

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER
ANABİLİM DALI

87087

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE İNSANİ DEĞERLER EĞİTİMİ
VERİLMESİ VE AHLAKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ İLE EĞİTİMİN
SINANMASI

Bülent DİLMAÇ

Yüksek Lisans Tezi

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Danışman

Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

İstanbul- 1999

ÖNSÖZ

Dünya hızla değişmekte ve değişen dünyaya ayak uydurmak insanoğlu için kaçınılmaz bir hal almaktadır. Değişimi yakalamanın ilk basamağı araştırma yapmaktır. Araştırma yapmak oldukça zor ve emek isteyen aşamaları kapsamına rağmen, değişimin dışında kalmamak için küçük fakat sık ve güçlü adımlar atmak zorundayız. Bu çalışmam bir Yüksek Lisans tezi olmanın dışında, kendi kişisel ilgilerimim bir yansımasıdır. Değişen dünyaya ile beraber toplumumuzun değerleri ve yargıları da paralel bir değişme göstermektedir. Temel değerlerin küçük yaşlardan itibaren kazanıldığı dikkate alındığında, bu çalışmanın İlköğretim düzeyindeki öğrencilerle yapılması uygun görülmüştür.

Bu çalışmanın tamamlanmasında pek çok kişinin emeği ve desteği söz konusudur. Özellikle danışmanım Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU'na bu konuda şükran borçluyum. Sadece bu çalışmadan dolayı değil, üniversitedeki akademik hayatımın mimarı olması dolayısıyla kendisine teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmada emeği geçen tüm hocalarıma, çalışmamda yardımlarını esirgemeyen Küçük Yalı Çocuk Esirgeme Kurumu yetkilileri ve öğrencilerine, Karşılıksız Hizmet Vakfı yetkililerine teşekkür ederim.

Son olarak, çalışmam boyunca kendilerinden destek gördüğüm, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Araştırma Görevlisi arkadaşlara sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Bülent DİLMAÇ

İstanbul-1999

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
İÇİNDEKİLER.....	1
TABLolar LİSTESİ.....	1
BÖLÜM I GİRİŞ.....	1
Poblemler.....	1
Ahlak.....	1
Ahlak Eğitimi.....	3
Ahlak Eğitimiyle İlgili Öğrenme Kuramları.....	7
I. Toplumsal Öğrenme Kuramı.....	7
II. Zihinsel Gelişim Yaklaşımı.....	8
-Kohlberg ve Ahlak Eğitimi.....	8
Ahlak Eğitiminde Diğer Yaklaşımlar.....	9
Değer Nedir?.....	11
Tutum.....	17
Norm.....	20
Değerler Eğitimi.....	21
Değerlerin Sınıflandırılması.....	25
Değerlerden Arınmış Eğitim.....	26
Amaçlar.....	29
Denenceler.....	30
Sayılıtlar.....	30
Sınırlılıklar.....	31
Tanımlar ve Kısaltmalar.....	31
BÖLÜM II İNSANİ DEĞERLER EĞİTİM PROGRAMI.....	33
İnsani Değerler Eğitim Programının Ortaya Çıkışı.....	33
İnsani Değerlere Eğitimi Programının Hedefleri.....	34
İnsani Değerlere Eğitimi Programının Temelinde Yatan Esas İnanç.....	35

Değerler Eğitiminin Grupla Yapılmasının Faydaları.....	38
Grup Kuralları.....	39
İnsani Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntemler.....	40
İnsani Değerler Eğitimi Programının Uyarılama Çalışmaları.....	41
BÖLÜM III YÖNTEM.....	44
Araştırma Modeli.....	44
Evren ve Örneklem.....	46
Deney ve Kontrol Grubunun Oluşturulması.....	46
Verileri Toplama Araçları.....	48
Ahlaki Olgunluk Ölçeğinin Hazırlanması.....	48
Likert Tipi Ölçek Hazırlanması.....	48
Ölçülecek Tutumun Tanımlanması.....	49
Bir Tutum İfade Eden Tutum Cümlelerin Yazılması.....	49
Deneme Ölçeğinde Elde Edilen Verilerin Analizi.....	50
Madde Analizi.....	52
İç Tutarlılıkla İlgili Bulgular.....	52
Madde Analizi İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	54
Araştırma Süreci.....	61
Araştırma Verilerin Çözümlemesi ve Yöntemleri.....	62
BÖLÜM IV BULGULAR.....	63
Bulgular ve Yorumlar.....	63
BÖLÜM V TARTIŞMA VE YORUM.....	76
BÖLÜM VI SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
Sonuçlar.....	81
Öneriler.....	82
ÖZET.....	84
ABSTRAC.....	86
KAYNAKÇA.....	88

EKLER.....	96
EK I Ahlaki Olgunluk Ölçeğini Geliştirme Aşamasında Görüşleri Alınan Uzman Grubu.....	97
EK II Ahlaki Olgunluk Ölçeği.....	99
EK II İnsani Değerler Eğitimi Programının Oturum Süreçleri.....	103

TABLolar LİSTESİ

Geliştirilen Ölçekle İlgili Tablolar:

TABLO 1. Ahlaki Olgunluk Ölçeğinin İç Tutarlılık Katsayısı Değeri.....	53
TABLO 2. Madde Toplam ve Madde Kalan Korelasyon Katsayısı Sonuçları.....	54
TABLO 3. Madde Toplam ve Madde Kalan ve Ayırt Edicilik Değeri.....	58

Uygulamaya İlişkin Bulguların Tabloları:

TABLO 1. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	63
TABLO 2. Kontrol ve Deney Grubunun Sontest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	64
TABLO 3. Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli Sıralama Testi.....	64
TABLO 4. Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli Sıralama Testi.....	65
TABLO 5. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerin Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	65
TABLO 6. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerinin Sontest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	66
TABLO 7. Deney Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerin Öntest ve Sontest Puanları İçin Wilcoxon-İşaretli -Sıralama Testi.....	67
TABLO 8. Kontrol Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanlara İçin Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi.....	67
TABLO 9. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Erkek Öğrencilerin Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	68
TABLO 10. Kontrol ve Deney Grubunda Yer Alan Erkek Öğrencilerin Sontest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	68

TABLO 11. Deney Grubunun Erkek Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi.....	69
TABLO 12. Kontrol Grubunda Bulunan Erkek Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi.....	69
TABLO 13. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıfa Giden Öğrencilerin Öntestleri Arasında Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	70
TABLO 14. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıfa Giden Öğrencilerin Sontest Puanları Arasında Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	70
TABLO 15. Deney Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıfa Giden Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi.....	71
TABLO 16. Kontrol Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi.....	71
TABLO 17. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	72
TABLO 18. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sontestleri İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	72
TABLO 19. Deney Grubunda Bulunan Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi.....	73
TABLO 20. Kontrol Grubunda Bulunan Beşinci Sınıfa Giden Öğrencilerinin Öntest-Sontest Puanları Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi.....	74
TABLO 21. Deney Grubunda Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sontest Ölçümleri İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi	74
TABLO 22. Deney Grubunda Bulunan Kız ve Erkek Öğrencilerinin Sontest Ölçümleri İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi.....	75

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Problem

Ahlâk:

Ahlâk; iyi ve kötü davranışlar bütünüdür ve insanların uymakla sorumlu oldukları davranışlar ve kurallardır. Bu tanımdan hareket ederek iyi ve doğru olanın ve olmayanın ne olduğunu ve ne olmadığını sorgulamalıyız. İyi ve kötü davranışın ne olduğu hakkında kişiden kişiye göre değişen yargılar vardır. O halde ahlaka uygun olan nedir? Birey nasıl hareket ederse ahlaka uygun hareket etmiş olur? Ahlakla ilgili konular üzerinde genel bir anlaşmanın, iyi ve kötünün ne olduğu konusunda herkesin ortak olduğu bir temel olmadığına işaret edilmiştir, (Kulaksızoğlu, 1995;185). Ahlâk ilkeleri adalet ve eşitlik ile çelişmeyen, adil olan, insanların üzerinde ortak olarak birleşebilecekleri genel soyut ilkelerdir. Ahlâk kuralları adalet ve eşitliğe dayalı olan kurallardır. İnsanlar arasında ahlâki değerlendirmeler ve ahlâki seviye bakımından farklar olmakla beraber, bütün insanların birleşebilecekleri adalet ilkelerine dayalı ortak değerler de vardır,(Kulaksızoğlu, 1997: 87).

İnsanlar yerleşik hayata geçtikten sonra verimli alanlarda gruplar halinde yaşamaya başlayan insan toplulukları, insanların karşılıklı ilişkilerini düzenleyen kuralları da geliştirmeye başlamıştır,(Aydın, 1997: 131).

Ahlâki olarak yüksek düzeyde davranmak ileri bir ahlâki akıl yürütme evresini gerektirir. Eğer kişi ahlâki ilkelerini anlamaz ve onlara inanmazsa onları izleyemez. Öte yandan, kişi bu ilkeler doğrultusunda akıl yürütebilir, ancak bunlara uygun olarak yaşamayabilir. Çeşitli deneysel ve doğal durumlarda ahlâki evre davranışın iyi bir yordayıcısı olmasına karşın, bireyin belirli bir durumda kendi ahlâki akıl yürütme evresini uygun olarak yaşayıp yaşamayacağını bir çok etmen belirler, (Onur, 1995: 243).

Ahlâklı olmanın verdiği bir iç tatmin var ki, bu mutluluğun asıl dayanağıdır. Bu olmadan mutluluk olmaz. Ama bunun da tesadüflere değil, özgür isteme dayanması gerekir. Çünkü istemimizin özgür olmasıyla biz bunu kendi kendimize yaratabiliriz,(Akarsu, 1968 :112).

Ahlâk değerlerinin kazanılması çocuğun ruhsal gelişmesi, kişiliğin oluşumu ve bilişsel gelişimiyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Bu nedenle kişiliğinin temellerinin atıldığı ilk altı, yedi yıl bu değerler benliğe sinerler, sonraki çağlarda daha da pekişerek özümserirler,(Koca, 1987: 1). Fakat çocuk bir takım kabiliyetlerle dünyaya gelir, ancak bu potansiyel kabiliyetlerin tek tek ele alınarak işlenmesi, bir bütünlük içerisinde geliştirilmesi gerekir, (Bayraktar, 1995: 117).

Ahlâk Eğitimi:

Ahlak eğitimiyle ilgili önemli problemlerden biri de ahlak eğitimine başlama zamanıdır. Ahlak eğitimine ne zaman başlanmalıdır? Nasıl bir yol izlenmelidir? İlköğretim döneminde ne yapılmalıdır?

Ahlak eğitimine başlanma zamanıyla ilgili filozofların değişik yaklaşımları vardır. Russel "ahlak eğitimine başlanma zamanın doğum anıdır" (1984: 67) diyerek erken yaşlardan itibaren ahlak eğitimine başlanmasını ister. Kant da ahlak eğitiminin geciktirilmesinden yana olmayıp , küçük yaştan itibaren ahlak eğitiminin verilmesini ister,(1933: 58). Ancak Rousseau, ahlak eğitiminin erken yaşlarda verilmesine taraftar değildir. Ona göre muhakeme çağından önce ahlak eğitimi verilmemelidir,(1966: 50).Ahlak eğitiminin geciktirilerek, soyut-işlemler döneminde verilmesini isteyen Piaget de Rousseau'nun düşüncelerine uygun bir görüş sergilemektedir. Bu doğrultuda çocuklara verilen ahlak eğitiminin 10-11 yaşlarında verilmesi de ağırlık kazanmıştır,(Maboçoğlu, 1997: 11).

Çocuklar, gerek yetişkinlerle olan münasebetlerinde gerekse kendi aralarında, uğramış oldukları haksızlık konusunda birtakım duygulara sahip olurlar. Bu duygular çocuklarda zamanla ahlâki yargının gelişmesine öncülük eder. Yetişkinlerin çocukla kurduğu ilişkilerin boyutlarının çocuklar açısından faydalı olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü bu duygular zamanla davranış boyutuna dönüşecektir,(Heimsoeth, 1957:39).

Çocuklar bir yandan toplum bir yandan da ahlâki yargının içine girecekler, bu da onların toplumsal ahlâk boyutuna ulaştıracaktır,(Yenişehirlioğlu, 1990: 22). Sosyal farklılıklar için fırsatlar sağlanan çocukların sosyal rollerinde bir pekişme, ahlâki boyutta bir gelişme sağlanır,(Lickona, 1977:35). Çocuklarda da tıpkı büyükler gibi belli erdemler, belli değerlere özel önem verilir. Geleneksel dürüstlük ölçülerine, titizlikle bağlı olmaya daha büyük bir ağırlık verirler,(Arthur, 1979; 604). Çocukların

model aldıkları insanların ahlâki davranışlarını gözlemleyerek öğrenebilirler,(Bruening, 1979: 16).

Bireylerin görevi, çocukların elde etmiş oldukları fikirleri davranışlara dönüştürmelerine yardımcı olmaktır. Eğer bu fikirleri davranışlara dönüştürebilsek ahlâki eğitimimizde başarı sağlanmış olur. Çocukları, içinde yaşadığımız toplumun bir ferdi olarak düşünmeli ve düşündüklerini uygulayabilen bir fert haline gelmelerine yardımcı olmalıyız. Çocuklar, bedensel bakımdan bir bütün olduğu gibi ruhsal düşünsel ve ahlâki olarak da bir bütünlük içindedir. Çocuğa verilecek eğitimin de bu yönde olması gerekmektedir,(Dewey, 1995:57).

İlköğretim dönemindeki çocuklar, soyut ilke ve değerleri kavrayabilmek için ahlâki sorunları gözlerinde canlandırabilmelidirler. "İnsanlar dürüst olmalı" "yalan söylememeli" başkalarına yardımcı olmalı" "nazik olmalı" şeklinde öğütler çocuklarda davranış değişikliklerini ortaya çıkarmaya yeterli olmamaktadır. Çocukların soyut değer ve ilkeleri kavrayabilmeleri için, onların varlığı ya da yokluğunda karşılaşılabilecek durumları gözlerinde canlandırabilmeleri gerekir. Örneğin, bulmuş olduğu cüzdanı sahibine iade eden bir öğrencinin davranışının doğru ve dürüst bir davranış olduğunun sınıf içinde belirtildikten sonra, cüzdan sahibinin parasını, bulmasaydı neler olabileceğinin tartışılması "başkalarının eşyalarını almamalısınız" türden öğütler verilmesinden daha etkilidir ve çocuklarda istedik davranışların ortaya çıkmasına daha kolaylıkla yol açar,(Erdem ve Akman, 1995: 116).

Davranış; bireysel bir edim, kişisel bir eylem biçimi olarak düşünüldüğü zaman bu, bizi ahlâkın toplumsal yönünden ruhsal yönüne götürür. Neye başvuracağımızı ve neyi belirteceğimizi bilmek için bu güdü ve iç tepilerin neler olduğunu, çocuk gelişiminin her basamağında bunlardan hangilerinin etkili olacağını bilmemiz gerekir. Bu ilkelerin dikkate alınmayışı, aklaki davranışı mekanik bir taklit durumuna sokar.

Kaldı ki bu taklit dışsal olduğu ve özünde birey bulunmadığı için ahlâk bakımından ölü kalmaya mahkumdur,(Dewey, 1995:57).

Ahlâki ilkelerimizin ruhsal sözcüklerle anlatılması gerekir, çünkü çocuk bize yalnız ahlâki ilkelerin gerçekleşmesine yarayan araç ya da gereçler sağlar. Öğretim programındaki ders konuları önem derecesine göre, ne kadar mantıklı biçimde seçilmiş olursa olsun, bireyin kendi ettikleri, alışkanlıkları ve istekleri göz önünde tutulmadığı sürece inandırıcı ahlâk içeriği oluşturma bakımından bir anlam, bir değer taşımaz,(Dewey, 1995: 57).

Toplumda hızla yayılan temel ahlâki değerlerde erezyon, yıpranma söz konusudur. Özellikle son yıllarda meydana gelen şokedici bozulma ve değişimler toplumdaki değerleri hızla değiştirmekte ve bu da bir çözülmeyi getirmektedir.(Corr, 1997: 5). Bu çözülmeyi önlenmesi için değerler eğitim yoluyla aşılabilir.

İnsanlar arasındaki ahlâki farklılıklar eğitim yolu ile azaltılabilir ve ahlâki eğitim insanların ahlâki gelişim bakımından bir üst düzeye geçmelerinde yardımcı olur. Alınan ahlâki eğitim insanların içinde buldukları seviyeden daha üst seviyelerde değerler kazanmalarına yardımcı olur.

Eğitimin ve okulun amaçlarından biri de iyi ahlâklı insanlar yetiştirmektir. Ahlâk eğitiminde amaç; özgür olarak dış etkenlerden sıyrılmış, vicdanına sığınarak yargıda bulunan ve davranan insanlar yetiştirmektir,(Kaya, 1997, s; 185).

Verilen ahlâki eğitimin başarıya ulaşabilmesi için, ahlâki ve ahlâk dışı davranışların bilinmesi gerekmektedir. Bu değerler bilinirse davranışların değişmesi bakımından da bir ilerleme katedilebilir. Bunun yanısıra, insanların sahip oldukları bu değerlerin derecesini de bilmek gerekmektedir. Öğrencilere sürekli ifade edilen ve her

defasında da bir önceki oranla daha fazla tekrarlanan "dürüst olun, saygılı olun, yardımsever olun, iyilik taraftarı olun" sözleri öğrencilerde beklenen etkiyi vermemektedir. Çünkü bu ifadelerin davranışa dönüşmemesi bu değerlerin inançlarda yerleşmemesi anlamına gelir.

Ahlâki konularda öğrencilerin problem çözme yetenekleri geliştirilmelidir. Ahlâki eğitim, öğrencilere ahlâki durumlar içeren örnek olaylar sunularak tartışmalar yaptırılıp, onların daha üst düzeylerde ahlâki yargı göstermeleri yolunda fırsatlar verilmesidir,(Kaya, 1997:1992). Bir ahlâki eğitimin başarılı olabilmesi için, öğrencinin ahlâki düzeyine inmek gerekir. Öğrenciler kendi düzeylerinin üstünde olan düşünme yollarının anlamalarının daha zor olmasına karşılık, kendi düzeyleri altında olanları hemen reddetmektedirler. Bu eğitim türü, bir kişinin daha üst ahlâk evresine geçmesi için gerekli olan her şey değildir.

Bu eğitimin amacı, öğrencilerin seçim yapma ve karar verme yeteneklerini geliştirmek ve bunun yaşam boyu süren bir özellik olduğuna dikkat çekmektedir,(Onur, 1995 :247). Amaç, sadece bireyin dünyadaki yaşamını dünyayı bulunduğu gibi sürdürmesi midir? Yoksa eğitimin bundan başka başka bir amacı var mıdır? İnsan büyük oranda kendi yarattığı bir çevrede yaşar. Bu nedenle insanın sadece çevreyi bulunduğu şekilde kabul edip bununla yaşamasını öğrenmek yerine, onu değiştirme seçeneği vardır. İnsana, yaşam kalitesini yükseltecek şekilde çevreyi değerlendirme şansı verilmiştir. Bu nedenle eğitimin amacı, insanın gelişimini bu amaca doğru götürmek olarak yeniden tanımlanabilir,(Onur, 1995: 248).

Ahlâk olgusu karşısındaki tutumumuzun ahlâk eğitimi anlayışımıza da yansıdığı söylenebilir. Ahlâki düşünceyi insanı suçlama ya da bağımlı kılma yönünde geliştirilen bu tutum ahlâk eğitimi de bu yönde oluşturacaktır. Oysa kişinin ahlâki anlayışa sahip olması, geniş anlamda, kişinin gitgide bağımsızlaşması, kendi değerlerini özgür olarak

seçmesi, kararlarını özgür olarak vermesi demektir. Ahlâkın kazanılması, aynı zamanda toplumsallaşmanın da gerçekleşmesi anlamına gelir. Şu halde, çocuğu aynı zamanda toplumsallaştırmayı amaçlayan bir ahlâk eğitimi, ya suçluluk duygusuna, ya bağımlılık eğilimine, ya da toplumsallığın ve ahlâkın reddedilmesine yol açacaktır.

Sağlıklı bir gelişim, en geniş anlamda bir yaşama ve araştırma özgürlüğünü gerektirir. Ahlâk eğitimi de, ancak böyle bir ortamda gerçekleştirilebilir. Ahlâk eğitiminde izlenecek yol, ne disiplin sağlama gerekcesiyle kişiliği boyunduruk altına almak, ne tarihsel-kültürel mirası sürdürme bahanesiyle güncelleşmeyi engellemek olabilir,(Çileli, 1986: 110).

Burada ahlâk eğitimiyle ilgili öğrenme kuramlarına yer verilecektir.

1.Toplumsal Öğrenme Yaklaşımı:

Çocuk yetiştirme yöntemleri üzerinde yapılan doğal ve deneysel araştırmalar ahlâk gelişiminin belirleyicilerini ortaya koymaya yöneliktir. Bu tür araştırmaları kapsamlı bir çalışma ile derleyen Hoffman, disiplin yöntemlerini iki ana başlık altında toplamıştır.

- 1.Fiziksel disiplin yöntemleri,
- 2.Fiziksel olmayan disiplin yöntemleri

1.Fiziksel disiplin yöntemleri; fiziksel ceza ile maddi olanaklardan yoksun bırakılmayı içermektedir.

2. Fiziksel olmayan disiplin yöntemleri ise,
 - a) Sevgiden yoksun bırakma,
 - b) Açıklama yapma
 - c) Şefkat gösterme

a) Sevgiden yoksun bırakma; çocuğun istenmeyen davranış karşısında yetişkin memnuniyetsizliğini doğrudan kızgınlık ve küsme yolu ile ifade etmesidir. Bu yöntem, fiziksel olmadığı halde süresinin çocuk tarafından kestirilmemesi nedeni ile ağır cezalandırıcı bir özellik taşır.

b) Açıklama; çocuğun davranışını neden değiştirmesi gerektiğinin açıklandığı yöntemdir. Zihinsel bir özelliği vardır. Özellikle, olumsuz davranışlarının başlarına verdiği zararın açıklaması, ahlâk gelişimi ile olumlu ilişkisi nedeni ile özel ağırlık taşır.

c) Şefkat; başlı başına bir disiplin yöntemi olmadığı halde, ahlâk gelişimi alanında sevgiye dayanan ilişkilerin önemli ağırlık taşıdığı belirlenmiştir. Bu bulgu, çocuğun sevgi ortamı içersinde özgüven duygusunu daha kolay geliştirdiği ve iyilik kavramına inanması nedeni ile bu doğrultuda davrandığı, müşfik ana-babanın çocuk için sevgi objesi haline geldiği ve onları memnun etmek için kendi çevresine de olumlu yaklaştığı ve özdeşleşme süreci içerisinde ana babanın özelliklerini benimseyerek, onların yokluğunda da çevresine sevgi göstereceği şeklinde yorumlanabilir, (Çileli, 1986: 109-111).

Bu doğrultudan hareketle disiplinin üç temel amacı olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Bunlar;

1. Çocuğun sevgi ve güven ilişkisini geliştirmek,
2. Çocuğun benlik değerinin temelini atmak,
3. Çocuğun başkalarını anlayarak ve onların kişiliklerine saygı göstererek model görevini gerçekleştirmesi olarak sınırlanabilir,(Yavuzer, 1997: 91).

2.Zihinsel Gelişim Yaklaşımı:

Kohlberg ve Ahlâk Eğitimi:

Kohlberg ahlâk eğitiminin amacını; okulun, dinsel kuruluşların, ulusun veya sabit geleneklerin bir doktrinleşmesi olmasından ziyade, gelişmenin bir sonraki basamağının uyarıcısı olarak tanımlıyor,(Kazancı, 1989:67). Kohlberg'in kuramının ahlâk eğitimine ilişkin boyutları iki ana çerçevede toplanabilir;

1.Okul değerlerini aktarılmasını içerdiği için, ahlâki konuları içeren tartışmalarla değerlerin geçerliliklerinin irdelenmesine olanak sağlamak, çocukların ahlâki yargı dengelerinin bir üst evrenin yapı özellikleri ile karşılaşmalarına olanak vererek, sarsılmasını sağlamak.

2.Okul yapısını, çocukların karar alma ve yürütme sürecine katılabilecekleri doğrultuda demokratikleştirmek, demokrasinin prensiplerini öğrenirken çocuklara paralel uygulama olanakları sağlamak.

Kohlberg, ahlâk eğitiminin amacını ahlâkta üst everelere ulaşmaya olanak sağlamak olarak görmektedir. Böyle bir eğitim programı, belli değerleri aktarmak yerine, akıl yürütme süreçlerini harekete geçirmekle yükümlüdür. Bu eğitim belirli bir dersin içeriği olmaktan çok tüm okulun ve eğitim sisteminin özelliği olmak zorundadır,(Çileli; den, 1986: 111)

Ahlâk Eğitiminde Diğer Yaklaşımlar:

Ahlâk eğitimi verilmesinin, birçok sorunun çözümü olarak algılandığı günümüzde, bu alanda farklı yaklaşımlar gelişmiştir. Örneğin İngiliz eğitimcisi, John Wilson, Kohlberg'in ahlâk eğitimi alanındaki görüşlerine karşı çıkarak, ahlâk eğitiminin diğer ders programlarında tartışmalara olanak vererek gerçekleştirilemeyeceğini

belirterek bu alanda bağımsız bir ahlâk eğitimi programı geliştirmenin zorunluluğuna olan inancını ortaya koymuştur,(Çileli; den, 1986: 113).

Wilson ahlâkın başlı başına bir konu olarak ele alınmasının gereğini savunarak, bu konunun diğer ders programlarının yan ürünü olarak gerçekleştirilmesinin yeterli olmadığı inancını belirtir. Wilson'a göre ahlâki sorunların olağan çözümleri vardır, bu nedenle ahlâki duyguların ilgili kişilerin görüşlerine göre değişebileceğini söylemek sorumluluktan kaçmaktır,(Çileli, 1986: 113)

Wilson'a göre çocuklara ahlâk alanında uygun ve geçerli çözümlere belli bir yöntem içerisinde ulaşmanın mümkün olduğu görüşünü vermek gereklidir. Öğretmenler öğrencilerine yaşamları boyunca ahlâki çözüm sağlayacaklarına göre onlara bu alanda gerekli becerileri kazandırmakla yükümlüdürler. Çünkü ahlâki sorunlarda karar verme yeteneğini elde edememiş bireyler, yetişkin yaşamlarında çelişkili durumlarda, kendilerini boşluk içinde bularak çözüm için bir otoriyeteye sığınmayı yeğleyebilmektedir.

Wilson'un ahlâk eğitiminin amacı; çocuklarda, akılcı yöntemle ahlâki kararlar alabilmeyi ve seçimler yapabilmeyi sağlayacak ahlâki bağımsızlığı oluşturabilmektir. Bu çerçevede ahlâk eğitimi, ahlâki başlı başına bir konu olarak ele alır, bu konuda akılcı ve geçerli çözümlere ulaşmanın mümkün olduğunu gösterir,(Çileli, 1986: 113-116). Çocuklarımızın, dağlarda bulunan kuvvetli bir çam ağacı gibi, dimdik göğe yükselmesini istiyorsak; o halde, kendimiz titiz bir şekilde akılcıca hareket edelim ve dürüst olalım. Bizim ahlâk kanunumuzla, onun ahlâk kanunu birbirine uysun ve bizim yolumuz eğri büğrü olmasın,(Jacquin,1993: 134). Görülüyor ki, çocukların ahlâki bakımdan gelişmesinin en büyük faktörü biz büyüklerdir.

Değer Nedir?

Değerler kavramsal olarak üzerinde çok durulan bir konu olmasına rağmen, değer kavramının yeterince açıklığa kavuşturulduğunu söylemek zordur. Davranış bilimciler ve sosyal psikologlar değerlerin bir yandan bireysel tutum ve davranışları, bilişsel süreçleri etkilediğini, diğer yandan toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedirler. Psikolojinin, sosyoloji ve antropoloji gibi değer kavramı ile yakından ilgili davranış bilimcilerince geliştirilen yöntemler ve ulaşılan sonuçlar bakımından değer kavramının üzerinde büyük ölçüde tutarlılık kazandığı görülmektedir. Bireylerin her davranışları dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedirler.(Özgüven, 1994: 349).

Değer kavramlarına ilişkin literatürde çeşitli tanımlara yer verilmektedir. Bu tanımlar kısaca gözden geçirelim.

Değer hükmü, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade ise, o halde değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır,(Güngör,1996: 25). Değerler; belli bir durum ve şartlara bağlı kalmaksızın, arzu edilen, yararlı görülen ve beğenilen şeyleri gösteren kıstaslar olarak da tarif edilebilir. Bir varlığın psikolojik, sosyal, ahlâki veya estetik açıdan taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı davranışlar onun nieteliğini belirtir,(Şirin, 1983: 4).

Ayrıca, toplumsal hayatta, insanların ortak olarak önemsedikleri görgül(ampirik) olgulara ise toplumsal değerler adını vermekteyiz,(TÜSİAD, 1991:3).

Değerler bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir ögesini oluştururlar. Bir

toplumun yaşamında, her şey değerlere görelî olarak algılanır ve diğerleriyle karşılaştırılır. Bireyler, içinde yaşadıkları grup, toplum ve kültür değerlerini genellikle benimseyerek, bunları muhakeme ve seçimlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha iyi, daha doğru, daha uygun, daha güzel, daha önemli ve daha adil gibi genel yargılara varma olanağını bulacaklardır. Bireysel tutum ve davranışlar, büyük ölçüde ahlâksal ve dinsel değerlerle, örf ve adetlerin içerdiği değerlerin etkisi altında kalır. Ancak bu değerler normlar içerisinde somutlaşır ve normlar aracılığıyla etkinlik kazanır. Zira daha genel ve soyut olan değerlere karşılık normlar, yaptırım güçleriyle toplumsal yaşamın belirgin bir unsurunu oluştururlar, (Durmuş, 1996: 17).

Değer bir insanın, çeşitli insanları, insanlara ait olan özelliklerini, istek ve niyetlerini, davranışlarını değerlendirirken başvurduğu bir kriter demektir. Bunu bir örnekle açıklayacak olursak; Ali iyi bir insandır. Niçin sorusuna, Ali'nin insanlara elinden geldiğince yardım etmeye çalışmaktadır. Çünkü, Ali insanlara yardım etmenin iyi olduğu inancına sahiptir.

Değer, bir tek inanca değil, birarada organize olmuş bir grup inanca karşılık gelir. Yukarıda verdiğimiz Ali'nin insanlara yardım etme konusundaki örneği ele alacak olursak; insanlara yardımcı olmanın iyiliği hakkındaki inancımız bizim insan ilişkileriyle ilgili çeşitli hayat tecrübelerimizden doğmuştur. Bundan dolayı da birden fazla inancın; insana verilen kıymetten iyilik yapmanın verdiği iç huzurdan oluşan inanç, yardım severliğin barışa yol açacağı inanç gibi bu tür organizasyonlardan oluşan bir sistem bütünlüğüdür,(Güngör, 1996: 25)

Değerler en genel ifadesiyle, bir dünyaya bakış, bir insanı algılayış, bir bugün ve yarın üzerine düşünüş şeklinde somutlaştırılabilirse, bu somutlaştırma da tutarlı ve anlamlı olur ise bir önem taşır,(Erinç, 1995: 74).

Değerler , insana özgü, insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran bir nitelik taşır. Ayrıca değerler, insanın amaçlarına uygun tarzda kendini gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine, yardımcı olur. Aristoteles'in deyişiyile, kişilere "insanın işini" yapabilecek duruma gelmelerine insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmak değerlerin işlevidir. Yani değerler kişilere doğru bilmesinde, doğru düşünme, doğru değerlendirmesinde, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesinde yardımcı olmaktadır,(Kuçuradi, 1995: 8).

Bütün insanlığını, özgürlüğünü ve mutluluğunu başka insanlara borçlu olduğunu derinliğine kavrayan kimse, ahlâkın bütün kurallarını kendiliğinden bulup uygulayabilecek durumdadır. Böyle bir kimse bencilliğin, çıkarıcılığın ve yalancılığın; son aşamada, insanın kendi çıkarlarına zarar vereceğini kolayca görebilir.

Gerçekten insanlara, bir yandan topluma çok şey borçlu olduğunu gösterirken, bir yandan da onun bu borcunun ağırlığı altında ezilmesine gerek bulunmadığı da vurgulanmalıdır. Bunun içinde ona, toplumsal yaşama özgürleşmek için girdiği ve kendisinin mutluluğunda başkalarının payı bulunduğu gibi başkalarının mutluluğunda da kendisinin payının bulunduğu anımsatılmalıdır. Çünkü iyi bir insan, ödevleri kadar özgürlüğünün de bilincinde olan insandır,(Hacıkadıroğlu,1995 : 37).

Bilindiği gibi değerler, insanların tutum ve davranışlarını etkiler; tutum ve davranışları belirleme, biçimlendirme ve yönlendirmede önemli rol oynarlar. Bireylerin önemli problemlerini ve o kişinin benimsedikleri değerler hakkında güvenilir bilgileri dikkate almadan anlamak, değerlendirmek ve yorumlamak zordur. Bireylerin, grupların ve çeşitli kültürlerin değerleri hakkında bilgi edinerek, onların tutum ve davranışlarını büyük ölçüde önceden kestirebiliriz,(Başaran, 1992, ;49). Teknolojik gelişmeler ve

yaşadığımız zaman göz önüne alındığında değerler idaelerden önce hayatın anlamını kapsar,(Greene, 1991: 4).

Bireylerin ve grupların değerleri hakkında bilgi edinmek, onların tutum ve davranışları hakkında bilgi sahibi olmamıza olanak verir. Duygusal bir gerilim taşıyan her hangi bir durumun gerektirdiği davranış yapmak doyum, gerekli bu davranışın yerine getirilmemesi ise doyumsuzluk doğurur. Bu durumda bireylerin davranışlarını ve tutumlarını tahmin edebiliriz. Psikolojik olarak, yiyecek, giyecek, barınak ve karşı cins gibi temel gereksinimler bizim için değerli olanların başında gelir. Bir yemek, adamakıllı yenildikten sonra kişi için yine acıkıncaya kadar çok değerli bir şey olmaktan çıkar. Bu durumda ihtiyaçlar, kişinin sergilemiş olduğu tutum ve davranışlara yön verir,(Şerif, 1985: 99).

Bir toplumun, kültürün etkisi altında kalan davranışları, o kültürün değerlerini yansıtmaktadır. Her toplumun kendisine ait kültürü olduğundan, her kültürün kendine özgü değerleri vardır. Değerler toplumdan topluma değişiklik gösterebileceği gibi, bazı değerler bazı toplumlarca ortak olarak da benimsenebilir. Bunun yanı sıra, her bireyin farklı değer yargıları olabilir,(Aydın,1994 :253).

Kişinin değerleri, kişilerarası ilişkilerde doğrudan doğruya veya dolaylı ortaya çıkan sevgi, dürüst olma, bağlılık, saygı, adil olma, açık düşünebilme, kontroller kurabilme gibi kişisel değerlerdir,(Kuçuradi, 1995: 58).

Değerler ya davranış tarzına, veya ulaşılmak istenilen hedeflere aittir. Bir kişinin değerlerinden bahsediyorsak, kişinin bu değerlerinin, davranış tarzına veya ulaşılmak istenilen hedeflere ait inançları olduğunu biliyoruz demektir.

Değer, bir inanç olması bakımından, dünyamızın belli bir kısmıyla ilgili idrak, duygu ve bilgilerimizin bir terkibi demektir. Fakat değer inancın, spesifik bir şekli olmak itibarıyla ondan daha yukarıda bir zihin organizasyonudur. Şöyleki bir değer bir tek inanca değil, bir arada organize olmuş bir grup inanca takabül eder. Yukarıda örnek verdiğimiz değeri misal olarak alırsak, insanlara yardımcı olmanın iyiliği hakkındaki inancımız bizim insan ilişkileriyle ilgili çeşitli hayat tecrübelerimizden doğmuştur ve bunun içinde birden fazla inancın-insanın kıymetine olan inanç, iyilik yapmanın vicdani huzuru vereceğine olan inanç, yardımseverliğin barışa yol açacağına olan inanç, Tanrının yardım edicileri sevdiğine olan inanç v.s.-katkısı vardır,(Güngör,1993: 20).

Diğer tanımlardan yola çıkarak değerlerin özelliklerini özet olarak belirtmek gerekirse;

- 1.Toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- 2.Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- 3.Sadece bilinç değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- 4.Değerler, bireyin bilincinde yer eden davranışı yönlendiren güdülerdir,(Özgüven, 1994 :350).

Küçük ayrıntılar olmasına rağmen bütün dinlerde ve toplumlarda değer aynı anlamı taşımaktadır. Önemli olan, bu değerlerin eğitim yolu ile verilmesidir,(Lovat, 1990:15).

İnsanların yaşamlarında yer alan ve önemsedikleri en belirgin değerlerden bazıları şunlardır:

İnsanları Sevmeye: İnsan sevgisi sınırsızdır. İnsana ve hayata verilen önem çok büyüktür. İnsanlar arasında birlik, beraberlik, mutluluk ve refah esas alınır.

Uyumlu Olma: İnsanlar iç dünyalarında ahenkli olmayı tercih ederler. İnsanlar yaptıkları eylemlerde, bunalıma, kırgınlığa ve bölünmeye gidecek yolları terk eder. Kendi iç ve dış dünyasında denge kurmaya sağlar, bilir ki ancak bu durumda mutlu olabilecektir.

Hırsları Kontrol Altına Alma: İnsanlar kendi kendilerini eğiterek iç dünyasında arzuları ile yetenekleri arasında bir denge kurmaya çalışır. Servet hırsı, şöhret hırsı ve şehvet hırsının esiri olmadan davranışlarını kontrol eder. İhtiraslarını törpülemeye ve mükemmel bir insan olmaya çalışır.

Başkalarının Mutluluğunu İsteme: İnsanlar kendi mutluluğu için harcadığı enerjiyi başkalarının mutluluğu için de harcar.

Kendini Kontrol Etme: İnsanlar her zaman hatalarından ve kusurlarından kurtulmaya çalışır. Bunun için bazen insan iç dünyasına dalar ve iç dünyasının muhasebesini yapar.

İyi İnsan Olma: Kalbinde ve kafasında temizliğe ve sadeliğe erişmiş, gönlü insan sevgisi ile dolu ve kainatın sevgi mabedine inanan kimsedir.

Manevi Değerlere İnanma: Manevi değerler insanın kötü özelliğini yok etmeye çalışırlar. İnsanlar arasında dine göre ayırım bahis konusu değildir.

Yardımsaver Olma: Yardımsaver olan insanlar ağlayan gözlere gülümseme vermesini, kişinin acılı ve ümitsiz günlerinde onun yanbaşıında olmasını bilir. Böyle bir insan çevresindeki insanlarla olan görüş ayrılıklarına öfkelenmeden geçiştirmesini bilen insandır. Başkalarının düşüncelerine de önem veren bir insan niteliğindedir.

Tecrübeli ve Bilgili Olma: İnsan hayatının amaçlarından biri tecrübeli ve bilgi sahibi olmaktır. Sadece iyi insan akıllı insan, temiz insan olmak yeterli değildir. Bilgili ve tecrübeli insan çevresini eğitmek ve topluma yararlı olmak için uygulamaya yaptığı zaman görevini yapmış olur.

Dost Edinme: Maddi ve manevi zenginlikleri dostları ile paylaşmak, almaktan çok vermek dost edinmek açısından önemlidir. İnsanlar dostlarını günahı ve sevabıyla kabullenir.

Evlad Yetiştirme: İnsanlar maddeyi ve görüntüyü amaçlayan becerilerden çok, insan evlatlarına ve iç dünyalarını ve gönüllerini zenginleştirecek sağlam ve iyi prensipler öğretir. İnsan evlatlarına maharet yerine dürüstlük, incelik yerine sevgi öğretir.

Eser Yaratma: İnsanlar yaşamları boyunca bir sanatkar gibi ortaya bir eser çıkarmaları gerekmektedir. İnsanlar akılları, bilgisi ve tecrübeleriyle bir heykeltraş gibi ortaya mükemmel bir varlık çıkarmak için çaba sarf eder. Böylece maddi varlıklara ve doğanın çeşitli olanaklarına sahip olan insan, manevi yönden de zenginleşmiş birer varlık yaratır,(Tezcan, 1982: 33-37).

Tutum:

Tutum, latince olan kökeninde “harekete hazır” anlamına gelmektedir. Bu gün ise tutum kavramı doğrudan gözlenmese de davranıştan önce gelen ve hareketlerimize rehberlik eden bir yapı olarak görülmektedir,(Arkonaç, 1998: 170).

Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir,(Kağıçbaşı, 1988;80).

Tutum, sosyal objelere karşı devamlı, olumlu ve olumsuz değerlendirmelerini, haz ve heyecanlarını, leyh ve aleyhteki davranışlarını ifade eder,(Turhan, 1983; 231).

Bir diğer tanıma göre ise; tutum, belirli nesne , durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimidir,(Tezbaşaran, 1996:1).

Tutumlar, tanımlardan da anlaşılacağı gibi bireye aittir. Bundan dolayı da bireysel olarak ele alınıp ölçülmektedir. Fakat tutum, doğrudan gözlenebilen bir özellik değildir. Bireyin gözlenebilen davranışlarına dolaylı olarak yansıdığı varsayılan davranışlardır.

Tutum ve değer terimleri bazı psikologlar tarafından eş anlamda kullanılmaktadır, bunlar değerlerin tutumlara ait bazı özel durumları belirtmek üzere kullanıldığını söylemektedirler. Değerler üzerine yapılan sistemli çalışmalar değer ve tutumlar birbirinden ayrı kavramlar olarak tanımlanır. Bu farklardan en önemli görüneni yukarıda belirtildiği gibi, değer tek bir inanca işaret etmesine karşılık tutumun bir çok inançtan teşekkül ettiği iddiasıdır. Gerçekten, tutumun bir inançlar organizasyonu olduğu herkesce kabul edilir, fakat değer, çok özel biçimde tek bir inanca teşekkül ettiği iddiası, hatalı bir görüştür. Şahıs öyle bir zihin organizasyonuna sahip olacaktır ki,

daha sonra insanlar objeler ve davranışlar hakkındaki görüşleri bu temel atıf noktasına göre şekil alsın. Böyle bir atıf noktası veya çerçevesi ancak pek çok inancın tek bir esas teşkil edecek şekilde billurlaşmasıyla meydana gelebilir. "Bir tutum belirli bir obje veya sitüasyon üzerinde odaklandığı halde değer objeleri ve sitüasyonları aşar". Şu halde tutumlara nisbetle değerlerin durumu, özel hallere nisbetle genel prensiplerin durumuyla kıyaslanabilir,(Güngör, 1993:18-20).

Tutumun da değer gibi başlıca üç yapıcı unsuru vardır: Bilgi, duygu, hareket. Nitekim biz değere sahip olduğumuz zaman onun hem tutulacak en doğru yol olduğunu düşünüyoruz, hem o konuda duygusal davranıyoruz- değere karşı pozitif tavır takınıyoruz, aksi durumların aleyhinde bulunuyoruz- hem de o değer bizi belli bir istikamette hareket etmeye itiyor.

Tutumlar değerleri ortaya koyma işlevini de yürütürler. Kişi sahip olduğu merkezi değerler tarafından iyice sarılmıştır. Birey kendisi için önemli olan bu değerleri gerçekleştirmeye yönelik bir çaba sarfederse doyuma ulaşmış olacaktır. Örneğin birey kendisini cömert, yardımsever ve insancıl biri olarak görüyorsa, yoksul ve özürllülere yardım tarafı ağır basacaktır. Bu değerleri destekleyici tutumlara sahip olmak birey için doyurucudur,(Freedman, ve diğerleri, 1989 :328).

Tutumlar ile değerler arasındaki ilişkiyi ilişkilendirdikten sonra , tutumlar ile değerler arasındaki farkları belirtmekte fayda vardır.

Değerler ile tutumlar arasındaki farkları ise şöyle sıralabiliriz:

1.Değerler bir inançtır. Tutum ise birkaç inancın etrafındaki belirli bir durum ve objeye odaklanmış inançlar bütünlüğünü ifade eder.

2.Değer, obje ve durumların üstündedir. Halbuki tutumlar ise, özellikle obje ve durumlar üzerine odaklaşmıştır.

3.Değerler, standarttır, fakat tutumlar ise standart değildir.

4.İnsanlar öğrenmiş oldukları inançları kadar değere sahiptirler. İnsanlara ait tutumlar ise, doğrudan ve dolaylı olarak belirli nesne ve durumlara ilişkindirilemeyecek kadar çok sayıdadır.

5.Değerler, kişiliğin oluşumunda ve zihni sistemde önemli bir yere sahiptir. Böylece değerler, tutumları tayin edici bir konumdadır.

6.Değer, tutumdan daha fazla bir dinamik yapıya sahiptir. Motivasyonla daha yakın bir ilişkisi vardır.

7. Değerler, kişinin topluma uyma, bir etkiye karşı kendini savunma, bilgi edinme ve kendini gerçekleştirme fonksiyonları ile doğrudan ilgilidir. Tutumlar ise bunlarla dolaylı olarak bağlantılıdır,(Rokeach, 1973: 18-19).

Norm:

Norm; bir sosyal birimin üyeleri için kabul edilebilir veya edilemez olan tutum ve davranışların yayılımını tarif eden bir değerler ölçeğidir. Norm grup üyelerinin nasıl davranmasını gerektiğine dair belirli kurallar tespit eder. Bireylerin kendi çevrelerini yapılandırmalarına ve hakkında tahminler yapabilmelerine yardımcı olur, grup içerisinde davranışın düzenlenebileceği ortalama bir davranış şekli sağlar,(Arkonaç, 1993:44-45)

Bu doğrultuda değerler ve normlar arasındaki farkları gözden geçirelim.

Değerler şu açıdan toplumsal normlardan ayrılır:

1.Değer, bir davranış biçimi veya varoluş amacına ilişkin olabilirken, toplumsal normlar daha çok davranış biçimleri ile ilişkilidir.

2. Değer, özel durumları aşarken toplumsal norm, belli durumlarda nasıl davranılacağını belirler.

3. Değer daha kişisel ve içsel özellik taşıırken toplumsal norm, belli durumlarda daha dışsal ve üzerinde anlaşılmiş davranışı belirler,(Çileli, 1990: 16).

4. Değerler normlardan daha genel ve soyut nitelik taşıır. Bir başka deyişle, "değer" normu da içerir.

5. Değer temel bir ilke, norm ise bu temel ilkenin özel durumlarda uygulanışını belirleyen özel bir kural niteliğindedir,(Anar, 1983: 14).

Değerler Eğitimi:

Globalleşme ve teknolojik değişimler yeni problemleri de beraberinde getirmekte fakat bunun yanında teknolojik olarak gelişme ve teknolojik olarak yapılabilenler, yaşamın uzamasına neden olmaktadır. Gelecekte de bireysel ya da toplumsal olarak, bizim için hayatın anlamının ne olacağı hakkında karar vermek zorunda kalacağız. Şuna değindiğimizde çok abartmış olmayız, insanlar kendi haklarında çok az bilgiye ve ipucuna sahip. İnsanlık nedir? Sorumluluklarımız nelerle sınırlıdır? Olayların ahlâki boyutu nedir? Bu problemler yaşam boyu her toplumda karşımıza çıkacaktır. Bu noktada karşımıza çıkacak olan odak noktada da değerler olacaktır. Fakat zamanla değerlerde değişim gösterecektir, (McPherson, 1995: 5). Bu değişimler doğrultusunda değer eğitiminde, ahlâk sisteminin gerekliliği, kişinin kavramları ve ahlâki kavramlarının geliştirilmesi değer eğitimi açısından önemli noktalardır. Bu noktaların birbirleriyle ilgisiz olmamaları ve bütünlük içinde olmaları değer eğitimi açısından yararlılık gösterecektir,(Wright, 1993: 4).

Bütün değer konularında olduğu gibi ahlâki değerler konusunda akla gelen iki husus vardır. Değerlerin öğretilirliği ve değerlerin benimsenmesi hem de benimsetilmesi. Tutarlı bir değer öğretimi konusunda yaklaştığımızı söylemek kolay

görünmemektedir. Bu problem, bizim aşına olduğumuz her eğitim sisteminde mevcuttur. Köklü ve tepeden inme bir kültür değişmesi sancısı çeken Türk toplumuna özgü bir problem değildir. Türkiye'de değerlerin öğretilirliği, çevremizdeki kültür bölgelerine nazaran çok daha huzursuz edici, dolayısıyla yıpratıcı olmuştur, (Aydın,1994;253). Tepeden inme bir kültür değişikliği yerine medyayı kullanıp verimli bir değer eğitim yoluyla problem çözüme ulaşabilir,(Schrank, 1970: 1).

Değer eğitimi, eğitimin ve etğin çok yönlü bileşimidir, (Carbone&Peter, 1991:3). Şunu ifade edelim ki, değer eğitimin topyekün modelin (çerçevenin) sadece bir parçası olarak ele almak yanlıştır. Değer, eğer eğitim sözkonusu ise ve tabiri yerinde ise modelin ruhudur,(Aydın, 1995: 253).

Değerlerin öğrenilmesi aşamasında ise; değerlerin öğrenilmesi daha ziyade rol öğrenmesi şeklinde bir sosyal öğrenmedir. Herkesin toplumun içinde bir mevki(kız, erkek, memur, tüccar, evli, dul, genç, v.s) ve bu mevki için toplumun uygun gördüğü rolleri vardır. Şu halde biz bulunduğumuz bir mevkide o mevkideki insanların neler yapması, neler düşünmesi, nelere kıymet vermesi v.s. gerektiği hakkındaki bilgilere sahip oluruz. Bir erkek olarak cesaret, azim ve sebat, soğukkanlılık gibi vasıflar bizim değer verdiğimiz şeyler olur; bir genç kız iffetli kalmanın büyük bir değer olduğunu öğrenir, v.s. Bu değerlerin arkalarında toplumun desteği buldukça bizde kuvvetle yer eder, fakat bu destek zayıflayınca bu değerler değişmeye veya bozulmaya müsaittir;(Güngör,1993;50). Bu değerlerin zayıflamaması ve bozulmaması için okullar değerlerin verilmesi aşamasında pekiştireç olarak kullanılabilir,(Champion, 1990; 8). Okulda etkili bir değer eğitimi içinde öğretmenler hizmetiçi eğitim programlarına katılmalı ve yaşantılarını paylaşmalıdırlar,(Merrill, 1996:4).

Bu doğrultuda öğretmenler;

- a) Model olmalı ,
- b) Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı,
- c) Her öğrenciye sorumluluk verip, onların ahlâki gelişimlerine katkıda bulunmalı,
- d) Öğrencileri cesaretlendirilip veya cezalandırılarak değerler empoze edilmeli,
- e) Öğrencilere karar verme olanağı tanımalı,
- f) Paylaşım fırsatı verilmeli,
- g) Ortaklaşa çalışmaya teşvik edilmeli,
- h) Tartışma ve paylaşma ortamları oluşturmalı, (Tyree&Vence, 1997:12),
- i)Kendini bilme ile ilişkili olarak soru sordurmaya yönlendirmeli,(Golbecker, 1976: 34).

Okulda öğretmenlerin ve evde ise aile bireylerinin hangi değerleri öğretecekleri konusunda işbirliği yaparak çocuklara model olmalıdırlar,(Cottom 1996:5). Spesifik değerleri, ahlâk ve tutumları sosyal programların bir parçası olarak düşünmek gerekir,(Olmo, 1975:11). Ancak bu doğrultuda çocuklara verilen değer eğitimi onların benlik saygılarını da geliştirme açısından fayda sağlayacaktır, (Eidle, 1993:11).

Okul kendi başına değer eğitiminde fazla faydalı olamaz, (Barth, 1994:2). Okullarda çocuklara yönelik eğitim programları yapılırsa da sistemli bir şekilde olmadığı için yapılan eğitim sonucunda da beklenen sonuç elde edilemeyecektir, (Vockell&Hodal, 1981:23).

Değerlerin öğrenilme aşamasında fertler bir gruba dahil olarak, o grubun kendine has olan değerlerini öğrenirler. Zaman içerisinde fert, ait olduğu grubun değerlerini kendisine mal eder. Sahib olacağı değerler, bireyin davranışlarının ne olacağını ve nasıl olacağı konusunda ona rehberlik eder. Fakat bireyler grubun

değerlerini aynı biçimde ve tempoda benimsemezler. Benimselese dahi bireysel farklılıklardan dolayı, bu değerleri yaşama, dışa vurma, ifade gibi durumlarda farklılık yaşanmaktadır,(Şirin,1983:25). İnsanları hangi değerler yönetiyorsa ona göre davranır, toplumdaki ne bekliyorsa yine aynı şekilde paralel davranış geliştirirler,(Scott&Oulton, 1998:16).

Değer eğitiminin hedefine ulaşabilmesi için;

1. Bireysel değer sistemleri aydınlanmasında öğrencilere yardım için birçok strateji ve materyallerin geliştirilmesi,
2. Yeni fikir ve materyallerin oldukça etkili kullanmaları için onlara birçok tecrübeli eğitiminin ilgi göstermesi,
3. Değer kavramının kurulması için çeşitli teorilerin geliştirilmesi,
4. Çeşitli konularda değerlerle ilgili biyografilerin derlenmesi,
5. Değer eğitiminde bir diğerine nasıl daha iyi hizmet yapılacağını öğrenmek için bir çok insanla birlikteliğin sağlanması,
6. Değer eğitimiyle ilgili araştırma hakkında bir çok insana bilgi vermek,(Northwiev Public Schools, Grand Rapids, MI.,1970:2).
7. Eğitiminin üstlenmiş olduğu rolü gereğince yerine getirebilmesi önerilmektedir, (Goldbecker, 1976 :34).

Bu doğrultuda ifade edilenler dikkate alındığında verilen değer eğitimi başarıya ulaşacaktır.

Anne ve babaların değer eğitiminin çoğu kısmında ilk sorumluluğun kendilerine ait olduklarını bilmeleri gerekir.(Powney&ve diğerleri, 1996:45) Bu doğrultuda hareket edilirse değer eğitiminden yararlılık sağlanacaktır.

Değerlerin Sınıflandırılması:

Değerler ya davranış tarzına, ya da ulaşılmak istenilen hedeflere aittir. Bir kişinin değerleri olduğundan bahsediyorsak, kişinin bu değerlerinin, davranış tarzına veya ulaşılmak istenilen hedeflere ait inançları olduğunu biliyoruz demektir. Bu iki değer türüne "aracı değerler" ve temel değerler" diyoruz. Değerler arasındaki aracı ve temel ayırımı bir çok bilim adamı tarafından dile getirilmiştir ,(Şirin, 1983: 4).

Değerler temel ve aracı değerler olarak sınıflandırdığımız gibi, bu değerleri de kendi aralarında bazı hususiyetlerine göre sınıflandırabiliriz. Temel değerler şahsi ve sosyal değerler olarak ikiye ayrılırlar. Temel değerleri sınıflandırmada esas; değerlerin şahsa dönük veya topluma dönük olması ya da şahsa özgü veya şahıslar arası olmasıdır. Mesela iç huzur, selamet gibi değerler şahsa özgüyken, barış içinde bir dünya, kardeşlik gibi nihai durumlar şahıslar arası bir nitelik taşırlar,(Şirin, 1983: 4).

Ahlâki değerleri de ahlâki değerler ve beceri değerleri olarak ikiye ayırabiliriz. Ahlâki değerler davranış tarzlarına ait olup hedef olan durumları ihtiva etmez. Bu değerler, aracı değerlerin belirli türlerini kapsar. Kişiler arası bir niteliğe sahip olan ahlâki değerler, yanlış yapmaktan dolayı insanda suçluluk duygusuna yol açar. Dürüstlük, kibarlık, sorumluluk sahibi olmak gibi değerler ahlaki değerlere örnek verilebilir,(Şirin, 1983: 4).

Ahlâki değerler insanın değer sisteminde apayrı bir bölüm teşkil etmiyor. Başka cinsten -mesela ilmi, siyasi,- değerler ahlâk değerleriyle sıkı bir münasebet halindedir ve bunlar pekala birer ahlâki değerler görünümü alabilir. Mesela başkalarının görüşlerine saygı duymak hem ilmin hem de ahlâkın gereğidir. Fakat bu yakınlığa bakarak mesela ilmin, siyasetin, birer ahlâk sistemi olduğunu söyleyebilir miyiz? Bu sıkı münasebeti başka bir şekilde daha doğru kavramlaştırmak da mümkündür; nitekim günlük hayatımızda biz bunu daima yapıyoruz. İnsan faaliyetinin her sahası -ilim, sanat, din,

siyaset v.s- genel ahlâka uyumlu, fakat özel durumlar gösteren ahlâki prensipler ihtiva eder,(Güngör,1993;29).

Değerlerden Arınmış Eğitim:

En yüksek insani hedeflere ve değerlere ait iç görünüm kazanılabilmesinin bir başka özelliği de, bunun yaşayan her insan için geçerli olmasıdır. Bunun yanısıra, değerlere ait iç görünüm kazanma doğumdan başlayarak ölüm anına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Ve bu nedenle eğitim, demokrasilerde her tekil bireyin tam insan olma yolculuğunda yardımcı bir unsur olacaksa, o zaman ilke olarak tamamen evrensel, aynı anda her yerde bulunan ve yaşam boyu süren bir girişim olmalıdır. Sadece bilişsel alanın değil, tüm insani kapasitesinin kullanılmasını içermelidir. Zeki olanların yanısıra zeka özürülü olanların, çocukların yanısıra yetişkinlerin de eğitimini içermelidir. Ayrıca kesinlikle sınıflara haps olmadan götürülen bir eğitim öngörülmelidir,(Maslow, 1996 :68).

Değerlerden arınmış ve tümüyle teknolojik olmaya çalışmak, yalnızca geleneksel ve alışagelmış olana tutunmak, eğitimi sadece fikirlerin aşılması gibi basit bir biçimde algılamak, işte tüm bunlar değerler karmaşasını ortaya çıkarmaktadır. Değerlerden arınmış bir eğitim sistemimizin tam anlamıyla görevini yerine getirdiğini söyleyemeyiz.

Eğitim, kendisini geleneklere, alışkanlıklara, incelenmiş kör inançlara, toplumun önyargılarına ve geleneksel dini kuruluşlarına dayandırmadığı , ancak doğal ve bilimsel bilgiye dayandırıldığı oranda değişecek ve kendi içinde en yüksek değerlerine doğru sağlam adımlarla ilerleyecektir,(Maslow, 1996: 70).

Günümüzde eğitim sisteminde değerlerden ve ahlâki yargılardan yoksun olma yolunda bir eğitime gidış görünmektedir. Bu durum o kadar ileriye gitmiştir ki, kişiliği geliştirmeye engel olma yolunda gelişen bir eğitim sistemi içinde yer alıyoruz.

Eğitimin ileri hedefi tam bir insan olma, kendinin en yüksek potansiyellerini gerçekleştirme, doyum verme ve olabileceği en yüksek olası boyutun gelişmesine yardım etmek olmalıdır. İnsanların olabileceğinin en iyisi olması ve gerçekte içinde varolan potansiyel doğrultusunda kendini oluşturmasına yardımcı olma eğitimin amaçlarındandır.

Bugün herkes şimdinin ve yakın geleceğın, bir bilgi çağı olduğunu, olacağını vurguluyor. Bilgiyi üretmenin yanı sıra, üretilen bilginin insanın yararına yönelik kullanılması, insana ilişkin değerler açısından değerlendirilmesi bizim içinde yaşadığımız toplumun, yaşadığımız çağın gelişmişlik düzeyinin bir göstergesidir,(Ang, 1995 : 44).

Yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar doğrultusunda değerlerden arınmış bir eğitim düşünülebilir mi? Bir çok eğitimciye göre değerlere ait amaçlar günümüzde terkedilmiştir ya da yavaş yavaş terkedilmektedir. Sanki değerlerden arınmış ve ahlâk dışı olma sınırına gelinmiş, salt teknolojik bir eğitimden yana tavır alınmıştır.

Bu teknolojik öneme dayalı görüşe karşı çıkar gibi görünen, saf bilginin elde edilmesini vurgulayan, bunun liberal eğitimin özünü oluşturması gerektiğini hisseden ve teknolojik eğitime karşı çıkan birçok eğitimci de yok değildir. Ama öyle görülüyor ki, bu eğitimcilerin bir çoğu da değerler karmaşası içindedirler ve saf bilginin elde edilmesi olan amaç, değerler hakkında çok açık bir bakışa sahip olmadıkları sürece de böyle kalmak durumundadırlar. Saf bilgi de şimdiye dek bir tür işlevsel özerkliğe sahip olagelmıştır. Bu tip gerekesinmelerin belki başlangıçta işlevsel geçerlilikleri olmuş

olabilir, ama bu nedenlerdir ki çok uzun süreden beri yetersiz kalmışlardır. Bilgi kendi köklerinden, kendi güdülenmelerinden ve işlevlerinden bağımsız bir duruma gelmiştir. İşlevselliğini kaybetmiş, hatta işlem dışı kalmış olmasına ve insana yaşam veren gereksinimleri karşılamak yerine engelenmiş olmasına rağmen halen direnmeye eğilim göstermektedir.

Belki de konumuza diğer bir noktadan, eğitimin temel amaçlarının ne olması gerektiğinden yaklaşırsak daha açık olabiliriz. Eğitimin ileri hedefleri (aynı zamanda psikoterapinin, aile yaşamının, çalışmanın, toplumun ve yaşamın kendisinin de) kişilere tam bir insan olma, kendinin en yüksek potansiyellerini gerçekleştirme, doyum verme, olabileceği en yüksek hedeflere ulaşabilmede yardım etmek olmalıdır. Kısaca olabileceğinin en iyisi olması ve gerçekte içinde varolan potansiyel doğrultusunda kendini oluşturmaya yardımcı olmalıdır. Sağlıklı gelişme dediğimiz şey işte bu yönde, amaç-hedefler yönünde gelişmeye olanak veren bir gelişmedir. Ve eğer bu, eğitimin doğrusal yönü ise (amacımıza bir anlam, değer kazandıran ve doğrulayan bir yön) o zaman iyi öğretiler kötülerinden, işlevsel olanları olmayanlarından, iyi müfredatı da kötü müfredattan ayırabilecek bir mihenk taşına sahibiz demektir

Son ve gözden kaçırılmayacak bir sonuç olarak, eğitim (tüm toplumsal kurumlar gibi) kendi amaç-değerleri ile ilgili olmak zorundadır ve bu da aynı zamanda "yüksek değerler" olarak adlandırdıklarımızla aynı değerlerdir. Bunlar, eskimiş (belki de felsefi, dini, insancıl ve ahlâkçı) sorularımıza yanıt bulmamıza yardımcı olacak. Örneğin: İyi yaşam nedir? İyi insan kimdir? Erdem nedir? Doğa, ölüm, yaşlanma, acı, ve hastalıklarla bir insan olarak ilişkim nedir? Kardeşlerime karşı sorumluluklarım nelerdir? "Kardeşlerim kimlerdir" Nelere karşı sadık olmalıyım? "Ne" uğrunda ölmeye hazırlıklı olmalıyım? Gibi bir takım soruları içeren seçme ilkeleridir, (Maslow, 1996: 69).

İnsani Değerler Eğitimi, verilen yaş itibariyle çocukların ahlaki olgunluk düzeylerinde meydana gelen değişikliklerin olumlu yönde gelişimi gerçekleştirmeye yönelik programdır. Ahlak eğitimine başlama zamanı olarak da ilköğretim yaşının uygun olduğunu, bu eğitimin de bu yaşta verilmesi gerektiğini vurgulayan filozoflar vardır. İnsani Değerler Eğitimi Programı da bu yaş için hazırlanmış ve uyarlanmış bir program niteliğini taşımaktadır. Bu nedenle de bu programın bu yaşlarda verilmesinin çocukların ahlaki gelişimi açısından oldukça önem taşır.

Şu anki eğitim sisteminde çocukların ahlaki gelişiminin sağlanması için hazırlanmış bir eğitim programı bulunmamaktadır. Bu nedenle çocuklarda meydana gelen gelişmelerin tam anlamıyla olabilmesi için İnsani Değerler Eğitim Programına ihtiyaç duyulmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi vermek ve bunun etkinliğini Ahlâki Olgunluk Ölçeği (AOÖ) ile sınamaktır. Bu amaca dönük olarak şu denenceler test edilmiştir.

Denenceler

1. "İnsani Değerler Eğitimi" bu eğitime katılan öğrencilerin ahlâki olgunluk düzeylerini geliştirecektir.
2. İnsani Değerler Eğitimi alan öğrencilerin ahlâki olgunluk düzeyleri buldukları sınıfa göre değişmeyecektir.
3. İnsani Değerler Eğitimi alan öğrencilerin ahlâki olgunluk düzeyleri cinsiyetlerine göre değişmeyecektir.

Sayıtlar

1- Bu çalışmada kullanılacak ölçme araçları ölçtükları özellikler bakımından geçerli ve güvenilirlerdir.

2- Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan çocuklara uygulanacak ön test ve son testlere verilecek cevapların samimi olacağı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sonuçları uygulama yapılan grupla sınırlıdır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Değer:Değer bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inaçtır. İnançların tutum ve davranışlarını etkileyen, biçimlendiren ve yönlendiren inançlardır,(Güngör,1993:18).

Ahlâk: İnsanın karakter yapısını, neyi yapıp yapmayacağını belirten bunlarla ilgili değerlendirmeleri ve davranışlarını düzenleyen genel kurallar bütünüdür,(Özeri, 1994: 24).

Ahlâk Gelişimi: Ahlâk gelişimi "çocukların belirli davranışları "doğru" ya da "yanlış" olarak değerlendirmelerine rehberlik eden ve kendi eylemlerini yönetmelerini sağlayan ilkeleri kazanmaları sürecidir,"(Özeri, 1994: 27).

Ahlâki Yargı: Ahlâkın bir olayın veya durumun doğruluğu veya yanlışlığı hakkındaki hüküm verme olup, bir durum karşısında başkalarının bize nasıl davranması gerektiği ve bizim başkalarına nasıl davranmamız gerektiği konusunda ortaya konulan zihinsel bir işlemdir,(Çileli,1995 :11).

Disiplin: Çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretmek, kendi kendini denetlemeye ya da iç denetim demek olan ahlâk gelişimin sağlamaktadır,(Yavuzer,1997 :91).

İnsani Değerler:İnsani Değerler, hayata bir değerlilik ve saygı katarlar. Hayatın, dürüstlük, hoşgörü, iyilik, merhamet gibi güzel yanlarını çoğaltırlar. Bütün bunlar da uyumlu yaşamaya yol açar,(İnsani Değerler Rehberi, 1996 : 6).

Tutum: Bilişsel duygusal öğeleri bulunan ve davranışsal bir eğilim içeren oldukça kalıcı bir inançlar bütünüdür,(Freedman ve diğerleri, 1989 :319).

Norm: Bir sosyal birimin üyeleri için kabul edilebilir veya edilemez olan tutum ve davranışların yayılımını tarif eden bir değerler ölçөгüdür,(Arkonaç, 1993: 44-45).

II.BÖLÜM

İNSANİ DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMI *

Bu bölümde sırasıyla İnsani Değerler Eğitimi programı, programının ortaya çıkışı, tanıtımı, hedefleri, programın temelinde yatan esas inançlar, değer eğitiminin grupla yapılmasının faydaları, grup kuralları ve programın uyarlama çalışmaları yer almaktadır.

İnsani Değerler Eğitimi Programının Ortaya Çıkışı:

İnsanlar için değerlere böylesine ihtiyaç duyulduğu bir zamanda eşi bulunmaz bir değişime, ahlaki bir rönesansa tanık olmaktayız. Çünkü bilim ile tekniğin dünyamızı son derece karmaşık bir hale getirdiği, modern etkilere çok açık olan, kaos içindeki bir dünyada yaşıyoruz. Şiddeti "normal" olarak kabul etmeye bile başlayan bir dünyada yaşadığımız görülüyor. Fakat bu program, çocukların doğruyu yanlıştan ayırt edebilmelerini, ahlaki değerleri öğrenebilmelerini ve ilerde iyi vatandaşlar olabilmelerini sağlayan bir araç sunmakla, işte bu anormallikleri değiştirmeye çalışır.

* Bu eğitim programı June Outon, tarafından İngiltere’de geliştirilmiş, Türkiye’de Karşılıksız Hizmet Vakfı tarafından Türkçeye çevirilmiştir.

Eğitimin sonunda karakter vardır. Karakter, insanlığın ayırdedici niteliğidir. Doğru ile yanlış ayırtmayı öğretmeyen herhangi bir eğitim sistemi yok olmaya mahkumdur, zira günümüzün çocukları bu gezegenin geleceğini, sırtlarına vurdukları okul çantalarında taşırlar. Çocukların doğru ile yanlış ayırt etmelerini istiyorsak, önce kötü davranış'ın ne olduğunu anlamalıdır.

Bu program çocuklara şu şekilde yardımcı olur:

1. İnsan için ideal hizmetleri öğrenmek.
2. Eve, okula ve topluma sevgi getirmek.
3. Çeşitli insanları kabullenmek.
4. Ebeveyne, öğretmenlere, yaşlılara, birbirlerine, yasalara, düzene ve çevreye saygılı olmalarını öğrenmek.

Çocukların refahı; güvenli, kararlı, sevgi dolu ve onların üzerlerine titreyen bir çevrenin bulunması ile mümkündür. Sevgi dolu bir öğretmen de bunun sağlanmasında hayati bir rol oynar. Çocukların ortak bir noktası vardır: Kulaklarını öğütlere kapar ve gözlerini örnekler açarlar. Dolayısıyla, eğer biz programı öğretiyorsak, değerleri de yaşamamızda uyguluyor olmamız gerekir. Bu nedenle önce uygulamak, sonra öğretmek gerekir.

İnsani Değerlere Eğitimi Programın Hedefleri:

Hedef, beş evrensel, temel prensip olan Hakikat, Sevgi, İç Huzur, Doğru Davranış ve Şiddetten Kaçınma'yı içselleştirmeyi amaç edinmiştir. Kültürel olarak uygun bir eğitim programı yaratmak amaçlanmaktadır. Bu eğitim programı, her ülkede özel ve devlet kuruluşlarınca benimsenebilir. Sözkonusu eğitim programının başlıca görevi, ahlaki deneyimi olsa da, olmasa da tüm çocukları eğitmektir. Öğretilen değerlerin evde uygulanabilmesi amacıyla, ebeveyninde de işin içine girmesi teşvik

edilir. Bu eğitim büyük bir davranış inceliğinin yanısıra, sabırlı bir çabayı ve sürekli bir kararlılığı gerektirir.

İnsani Değerler Eğitimi programı, çocuklarda doğuştan var olan nitelikleri, "insani mükemmelliğe erişmeleri" ve "insanın varoluşunun anlamını tamama erdirmeleri" amacıyla hazırlanmıştır.

İnsani değerler nelerdir? İnsani değerler, hayata bir değerlilik ve saygı katarlar. Hayatın dürüstlük, hoşgörü, iyilik, merhamet gibi güzel yanlarını çoğaltırlar. Bütün bunlar da uyumlu yaşama yol açar: İnsani değerler hayatın sütunlarıdır.

İnsani Değerler Eğitim Programının Temelinde Yatan Esas İnanç

İnsani Değerler Eğitim programını destekleyenler, toplumlarımızın suç işleme, ırkçılık, şiddet, uyuşturucu kullanımı, kendine değer vermeme ve başkalarına saygı duymama ve başarı düşüklüğü gibi sorunlarıyla, beş temel evrensel değerlerin evde, okulda ve işte uygulanması ve içselleştirilmesi sayesinde başa çıkabileceğine inanmaktadırlar. Ayrıca çocuklar ile gençlere, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü olmayı teşvik etmeye yönelik olan ve onlara ahlaki, spiritüel ve toplumsal sorumluluk anlayışı veren entegre edilmiş bir eğitim verilmesi gerektiğine inanırlar. Bu sayede çocuklar ile gençler de toplumun yararlı üyeleri haline gelebilirler. İnsani Değerler Eğitimi; öğretmen yetiştirme kursları, sempozyumlar, konferanslar, konuşmalar ve yayınlar aracılığıyla bu değerler teşvik edilir.

İDE Programı beş evrensel değerden söz eder:

a-Sevgi

b- Hakikat

c-İç Huzur

d-Doğru Davranış

e-Şiddetten Kaçınma

a- Sevgi: İDE programında, bir duyu olarak değil de kalbin bir genişlemesi olarak görülür. Sevgi tüm evreni birarada tutan en yüce değerdir. Sevgiyle yaşamak, herkese karşı merhametli olmak demektir. Hepimiz açılabilir ve sevginin içimizden akarak dışarıya, dünyaya neşrolmasını sağlayabiliriz. Burada, çekicilik ve hoşlanmanın çok ötesinde birşeyden bahsediyoruz: Saf, verici, bencil olmayan, koşulsuz sevgiden, biri ile diğeri arasında akan bir güçten bahsediyoruz.

b-Hakikat: Değerinin edebi olduğu ve dünyanın değişip duran bakış açısının ötesinde yer aldığı düşünülür. Hakikat zaman/mekan/yerdeki değişikliklerden etkilenmez ve idrak gücümüzün rolü de hakikati bulmaktır. Doğru sözlü insan sadece hakikati söyleyen insan olmakla kalmayıp, kalbinde ve eylemlerinde de dürüst olan, örneğin düşündükleri, söyledikleri ve yaptıkları arasında uyum olan kimsedir.

c- İç Huzur: Duyusal sistemimiz tedirgin edildiğinde, huzursuzluk ve kafa karışıklığı ortaya çıkar. Duygusal seviyede, son derece aranan bir insani değer olan iç huzur'un değeri gündeme gelir. Bu bir aylıklılık hali olmayıp, duygusal bir dengelilik, bir sakinlik halidir. Duygular sakinleştirildiği takdirde, iç huzur meydana gelir ve eylemlerimiz de duygusal arzular tarafından karartılamaz.

d- Doğru Davranış: Doğru davranış eylem halindeki hakikattir. Herbert Spencer, gerçekten de "Eylem, düşünce dairesinde kök salar," demiştir. Her eylemin arkasında, duyulardan birinin neden olduğu bir düşünce vardır. Ayrıca, içimizde iki güç bulunur. Biri, arzulardır ve öteki de iradedir. Arzular bizi aşağıya çeker, fakat irade de hayatta doğru seçimleri yapma kapasitemizi güçlendirir. Çocukların iyi alışkanlıklar oluşturmaya ve kendilerini ayakta tutma becerilerinin yanısıra toplumsal ve ahlâki becerileri geliştirmeye ihtiyaçları vardır. Çocuklar, grup etkinlikleri ve öyküler

sayesinde, doğru davranış kazanmayı, çare bulma yeteneğini, kendine güveni, iyi davranışı ve liderlik niteliğini oluşturmada deneyim edinebilmektedirler.

e- Şiddeten Kaçınma: Hemcinslerimiz olan insanlarla aramızdaki ilişkiyi de aşarak canlı ve cansız her şeyi kucaklayan evrensel bir şeydir. Çevremize karşı bir yükümlülüğümüzün olduğu anlayışından kaynaklanır. Şiddetten kaçınma, tüm hayat biçimlerine yönelik uyum ve anlayış demektir. Bunun uygulaması sadece fiziksel yönüyle kısıtlanmış olmayıp, sözleri, düşünceleri ve hareketleri de kapsar,(İnsani Değerler Eğitimi Semineri, 1996).

Bu program kullanılarak katılımcılarının aşağıdaki hususları belirli bir derecede farkına varmalarını sağlamak gerekir.

Sorumluluk:

- Çocuğun kendisine ve çevresine karşı olan sorumluluklarının farkına varmasını sağlamak,
- Evde, okulda ve buna bağlı olarak da uyumlu bir geleceğin oluşturulmasında kendilerine düşen görevinin farkına varmalarını sağlamak,
- İlişkide olduğu insanlarla işbirliği yapmayı öğrenmek,
- Başkalarının görüşlerine önem verilmesinin farkına varılması,
- Herşeye yönelik saygı geliştirmek, (ebevyne, öğretmenler e, birbirlerimize, yaşlılara, yasalara ve düzene saygı gösterilmesinin gerekliliğini öğrenilmesi),
- Diğer insanların ihtiyaçlarının farkında olmak ve duygularını anlamak.

Beceriler:

- Edinmiş oldukları bilgileri analiz etmek, sınıflandırmak, karşılaştırmak ve gerektiğinde depodan çıkarmak.
- Benzerlikler ile farkındalıkları kıyaslamak.
- Basit olan uyuşmazlıkları ve meseleleri halletmek.
- Olaylar arasında ilişki kurabilmeyi öğrenmek.
- Düşüncelerini ifade edebilmek.
- İlişkilerde karşılıklı anlaşmalara varmak.

Kişisel Gelişim:

- Zihni durulaştırmayı , kasların gevşemesini ve iyi bir şekilde nefes alıp vermeyi öğrenmek,
- Basit görüntüler ile hayali manzaraları zihinde canlandırmayı öğrenmek.
 - İç huzura ilişkin kavramları anlamak,
 - Kanaatkar olmayı öğrenmek,
 - Duyguların ismini koymak ve bunu dile getirmeyi öğrenmek,
 - İlişkilerinde bağışlayıcı olmayı öğrenmek,
 - Yardım etmek ve ilişkilerinde cesaret vermek ve bunun sonucunda da başkalarından aynı muameleyi görmek,(İnsani Değerler Eğitimi Semineri, 1996 :12).

Değerler Eğitiminin Grupla Yapılmasının Faydaları:

Çocuklar doğaları itibariyle dinamik olup, sahip oldukları enerjileri grup halinde iken kanalize etmeye ve bir disiplin ve işbirliği anlayışı aşlamaya yardım eder. Gruplar halinde yapılması ayrıca çocukların düşüncelerini organize etmelerini ve fikirleri ile duygularını dile getirmelerini sağlar.

Değer eğitiminin grup halinde yapılması, yaşamış oldukları aile birimi, bir kulüp, bir grup veya bir toplum içinde yaşadıkları için davranışlarını bu yönde kanalize

edebilir. Öğrenme süreci her yönden gerçekleşsin diye oyunlar kullanılması gerekmektedir. Çocuklar işbirliği ve huzur içinde birlikte olmak gibi temel değerlerin geliştirilmesine ihtiyaç duyarlar, bu ihtiyaç grup halinde yapılacak etkinliklerde gerçekleşir. Ayrıca, toplumsal, ahlâki ve ilgili diğer becerileri de öğrenmeye ihtiyaçları vardır.

Çocuklar birlik halinde dinleme, düşünme, birlik halinde hareket etme, oynama ve çalışma alışkanlıkları kazanırlar.

Grupla yapılan etkinlikler sayesinde tüm insani değerler geliştirilebilir. Örneğin, oyunların, piyeslerin, sanatın, zanaatın, tartışmaların bilmecelerin ve diğer birçok etkinliğin kullanımı bunu sağlayabilir. Çocukların yetenek ve ilgi alanlarının, yelpazesi sınırlı olmadığından, belirli bir mesaj aktarmak için yüzlerce durum yaratabiliriz. Grup çalışması, aynı zamanda normalde sessiz, suskun olan çocuğun da bir katkıda bulunmasını sağlar. Çocukları amacı olan etkinlik çerçevesinde birarada olduklarında ve birlikte öğrendiklerinin farkına vardıklarında, “bütünlük” duygusu geliştirirler.

Grup Kuralları:

Bu eğitim bir eğitim kurumunda, sınıfta verildiğinde çocukların aşağıdaki kurallara uyması beklenir.

- Derse zamanında gelinmesi gerekmektedir.
- Derse gelirken ders malzemelerini yanında getirmeleri gerekmektedir.
- Çocuklara grup yöneticisi tarafından verilen, sırasıyla sınıf içinde üstlenecek sınıf başkanı, beslenme kolu, su kolu gibi görevlerinin yerine getirilmesi beklenir.

İnsani Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntemler:

Bir eğitimin verilmesinde aşağıdaki eğitimsel etkinlikler ve yöntemler kullanılmaktadır.

- Sessiz oturuş,
- İlgi uyandıran İpucu,
- Grup halinde şarkı söylemek,
- Öykü anlatma,
- Şiir okunması,
- Grup etknlikleri,
- Oyun oynama.

İNSANİ DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMININ UYARLAMA ÇALIŞMALARI:

İDE Programını geliştirme aşamasında; Beş ana değer üzerinde çalışılmıştır. Bunlar; Hakikat, Sevgi, İç Huzur, Doğru Davranış ve Şiddetten Kaçınma'dır. İnsani Değerler Eğitimi programlarının orjinalinde beş ana değerlerin altında toplam 44 alt değer bulunmaktaydı.

Uyarlama çalışmamızda birbiriyle örtüşen alt değerler çıkarılmış, kalan 36 değer aşağıda sıralanmıştır.

Hakikat değerinin alt değeri olarak;

Evrensel sevgi,
Ulusal Bilinç,
Merak,
Ayırtetmek,
Kendini Analiz Etmek,
Tüm Hayata İlgi Duymak,

Sevgi değerinin alt değeri olarak;

Merhamet ve Bağlılık,
Dostluk,
Cömertlik,
İç Mutluluk,
Şefkat,
Doğayı sevme,

İç Huzur değerinin alt değeri olarak;

Kanaatkarlık,
Mutluluk,
Sabır,
Kendini Kontrol Altına Almak,
Kendisine ve Çevresine Saygı Duymak,
Sağlıklı Yaşam,
Sebatkarlık.

Doğru Davranış değerinin alt değeri olarak;

Dürüstlük,
Cesaret,
Görev,
Ahlâk,
İyi Davranışlar,
Liderlik,
Zamanı İyi Kullanmak,
Birlik,
Minnetkarlık.

Şiddetten Kaçınmanın değerinin alt değeri olarak;

Bağışlayıcılık,
Kardeşlik,
Vatandaşlık,
Başkalarına Hizmet Etmek,
İyimserlik.
Hoşgörü
Paylaşma.
Doğru Sözlülük.

Bu alt değerlerin her biri birer oturumda verilmiştir. Her bir oturum 1 saat (60 dakika) yapılmıştır.

Yukarıdaki değerlerin herbiri için Türk kültürüne özgü , 25 öykü, 10 şiir, 4 özdeyiş, 5 şarkı, 25 atasözü eklenmiştir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırma modeli, verilerin elde edildiği araştırma grubu, araştırma süreci, veri toplamada kullanılan araçlar, veri toplama işlemi ve verilerin çözümlenmesinde uygulanan istatistiksel tekniklere ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Araştırma Modeli:

Araştırmada öntest-sontest kontrol grubu modeli kullanılmıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu modelde yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır.

Modelin simgesel görünümü:

G1	R	O1	X	O2
G2	R	O3		O4

Modelde ön testlerin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerini ve sontest sonuçlarının buna göre düzeltilmesine yardım eder.

Bu modelde "X" in ne ölçüde etkili olduğuna karar vermek için öntest ve sontest ölçme sonuçları birlikte kullanılır.

Bu amaçla;

- a. Deney (G1) ve kontrol (G2) grupları tarafsız, random olarak (R) alınırlar.
- b. Her grup için öntest-sontest puanlarındaki yüzde artışlar bulunarak ortalama artışlar karşılaştırılır, ya da
- c. Öntest puanlarını "birlikte değişen" olarak kullanılıp, son test puanlarıyla, birlikte değişkenlik çözümlemesi ya da,
- d. Önce öntest puanları (O1, O3) karşılaştırılır arada önemli bir ayırım yoksa, yalnızca sontest puanları, (O2, O4) kullanılarak ortalamalar arası farkları sınırlar.

Ancak, deney öncesi, ölçmelerin anlamlı ölçüde birbirinden ayrı olması, yapılacak karşılaştırmaların yorumunu gösterir,(Karasar, 1986: 102).

Bu araştırmada, deneysel model kullanılmıştır. Gruba önce ön test uygulanmıştır daha sonra grup çalışması sonucunda bir son test yapılmıştır. Her iki ölçüm arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Evren Ve Örneklem:

Problem ve sınırlılıklar bölümünde de belirtildiği üzere araştırmanın evreni ilköğretime giden dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileridir.

Araştırmanın örnekleme ise; İstanbul ili Küçükyalı ilçesinde bulunan Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıfta okuyan 18'i denek ve 18'i kontrol grubu olmak üzere toplam 36 öğrenciden oluşmaktadır.

Seçilen deneklerin özellikleri:

- Seçilen denekler hepsi gönüllü olarak araştırmaya katılmışlardır.
- Hepsi Çocuk Esirgeme Kurumunda kalmaktadır.
- Kız ve erkeklerden oluşmaktadır.
- Bazılarının anne ve babaları var, bazı çocukların anne ve babaları yoktur.

Deney ve Kontrol Grubun Oluşturulması:

Deney ve kontrol grupları aşağıdaki aşamalar izlenerek oluşturulmuştur.

1.İstanbul İli Küçükyalı İlçesinde bulunan Küçükyalı Çocuk Esirgeme Kurumu idarecileriyle temas kurulmuş ve yapacağımız eğitim programı tanıtılmıştır, amaçlarımız hakkında bilgi verilmiştir.

2.Kurum idarecileriyle birlikte kurumda kalan öğrencilerle bir görüşme yapılmış ve programa katılmada gönüllü olan 36 ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisi belirlenmiştir. Bu öğrencilerin 18' i deney grubunu 18'i de kontrol grubunu oluşturmaktadır. Bu toplantıda araştırmaya katılacak deney ve kontrol grubunu oluşturacak öğrencilere "Ahlâki Olgunluk Ölçeği" (AOÖ) uygulanmıştır.

3.Ölçeğin cevaplandırılmasında sonraki aşamada kontrol grubu üyelerine ikinci kez yapılacak uygulamanın nerede ve nasıl yapılacağı konusunda bilgi verilmiştir.

4.Deney grubu oluşturan çocuklarla yapılacak olan İnsani Değerler Eğitimi programı için, oturum günleri, yeri ve tarihleri konusunda fikir birliği sağlanmıştır.

5.Deney ve kontrol grubu, kontrol grubu olduğunu kesinlikle bilmemiştir. Bu durumda kontrol grubunun puanlarını etkileyebileceği düşünülen bir değişken kontrol altına alınmıştır.

6. Deney ve kontrol grubunun sınıf ve yaşları aynı olduğundan ve yansız olarak atandığından değişkenlerin fiziksel kontrolünün sağlanmış olduğu kabul edilebilir, (Karasar, 1986: 96-97).

Araştırma İçin Küçükyaşlı Çocuk Esirgeme Kurumunun Seçilmesindeki Temel Faktörler:

1. Aynı yaş grubuna ait hem deney hem de kontrol grubunu bir arada olması.
2. Deney ve kontrol grubunda bulunan çocukların şartlar bakımından aynı olması.
3. Grup üyelerini yaz aylarında da toplu olarak bulabileceğimiz bir yer olması.

Verileri Toplama Araçları:

Bu araştırmada bir program çerçevesinde uygulanan İnsani Değerler Eğitimi programının etkililiğini istatistiksel olarak test etmek amacıyla bir ölçek kullanılmıştır. Ahlâki Olgunluk Ölçeği olan bu ölçek Dr. KULAKSIZOğLU ve Arş. Gör. DİLMAÇ tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek hem araştırmamızda kullanmak üzere hem de bu yaş grubuna ait bu tip bir ölçeğin olmayışı yüzünden bu alana bir katkı sağlamak amacı ile geliştirilmiştir.

Aşağıda Ahlâki Olgunluk Ölçeğinin hazırlanması ilgili genel bilgiler verilmektedir.

Ahlâki Olgunluk Ölçeğinin Hazırlanması.

Bu ölçeğin geliştirilme aşamasına gelmeden önce uygulayacağımız olan İnsani Değerler Eğitimi programının sonucunun ölçülmesi için gerekli olan ölçeğin olmayışı ve bu yaş grubuna ait ahlâki olgunluk düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir ölçeğin olmaması bizi bu yönde bir ölçek geliştirmeye yönlendirdi.

Bundan dolayıda Likert tutum ölçeği tekniğine uygun bir ölçek geliştirilmiştir.

Likert Tipi Ölçek Hazırlama (Toplamalı Sıralamalı Tekniği):

Likert tutum ölçekleri "dereceleme toplamlar" tekniğe uygun bir ölçektir. Bu ölçekten alınan puan içerisindeki ifadelere verilen cevapların puanlarının toplamından ibarettir. Likert türü ölçekler cevaplayıcının kendisi hakkında bilgi verilmesi esasına dayalıdır.

Likert tipi ölçeği geliştirmek için aşağıdaki işlemler uygulanır.

- 1.Ölçülecek Tutumun Tanımlanması:
- 2.Bu Tutumu İfade Eden Bir Çok Tutum Cümlesinin Yazılması:
- 3.Deneme Tutum Ölçeğinin Hazırlanması :
 - a.Yönergenin Hazırlanması,
 - b.İfadelerin Ölçek İçinde Dağıtılması
 - c.Deneme Uygulaması,
- 4-Deneme Ölçeğinden Elde Edilen Veriler Analizi:
 - a.Deneme Uygulamalarının Puanlanması,
 - b.Her Ölçekten Alınan Ham Puanların Hesaplanması,
 - c.Madde Puanlarının Dağılımının Özelliklerini Hesaplama,
 - d.Madde Analizi Yapılması,(Tezbaşaran, 1996:10).

1-Ölçülecek Tutumun Tanımlanması:

Deneme tutum ölçeğinin hazırlanmasında önce ahlâki olgunluk düzeylerinde ilişkin tutumların neler olabileceği tesbit edilmiştir.

2-Bir Tutum İfade Eden Tutum Cümlelerinin Yazılması:

Araştırılacak konuya yönelik tutumların belirlenmesinden sonra farklı tutumlara sahip çocuklara göre ahlâki olgunluk düzeylerine ilişkin olumlu ve olumsuz ifade eden cümleler yazılmıştır. Bu cümleler “Her zaman doğru” ile “Hiçbir zaman doğru değil” şeklinde cevaplandırılmak üzere kaleme alınmıştır.

3-Deneme Ölçeğinin Hazırlanması:

a-Yönergenin Hazırlanması:

Ahlâki Olgunluk Ölçeği ismindeki tutum ölçeğinin amacı, ölçekteki cümle sayısı ve nasıl cevaplanacağı konusunda cevaplayıcılar için kısa bir açıklama hazırlanmış ve cevaplayıcıların cevaplarının yansız olmasını sağlamak için ölçeğe isim yazmamaları istenmiştir.

b-İfadelerin Ölçek İçinde Dağıtılması:

Ahlâki Olgunluk düzeylerini ifade eden olumlu ve olumsuz 108 cümle hazırlanmıştır. Tutum ölçeğinde ifadeler “her zaman doğru”, “arasıra doğru” “nadiren doğru” ve “hiçbir zaman doğru değil” şeklinde cevaplandırmak üzere düzenlenmiştir.

Bir tutum ölçeğinin ifadeleri birbirinden farklı tutumlardaki bireylerin cevaplandıracağı biçimde hazırlanmalıdır. Bu yüzden ölçekteki ifadeler bir olumlu bir olumsuz veya iki olumlu bir olumsuz olmak üzere ard arda sıralanmıştır.

c-Uzman Görüşüne Başvurulması:

Bu ölçek hazırlanırken 23 öğretim elamanın görüşüne başvurularak, görüşleri alınmış ve alınan bu görüşler doğrultusunda ölçek oluşum aşamasına girmiştir.

d-Deneme Uygulaması:

Ahlâki Olgunluk düzeylerine yönelik tutumları belirlemek üzere hazırlanan tutum ölçeği rastgele seçilmiş 305 cevaplayıcıya uygulanmıştır.

1-Deneme Ölçeğinden Elde Edilen Verilerin Analizi:

a-Deneme Uygulamaların Puanlanması:

Deneme ölçeğindeki madde puanlarının ve maddelerin toplam puanı olan ölçek puanlarının analizi mümkün olduğunca geçerli ve güvenilir bir ölçek oluşturmayı amaçlar. Bu sebeple deneme uygulamasında bu işlemler sırası ile yapılmıştır.

Maddelerin puanlanması maddenin olumlu ve olumsuz oluşuna göre değişir. Olumsuz maddeler olumlu maddelerin tersine puanlanır.

b-Her Ölçekten Alınan Ham Puanların Hesaplanması:

Her maddenin karşısındaki seçenekler cevaplayıcılar tarafından işaretlendiği için seçeneklere karşılık gelen puanlar toplanmıştır ve olumsuz ifadelerin karşısındaki puanlar tersine çevrilerek toplanmıştır.

c-Madde Puanlarının Dağılımının Özellikleri:

Deneme ölçeğinde uygulanan ölçeklerin her maddesinden alınan puanların diziliş aritmetik ortalaması ve genişliği (ranjı) hesaplanmıştır. Her madde için verilen puanların en olumsuz tutumdan en olumlu tutuma kadar tutumları kapsamı gerekir. Her bir maddeden alınacak en düşük puan 1, en yüksek puan 4 tür. Deneme ölçeğindeki ifadelerin ölçülmek istenen tutumla ilişkisi yakın olanlar asıl ölçeğe konmak üzere seçilmiştir.

Madde Analizi:

Her maddenin ölçme gücünü belirlemek üzere madde analizi yapılmıştır. İki ayrı madde analizi önerilmektedir. Bunlardan biri alt-üst grup ortalamalarına dayalı madde analizi, diğeri korelasyonlara dayalı madde analizi tekniğidir. Biz uygulamalarımızda bunların her ikisini de kullanmış bulunuyoruz.

a-Alt-Üst Grup Ortalamaları Farkına Dayalı Madde Analizi:

Deneme ölçeğinde maddeler puanladıktan sonra, cevap kağıtları en yüksek puandan en düşük puana sıralanır. En çok puan alanların %27'si üst grup, en az puan alanların %27'si alt grup olarak kabul edilir. Üst grup, ölçeğin ölçmek istediği tutuma olumlu olarak sahip olanlar, alt grup da olumsuz olarak sahip olanlar olarak kabul edilir,(Tezbaşaran, 1996: 31).

Alt ve üst gruptaki maddelerin, olumlu ve olumsuz tutumları ayırdetmeleri gerekir. Böyle değilse; o maddeler ölçekten atılmalıdır. Her iki grupta bulunanları birbirinden açıkça ayırabilen maddeler ölçeğe konulmalıdır.

Bu tür madde analizi “İç tutarlılık ölçütüne dayalı madde analizi” olarak da isimlendirilir. Bu yöntemde her madde için, madde puanları dağılımı incelenir ve her madde için üst gruptakilerin cevaplarının madde puanları ortalama arasındaki farkın manidar olup olmaması t testi ile hesaplanır,(Tezbaşaran, 1996: 36).

İç Tutarlılıkla İlgili Bulgular:

Bir ölçme aracını bir gruba uygulandıktan sonra sonuçlarının değerlendirilmesi aşamasında belli yöntemlere göre ikiye ayrılması ile bunlar arasında elde edilen katsayıya iç tutarlılık katsayısı denir.

Ahlâki Olgunluk Ölçeği iç tutarlılığına yönelik olarak yapılan analizin elde edilen sonuçları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Ahlâki Olgunluk Ölçeğinin İç Tutarlılık Katsayısı Değeri

İç Tutarlılık Katsayısı	N	R
Spearman Brown	305	.66

Tabloda görüldüğü gibi bölünmüş test çözümleri yoluyla ahlâki olgunluk düzeylerini değerlendirme ölçeği için elde edilen iç tutarlılık katsayısı Sperman Brown’a bakıldığında testin güvenilir olduğu ifade edilebilir.

b-Korelasyonlara Dayalı Madde Analizi:

Her madde ile ölçek puanı arasındaki korelasyonların hesaplanması önerilen bir yoldur. Ölçek puanı ile korelasyonu düşük olan maddeler, ölçekle ölçülmek istenen tutumu ölçmekte yetersiz kalacaktır. Birbirleri ile ilişki göstermeyen veya düşük ilişki gösteren maddelerden oluşan ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği zayıf olacaktır,(Tezbaşaran, 1996:29). Bu yüzden düşük korelasyonlu maddeler son ölçeğe konmaz. Son ölçeğe konulacak maddelerin ölçekle yüksek korelasyona sahip olması beklenir.

Cronbach Alpha Tekniği:

Bu teknik tüm alt bölümlerinin birbirine (hepsi dahil toplama) göre, ya da bir alt bölümün tüm sorularının birbirlerine (hepsi dahil toplam) göre tutarlı olup olmadığını sınamada kullanılır. Yaptığımız korelasyona dayalı madde azanlizi tekniğinden Cronbach Alpha'ya göre ;

Cronbach: .73(n=305) bulunmuştur.

Bu sonuç testin bütünün güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Madde Analizi İle İlgili Bulgular ve Yorumlar:

Ahlâki Olgunluk Ölçeğinin içerik geçerliliğinin sağlanması çalışmaları kapsamında 108 maddeden oluşan ölçeğin madde analizi çalışmaları sonucunda elde edilen veriler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2
Madde Toplam ve Madde Kalan Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Maddeler	Sd	Madde Toplam	Madde Kalan
Madde 1	158	.32**	.32*
Madde 2	158	.27**	.24Anlamsız
Madde 3	158	.22**	.21Anlamsız
Madde 4	158	.33**	.31*
Madde 5	158	.26**	.20Anlamsız
Madde 6	158	.30**	.27*
Madde 7	158	.28**	.24Anlamsız
Madde 8	158	.13*	.11Anlamsız
Madde 9	158	.22**	.20Anlamsız
Madde 10	158	.27**	.23Anlamsız
Madde 11	158	.26**	.25*
Madde 12	158	.26**	.30*
Madde 13	158	.26**	.26*
Madde 14	158	.31**	.30*
Madde 15	158	.23**	.23*
Madde 16	158	.40**	.38**
Madde 17	158	.26**	.23Anlamsız
Madde 18	158	.44**	.41**
Madde 19	158	.36**	.33*
Madde 20	158	.30**	.27*
Madde 21	158	-.16*	-.19Anlamsız
Madde 22	158	.23**	.20Anlamsız

Madde 23	158	.27Anlamsız	.10Anlamsız
Madde 24	158	.25**	.22Anlamsız
Madde 25	158	.26**	.26*
Madde 26	158	.40**	.40**
Madde 27	158	.27**	.28*
Madde 28	158	.39**	.37**
Madde 29	158	.29**	.27*
Madde 30	158	.35**	.31*
Madde 31	158	.29Anlamsız	.25*
Madde 32	158	-.13Anlamsız	-.15Anlamsız
Madde 33	158	.30**	.28*
Madde 34	158	.30**	.31*
Madde 35	158	.30**	.27*
Madde 36	158	.34**	.33*
Madde 37	158	.38**	.33*
Madde 38	158	.22**	.20Anlamsız
Madde 39	158	.043Anlamsız	.03Anlamsız
Madde 40	158	.30**	.27*
Madde 41	158	.19*	.15Anlamsız
Madde 42	158	.21*	.15Anlamsız
Madde 43	158	.26**	.25*
Madde 44	158	.46**	.44**
Madde 45	158	.36**	.32*
Madde 46	158	.37**	.35**
Madde 47	158	-.20*	.18Anlamsız
Madde 48	158	-.29*	-.31Anlamsız
Madde 49	158	.16**	.13Anlamsız
Madde 50	158	.45**	.43**
Madde 51	158	.35**	.20Anlamsız
Madde 52	158	.31**	.29*
Madde 53	158	.26**	.23Anlamsız
Madde 54	158	.23**	.19Anlamsız
Madde 55	158	.26**	.25*
Madde 56	158	.51**	.49**
Madde 57	158	.36**	.35Anlamsız
Madde 58	158	.36**	.34*
Madde 59	158	.33**	.29*
Madde 60	158	.46**	.44**
Madde 61	158	.28**	.25*
Madde 62	158	.38**	.37**

Madde 63	158	.30**	.29*
Madde 64	158	.11Anlamsız	.07Anlamsız
Madde 65	158	.14*	.12Anlamsız
Madde 66	158	.03Anlamsız	-.01Anlamsız
Madde 67	158	.28**	.34*
Madde 68	158	.33**	.34*
Madde 69	158	.08Anlamsız	.07Anlamsız
Madde 70	158	.20**	.18Anlamsız
Madde 71	158	.38**	.38**
Madde 72	158	.33**	.31*
Madde 73	158	.38**	.36**
Madde 74	158	.34**	.32*
Madde 75	158	.17**	.14Anlamsız
Madde 76	158	.36**	.33*
Madde 77	158	.16**	.15Anlamsız
Madde 78	158	.17**	.16Anlamsız
Madde 79	158	.35**	.34*
Madde 80	158	.27**	.25*
Madde 81	158	.39**	.39**
Madde 82	158	.35**	.33*
Madde 83	158	.58**	.56**
Madde 84	158	.26**	.23*
Madde 85	158	.44**	.44**
Madde 86	158	.29**	.27*
Madde 87	158	.41**	.40**
Madde 88	158	-.001Anlamsız	-.04Anlamsız
Madde 89	158	.24**	.24Anlamsız
Madde 90	158	.27**	.24Anlamsız
Madde 91	158	.40**	.37**
Madde 92	158	.33**	.32*
Madde 93	158	.47**	.44**
Madde 94	158	.37**	.35**
Madde 95	158	.56**	.55**
Madde 96	158	.26**	.22Anlamsız
Madde 97	158	.40**	.38**
Madde 98	158	.40**	.40**
Madde 99	158	.54**	.53**
Madde 100	158	.32**	.32*
Madde 101	158	.36**	.36**
Madde 102	158	.46**	.46**

Madde 103	158	.28**	.26*
Madde 104	158	.13Anlamsız	.10Anlamsız
Madde 105	158	.18**	.17Anlamsız
Madde 106	158	.22**	.17Anlamsız
Madde 107	158	.43**	.39**
Madde 108	158	.30**	.29*

Tablo 2 incelendiğinde Ahlâki Olgunluk Ölçeği madde kalanda 25 maddenin 0.01 seviyesinde, 42 maddeninde 0.05 seviyesinde anlamlı olduğu görülmektedir. Anlamlı çıkmayan madde sayısı 42'dir. Ahlâki olgunluk ölçeği madde toplamda ise 93 maddenin 0.01 seviyesinde, 7 maddenin ise 0.05 seviyesinde anlamlı olduğu 9 maddenin ise anlamsız olduğu görülmektedir.

Maddelerin Madde Toplam Kalan ve Birleştirilmiş Tabloları:

Tablo 3'de maddelerin, madde toplam ve madde kalanları verilmiş ve anketten çıkarılan maddeler (-) işareti ile gösterilmiş tamam olan maddelerde (+) işareti ile gösterilmiştir.

Tablo 3
Madde Toplam Madde Kalan ve Ayırt Edicilik Değerleri

Maddeler	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırt Edicilik
Madde 1	+	+	+
Madde 2	+	-	+
Madde 3	+	-	+
Madde 4	+	+	+
Madde 5	+	-	+
Madde 6	+	+	+
Madde 7	+	-	+
Madde 8	+	-	-
Madde 9	+	-	+
Madde 10	+	-	+
Madde 11	+	+	+
Madde 12	+	+	+
Madde 13	+	+	+
Madde 14	+	+	+
Madde 15	+	-	+
Madde 16	+	+	+
Madde 17	+	-	+
Madde 18	+	+	+
Madde 19	+	+	+
Madde 20	+	+	+
Madde 21	+	-	+
Madde 22	+	-	+
Madde 23	-	-	-
Madde 24	+	-	+
Madde 25	+	+	+
Madde 26	+	+	+
Madde 27	+	+	+
Madde 28	+	+	+
Madde 29	+	+	+
Madde 30	+	+	+
Madde 31	+	-	+
Madde 32	-	-	-
Madde 33	+	+	+
Madde 34	+	+	+
Madde 35	+	+	+
Madde 36	+	+	+
Madde 37	+	+	+

Madde 38	+	-	+
Madde 39	-	-	-
Madde 40	+	+	+
Madde 41	+	-	+
Madde 42	+	-	+
Madde 43	+	+	+
Madde 44	+	+	+
Madde 45	+	+	+
Madde 46	+	+	+
Madde 47	+	-	+
Madde 48	+	-	+
Madde 49	+	-	+
Madde 50	+	+	+
Madde 51	+	-	+
Madde 52	+	+	+
Madde 53	+	-	+
Madde 54	+	-	+
Madde 55	+	+	+
Madde 56	+	+	+
Madde 57	+	+	+
Madde 58	+	+	+
Madde 59	+	+	+
Madde 60	+	+	+
Madde 61	+	-	+
Madde 62	+	+	+
Madde 63	+	+	+
Madde 64	-	-	-
Madde 65	+	-	-
Madde 66	-	-	-
Madde 67	+	+	+
Madde 68	+	+	+
Madde 69	-	-	-
Madde 70	+	-	+
Madde 71	+	+	+
Madde 72	+	+	+
Madde 73	+	+	+
Madde 74	+	+	+
Madde 75	+	-	+
Madde 76	+	+	+
Madde77	+	-	+

Madd 78	+	-	+
Madde79	+	+	+
Madde 80	+	+	+
Madde 81	+	+	+
Madde 82	+	+	+
Madde 83	+	+	+
Madde 84	+	-	+
Madde 85	+	+	+
Madde 86	+	+	+
Madde 87	+	+	+
Madde 88	-	-	-
Madde 89	+	-	+
Madde 90	+	-	+
Madde 91	+	+	+
Madde 92	+	+	+
Madde 93	+	+	+
Madde 94	+	+	+
Madde 95	+	+	+
Madde 96	+	-	+
Madde 97	+	+	+
Madde 98	+	+	+
Madde 99	+	+	+
Madde 100	+	+	+
Madde 101	+	+	+
Madde 102	+	+	+
Madde 103	+	+	+
Madde 104	-	-	-
Madde 105	+	-	+
Madde 106	+	-	+
Madde 107	+	+	+
Madde 108	+	+	+

Yapılan bu istatistiki işlemler sonucunda deneme ölçeğinden 42 madde çıkarılmış ve iç tutarlılığı yüksek olan 66 madde asıl Ahlâki Olgunluk Ölçeğine konulmuştur.

Bu 66 maddenin 37'si olumlu, 29'u olumsuz ifadeden oluşmaktadır.

Araştırma Süreci:

Bu araştırmaya 1998 yılının Ekim ayında başlanmıştır. Bu aşamada İnsani Değerler Eğitimi programını uyarlama çalışmaları için gerekli literatür çalışması yapılmıştır. Çocuklarda ahlâki olgunluk düzeylerini belirlemek amacı ile gerekli olan ölçme aracı araştırılmış; yurt içi ve yurt dışı araştırmalar doğrultusunda bu yaş grubuna uygulanacak ölçme aracına rastlanmamıştır. Dr. KULAKSIZOĞLU ve Arş. Gör. DİLMAÇ tarafından hem bu alana yönelik olarak kullanmak, hem de alana katkı sağlamak amacı ile ahlâki olgunluk düzeyini ölçmeyi amaçlayan bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme ile ilgili ayrıntılı bilgi veri toplam aracı başlığında verilmiştir.

Ölçek geliştirme çalışmaları Mart 1999 da tamamlanmış ve ölçeğin kullanılabilir olduğuna karar verilmiştir. Programın uyarlama çalışması da Mart 1999'da tamamlanmıştır.

Araştırmada uygulama safhasına geçmeden önce Küçükyaşı Çocuk Esirgeme Kurumun'da çalışmanın yapılabilmesi için ilgili yerlerden izin alınmıştır. Kurumda ilk uygulamaya 26 Mart 1999 da başlandı. Araştırmaya 25 Haziran 1999 Cuma günü bitmiştir.

Daha sonraki aşamada ise istatistik çözümleme sonucunda elde edilen bulguların yorumlanması yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi :

Deney ve kontrol grubundaki deneklerin ahlâki olgunluk düzeylerindeki incelemeler Ahlâki Olgunluk Ölçeği (AOÖ) ile yapılmıştır.

Bu ölçekle yapılan deneysel işlemde önce ve sonra uygulanarak elde edilen verilere Deney grubun öntest ve sontestleri arasında bir fark olup olmadığını bulmak için Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi kullanılmıştır.(Siegel, 1977: 83).

Deney ve kontrol grubunun öntest ve sontest ölçüm puanları arasında herhangi bir farkın olup olmadığını bulmak için Mann Whitney-U Testleri uygulanmıştır,(Buring ve Kintz, 1993: 293).

Ayrıca elde edilen sonuçların desteklenmesi amacıyla parametrik istatistiksel teknikler içerisinde yer alan Bağımlı ve Bağımsız Grup t Testleri uygun olan durumlarda kullanılmıştır,(Balcı, 1995: 269).

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde öntest ve sontest sonucuna ilişkin bulgular verilmiş ve denenceler test edilmiştir.

Tablo 1:
Deney ve Kontrol Grubunun Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
Kontrol	18	131.6111	28.1950	-1.060	34	-
Deney	18	140.8333	23.8457			

Deney ve kontrol grubu öntest ölçümlerine bakıldığında kontrol grubunun Ahlâki Olgunluk Ölçeği AOÖ den aldığı puanların ortalaması $x=131.6111$, deney grubunun ortalaması ise $x=140.833$ olarak bulunmuştur. Deney grubunun $ss=23.8457$, testlerin t değeri -1.060 , sd ise 34 çıkmıştır.

Sonuçlara bakıldığında kontrol ve deney grubu arasında öntest sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 2:
Deney ve Kontrol Grubunun Sontest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
Kontrol	18	115.1667	22.5343	-6.332	34	.01
Deney	18	171.5556	30.3281			

Deney ve kontrol grubunun sontest ölçüm sonuçlarına bakıldığı zaman kontrol grubunun $x = 115.1667$ deney grubunun $x = 171.5556$ çıkmıştır. Kontrol grubunun $ss = 22.5343$ deney grubunun $ss = 30.3281$ olarak bulunmuştur. Grupların t değeri -6.332 sd 34 olup, her iki grubunun ortalamaları arasında $P < .01$ düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

AOÖ sonuçları İnsani Değerler Eğitimi programı alan grup lehine $.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3:
Kontrol Gubunun Öntest Ve Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi Sonucu

Kontrol	x	n	ss	t	sd	P
Öntest	131.6111	18	28.1950	3.222	17	.01
Sontest	115.1667	18	22.5343			

Kontrol grubunun AOÖ öntest ve sontest sonuçlarına baktığımızda öntest sonucunda $x = 131.6111$, sontest $x = 115.1667$, öntest $ss = 28.1950$, sontest $ss = 22.5343$, testlerin t değeri 3.222 , sd ise 17 olarak bulunmuş olup, her iki grubun ortalamaları arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

Tablo 4:
Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi Sonucu

Deney	x	n	ss	t	sd	P
Öntest	140.8333	18	23.8457	-3.984	17	.01
Sontest	171.5556	18	30.3281			

Deney grubunun öntest ve sontest sonuçlarına baktığımızda öntest sonucunda $x = 140.8333$, sontest sonucunda $x = 171.5556$ bulunmuştur. Deney grubunun öntest $ss = 23.8457$, sontest $ss = 30.3281$, testlerin t değeri -3.984 , sd ise 17 olarak bulunmuştur. Her iki ölçüm sonuçları arasında $P < .01$ düzeyinde son test lehine anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

Tablo 5:
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerin Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
Kontrol	10	128.10	29.0840	-1.907	14	-
Deney	6	155.17	24.3591			

Cinsiyet açısından (kızlar) kontrol ve deney grubu öntest ölçüm sonuçlarına baktığımızda kontrol grubunda $x= 128.10$, $ss = 29.0840$, deney grubunda $x= 155.17$, $ss =24.3591$, t grupların t değerleri -1.907 , sd ise 14 olarak bulunmuştur. Kızların AOÖ öntest puanları arasındaki ilişki anlamlı değildir.

Tablo 6:
Deney Ve Kontrol Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerin Sontest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
Kontrol	10	109.90	14.1142	-8.849	14	.01
Deney	6	184.33	19.6027			

Deney ve Kontrol Grubunda yer alan kızların sontest sonuçlarına baktığımızda kontrol grubunda $x= 109.90$, $ss = 14.1142$, deney grubunun $x = 184.33$, $ss= 19.6027$, grupların t değeri -8.849 , sd ise 14 olarak bulunmuş olup, kızların deney ve kontrol gruplarına sontest olarak verilen AOÖ sonuçları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Tablo 7:
Deney Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerin Öntest Ve Sontest Puanları İçin Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi Sonucu

Testler	N	x	Ss	t	sd	P
Ön test	6	155.17	24.3591	-3.984	17	.01
Son test	6	184.33	19.6027			

Kızlar için deney grubun öntest sonuçlarına bakıldığında öntest sonucunda $x=155.17$, $ss = -3591$, sontest sonuçlarına bakıldığında $x=184.33$, $ss=19.6027$, t değeri -3.984 , sd ise 17 olarak bulunmuştur. Deney grubundaki kızların AOÖ öntest ve sontest puanları arasında $P<.01$ düzeyinde sontest lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 8:
Kontrol Grubunda Yer Alan Kız Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanları İçin Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Sonucu

Testler	n	x	Ss	t	sd	p
Ön test	10	128.10	29.0840	2.576	9	.05
Son test	10	109.90	14.1142			

Kontrol grubunda bulunan kızların öntest ve sontest sonuçlarına bakıldığında öntest $x = 128.10$, $ss = 29.0840$, sontest $x = 109.90$, $ss = 14.1142$, testlerin t değeri 2.576, sd değeri ise 9 olup öntest ve sontest puanları arasında $P < .05$ düzeyinde öntest lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 9:
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Erkek Öğrencilerin Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	Sd	P
Kontrol	8	136.00	28.3448	.212	18	-
Deney	12	133.67	20.9993			

Erkeklerin deney ve kontrol grubunun öntest sonuçlarına baktığımızda, kontrol grubunda $x = 136.00$, $ss = 28.3448$, deney grubunda $x = 133.67$, $ss = 20.9993$, grupların t değeri .212, sd değeri ise 18 olarak bulunmuş olup, aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 10:
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Erkek Öğrencilerin Sontest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	X	ss	t	sd	P
Kontrol	8	121.75	29.7981	.212	18	.01
Deney	12	165.17	33.3653			

Erkeklerin deney ve kontrol grubunun sontest ölçüm sonuçlarına baktığımızda kontrol grubunun $\bar{x} = 121.75$, $ss = 29.7981$, deney grubunun $\bar{x} = 165.17$, $ss = 33.3653$, grupların t değeri .212, sd değeri ise 18 olup. Her iki grubun ölçüm sonuçları arasında $P < .01$ düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 11:
Deney Grubunda Bulunan Erkek Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi sonucu

Testler	n	x	ss	t	sd	P
Öntest	12	133.67	20.9993	-3.984	17	.01
Sontest	12	165.17	33.3653			

Deney grubunda bulunan erkeklerin öntest ve sontest ölçüm sonuçlarına baktığımızda öntest $\bar{x} = 133.67$, $ss = 20.9993$, sontest $\bar{x} = 165.17$, $ss = 33.3653$, testlerin t değeri -3.984 , sd değeri ise 17 dir. Öntest ve sontest puanları arasında sontest lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Tablo 12:
Kontrol Grubunda Bulunan Erkek Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi Sonucu

Testler	n	X	ss	t	sd	P
Öntest	8	136.00	28.3448	1.826	7	-
Sontest	8	121.75	29.7981			

Kontrol grubunda yer alan erkek çocukların öntest ve sontest ölçüm sonuçlarına baktığımızda öntest $x = 136.00$, $ss = 28.3448$, sontest $x = 121.75$, $ss = 29.7981$, testlerin t değeri olarak da 1.826, sd ise 7 olarak bulunmuştur.

Tablo 13:
Deney Ve Kontrol Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıfa Giden Öğrencilerin Öntestleri Arasında Yapılan Mann-Wihney U Testi Sonucu

Gruplar	n	X	ss	t	sd	P
Kontrol	11	129.91	26.9980			
Deney	11	138.64	26.7891	-.761	20	

Deney ve kontrol grubunda yer alan dördüncü sınıfa giden çocukların öntest sonuçlarına bakıldığında, kontrol grubunda $x = 129.91$, $ss = 26.9980$, deney grubunda $x = 138.64$, $ss = 26.7891$, grupların t değeri -.761, sd ise 20 olarak bulunmuştur. Öntest sonuçları aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 14:
Deney Ve Kontrol Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıfa Giden Çocukların Sontest Puanları Arasında Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
Kontrol	11	115.55	21.6026			
Deney	11	172.91	35.8119	-4.549	20	.01

Deney ve kontrol grubunda yer alan 4. sınıfların sontest sonuçlarına bakıldığında kontrol x 115.55, ss 21.6026, deney x 172.91, ss 35.8119, grupları t değeri -4.549 , sd ise 20 dir. Her iki grubun sontest puanları arasında deney grubu lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Tablo 15:
Deney Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıfa Giden Öğrencilerin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon- İşaretli- Sıralama Testi Sonucu

Testler	n	x	ss	t	sd	P
Ön test	11	138.64	26.7891	-3.160	10	.01
Son test	11	172.91	35.8119			

Deney grubunda yer alan dördüncü sınıf öğrencilerinin öntest ve sontest ölçüm sonuçlarına bakıldığında, öntest x =138.64, ss =26.7891, sontest x =172.91, ss =35.8119, testlerin t değeri -3.160 , sd ise 10 olarak bulunmuş olup, $P<.01$ düzeyinde sontest lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 16:
Kontrol Grubunda Bulunan Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi Sonucu

Testler	n	x	ss	t	sd	P
Ön test	11	129.91	26.9980	2.228	10	.05
Son test	11	115.55	21.6026			

Kontrol grubunda yer alan dördüncü sınıf öğrencilerinin öntest ve sontest ölçüm sonuçlarına bakıldığında öntest $x = 129.91$, $ss = 26.9980$, sontest $x = 115.55$, $ss = 21.6026$, testlerin t değeri 2.228, sd ise 10 olup, $P < .05$ düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Tablo 17:
Deney Ve Kontrol Grubunda Bulunan Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Öntest Puanları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
Kontrol	7	134.29	31.9985	-.703	12	-
Deney	7	144.29	19.8050			

Deney ve kontrol grubunda yer alan beşinci sınıf öğrencilerinin öntest ölçüm sonuçlarına bakıldığında kontrol $x = 134.29$, $ss = 31.9985$, deney $x = 144.29$, $ss = 19.8050$, grupların t değeri -.703, sd ise 12 olup aralarında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 18:
Deney Ve Kontrol Grubunda Bulunan Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sontestleri İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
Kontrol	7	114.57	25.0900	-4.336	12	.01
Deney	7	169.43	21.4465			

Deney ve kontrol grubunda yer alan beşinci sınıf öğrencilerinin sontest ölçüm sonuçlarına baktığımızda kontrol $x = 114.57$, $ss = 25.0900$, deney $x = 169.43$, $ss = 21.4465$, grupların t değeri -4.336 , sd ise 12 olup, $P < .01$ düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık meydana getirmiştir.

Tablo 19:
Deney Grubunda Bulunan Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi sonucu

Testler	n	x	ss	t	sd	P
Ön test	7	144.29	19.8050	-2.327	6	.05
Son test	7	169.43	21.4465			

Deney grubunda yer alan beşinci sınıf öğrencilerinin öntest ve sontestler arasındaki farkların ölçüm sonuçlarına baktığımızda öntest $x = 144.29$, $ss = 19.8050$, sontest $x = 169.43$, $ss = 21.4465$, testlerin t değeri -2.327 , sd ise 6 olup, $P < .05$ düzeyinde sontest lehine anlamlı bir fark vardır.

Tablo 20:
Kontrol Grubunda Bulunan Beşinci Sınıfa Giden Öğrencilerinin Öntest-Sontest Puanları İçin Yapılan Wilcoxon-İşaretli-Sıralama Testi Sonucu

Testler	x	x	ss	t	sd	P
Ön test	7	134.29	31.9985	2.231	6	-
Son test	7	114.57	25.6960			

Kontrol grubunda yer alan beşinci sınıf öğrencilerinin öntest ve sontest ölçüm sonuçlarına bakıldığında öntest $\bar{x} = 134.29$, $ss = 31.9985$, sontest $\bar{x} = 114.57$, $ss = 25.6960$, testlerin t değeri 2.231, sd ise 6 olup, iki ölçüm sonuçları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo:21
Deney Grubunda Bulunan Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sontest Ölçümleri İçin Yapılan Mann-Wihney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	t	sd	P
4. Sınıf	11	172.909	35.812	.23	16	-
5. Sınıf	7	169.429	21.447			

Deney grubunda yer alan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sontest ölçüm sonuçlarına bakıldığında 4. sınıf $x= 172.909$, $ss= 35.812$, 5. sınıf $x=169.429$, $ss= 21.447$. testin t değeri .23, sd ise 16 olup, iki ölçüm sonuçları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo:22

Deney Grubunda Bulunan Kız ve Erkek Öğrencilerinin Sontest Ölçümleri İçin Yapılan Mann-Wihney U Testi Sonucu

Gruplar	n	x	ss	T	sd	P
Kız	6	184.333	19.603	1.29	16	-
Erkek	12	165.167	33.365			

Deney grubunda yer alan kız ve erkek öğrencilerinin sontest ölçüm sonuçlarına bakıldığında kız öğrencilerinin $x= 184.333$, $ss=19.603$, erkek öğrencilerinin $x= 165.167$, $ss= 33.365$, testin t değeri, 1.29, sd ise, 16 olup iki ölçüm sonuçları arasında anlamlı bir fark yoktur.

V. BÖLÜM

YORUM

Deney ve kontrol grubunun öntest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Her iki grubun öntest puanlarının varyansları da homojendir. Bunun sonucunda uygulamaya aldığımız deney ve kontrol grubun birbirlerine denk gruplar olduğunu söyleyebiliriz.

Deney grubunun öntest ve sontest ölçümü sonucundaki puanları arasındaki farka baktığımızda verilen İnsani Değerler Eğitimi sonucunda ölçüm puanları arasında sontest lehine anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Kontrol grubun eğitim verilmediği için sontest puanlarında önteste göre bir düşüş gözlenmektedir. Deney grubuna verilen üç aylık İnsani Değerler Eğitim programı deney grubu lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkarmıştır.

Deney ve kontrol grubunun test sonuçlarına baktığımızda; deney ve kontrol grubunun sontest ölçüm puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bildiğimiz gibi deney grubu 36 oturumluk bir program

yaşantısı geçirmiştir. Başlangıçta deney grubuna denk olarak test ettiğimiz kontrol grubuna ise bir işlemde bulunulmamıştır. Sonuca baktığımızda her iki grubun sontest ölçüm puanları arasında oluşan farklılığın anlamlı olması, yapılan 36 oturumluk İnsani Değerler Eğitimi programının deney grubunda bulunan çocuklar üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Bu bulguya dayanarak birinci denence kabul edilmiştir.

Bir çok kaynak ahlak eğitiminin ahlaki olgunluk kazandıgına işaret etmiştir. Kulaksızoğlu'nun (1998:98) işaret ettiğine göre bireyler arası ahlaki gelişim farklı eğitim yolu ile azaltılabilir ve insanlar eğitim alarak ahlaki bakımdan bir üst seviyeye geçme konusunda güdülendirilebilirler. Eğitim almak insanların genel geçer ahlak kurallarını tanımlarını ve bir üst seviyeli ahlak değerleri tanımalarını sağlar, (Kulaksızoğlu, 1998: 100).

Bireyler ancak eğitim yolu ile ahlaki konulardaki sorunların çözümü konusunda düşünmeye teşvik edilebilir ve en uygun ahlaki tutum ve davranışın ne olduğu konusunda akıl yürütölmeye zorlanabilir.

İnsani Değerler Eğitimi verdiğimiz öğrencilere devam etmiş oldukları sınıflar açısından baktığımızda; dördüncü sınıfa giden çocukların bulunduğu deney ve kontrol grubunun sontest puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görölmektedir. Dördüncü sınıfa giden öğrencilerin almış oldukları İnsani Değerler Eğitimi programı deney grubunda bulunan öğrencilerinin ahlaki bakımdan olumlu yönde bir gelişme göstermelerini sağlamıştır. Bu bulguya dayanarak ikinci denence kabul edilmiştir.

İnsani Değerler Eğitimi verdiğimiz öğrencilere devam etmiş oldukları sınıflar açısından baktığımızda; beşinci sınıfa giden öğrencilerin bulunduğu deney ve kontrol grubunun sontest puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görölmektedir. Vermiş olduğumuz İnsani Değerler Eğitiminin beşinci sınıfa

giden öğrencilerin ahlaki gelişimi bakımından önemli bir yararlılık sağladığı görülmektedir. Bu bulguya dayanarak ikinci denence kabul edilmiştir.

Ahlak eğitiminde önemli sorunlardan biri de, ahlak eğitimine başlama zamanıdır. Ahlak eğitimine ne zaman başlanmalıdır. Nasıl bir yol izlenmelidir? İlköğretim döneminde ne yapılmalıdır? Mobaçoğlu'nun (1997) işaret ettiğine göre ahlak eğitimi dördüncü sınıftan sonraki süreye denk gelmelidir. Ahlak eğitiminde düzenli ve sistemli aydınlatma ve bilgilendirme bu dönemden sonra yapılmalıdır.(Mobaçoğlu; 1997;6).

İlköğretim dönemindeki çocuklar soyut ilke ve değerleri kavrayabilmek için ahlaki sorunları gözlerinde canlandırabilmelidirler. "İnsanlar dürüst olmalı" "yalan söylememeli" şeklinde öğütler çocuklarda davranış değişikliklerini ortaya çıkarmaya yeterli olmamaktadır,(Erdem ve Akman; 1995;116).. Bu nedenle çocuklara verilecek ahlaki eğitim uygulamalı yoluyla gerçekleştiği zaman daha kalıcı olacaktır. Yapmış olduğumuz İnsani Değerler Eğitim Programı da çocukların ahlaki bakımından olgunlaşmaları açısından yarar sağlamıştır.

İnsani Değerler Eğitimini verdiğimiz sınıf açısından baktığımızda dördüncü ve beşinci sınıfa giden öğrencilerin bulunduğu deney grubunun sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olmamıştır. Bu sonuç bize her iki yaş grubunun bu eğitiminden aynı derecede yararlandığını göstermektedir.

Cinsiyet açısından kızlarda deney ve kontrol sontest ölçüm sonuçlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkarmıştır. Verilen İnsani Değerler Eğitiminin deney grubunda bulunan öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyinde gelişmeye katkıda bulunduğu görülmüştür. Bu bulguya dayanarak üçüncü denence de kabul edilmiştir.

Cinsiyet açısından deney grubunda yer alan kız ve erkek öğrencilerin sontest ölçüm sonuçlarının bulunduğu deney grubu sonuçlarına bakıldığında her iki grupta yer alan kız ve erkeklerin almış oldukları İnsani Değerler Eğitimi yararlılık göstermiştir. Kız ve erkekler arasında almış oldukları eğitim açısından hiçbir farklılık görülmemektedir.

Deney grubundaki dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin AOÖ (Ahlaki Olgunluk Ölçeği) sontest puanları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuç bize ahlaki eğitimin 10- 11 yaşlarındaki öğrencilerde aynı düzeyde değişikliğe sebep olduğu şeklinde açıklanabilir. Her iki yaş grubunun ahlaki olgunluk düzeyi aynı düzeyde değişmektedir.

Deney grubundaki kız ve erkek öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Ölçeği sonuçları arasında da anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuç bize alınan ahlak eğitiminin her iki cinsiyetteki öğrencilerde de önemli düzeyde değişikliğe yol açtığı; bu değişikliğin cinsiyete göre farklılaşmadığını göstermektedir. Her ne kadar kızların Ahlaki Olgunluk Ölçeği sonuçları, erkeklere göre yüksekse de bu anlamlı değildir.

Araştırmanın sonuçları göstermektedir ki, İnsani Değerler Eğitimi programının dördüncü ve beşinci sınıftan itibaren öğrencilere verilebilir. Araştırmada çıkan sonuçlarda İnsani Değerler Eğitimi alan bu sınıflara giden öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinde farklılık görülmüştür.

Cinsiyet açısından erkeklerde deney ve kontrol sontest ölçüm sonuçlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkarmıştır. Deney grubunda yer alan erkek öğrencilerinin almış oldukları İnsani Değerler Eğitimi programının ahlaki olgunluk düzeylerinin gelişiminde etkili olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak üçüncü deneye de kabul edilmiştir.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilere İnsani Değerler Eğitimi Programı verilmemiştir. Kontrol grubu sabit tutulmuştur. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son testten almış oldukları puanlarda bir düşüş gözlenmektedir.

Sonuç olarak uygulanan 36 oturumluk İnsani Değerler Eğitimi programının, çocukların ahlâki olgunluk düzeyinde anlamlı değişimler sağladığını söyleyebiliriz.

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda varılan yargılar ve bunlara bağlı olarak öneriler sunulmuştur.

Sonuçlar

Bu araştırma sonucunda ulaşılan yargıları şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Bu araştırmada kullanılmak için geliştirilen Ahlâki Olgunluk Ölçeği (AOÖ), geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

2. Araştırmada kullanılan İnsani Değerler Eğitimi programı bir grup çalışması olarak uygulandığında, gruba katılan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin ahlâki olgunluk düzeyini geliştirmektedir.

3. İnsani Değerler Eğitim Programına katılan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin gelişmesinde kız veya erkek oluşlarına göre fark yoktur..

4. İnsani Değerler Eğitimi programına katılan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin gelişmesinde dördüncü veya beşinci sınıfta olmalarına göre fark yoktur.

Öneriler

1. Geçerliliği ve güvenilirliği test edilen Ahlâki Olgunluk Ölçeği, başka araştırmalarda kullanmak suretiyle geçerliliği ve güvenilirliği tekrar tekrar test edilmelidir. Yapılan bu çalışmalar, ölçeğin daha kullanışlı hale gelmesi için bilgi birikimi sağlayacaktır. Ahlâki Olgunluk Ölçeğinin norm çalışmasının yapılması, daha sonra yapılacak çalışmalar için daha kullanışlı bir veri toplama aracı olmasına yarayacaktır.

2.Yapılan İnsani Değerler Eğitimi programı sadece belli bir gruba uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar çocuklarda ahlâki olgunluk düzeyini geliştirici yöndedir. Fakat bilimsel bir çalışmada ilk defa uygulanan böyle bir programın sadece bir grup üzerinde denenmesi yeterli değildir. Yapmış olduğumuz bu araştırma sonuçlarından yola çıkarak bir genelleme yapmak bilimsel açıdan doğru olmaz. Bu programın farklı gruplarda ve farklı kişiler tarafından yapılması ve benzer sonuçların alınmasının programın güvenilirliğini artıracaklarını söyleyebiliriz.

3. Yapmış olduğumuz bu programa katılan Küçükyaılı Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan 18 kişilik grubun göstermiş oldukları gelişmelerin, bireylerin takip yoluyla izlenmesi ve bu programın etki sürecinin incelenmesi, programın sonuçlarının kalıcılık düzeyi hakkında fikir verecektir.

4. Bu program uygulama safhasına geçmeden önce seçilecek grup üyelerine program hakkında geniş bilgi verilmesi, tanıtılması grup üyelerinin daha sonraki aşamalarda herhangi bir problemle karşılaşmaması açısından çok önemlidir.

5. İnsani Değerler Eğitimi programı yapılacak olan çalışmalar sonucunda güncel hale getirilip uygulanabilir.

6. Bu programın Türk Milli Eğitim sistemine girmesi çocukların gelişim açısından son derece önemlidir. İnsani Değerler Eğitiminin gerek eğitimlerinde gerekse çevreyle olan ilişkilerinde, kısaca hayatlarının her basamağında bir rehber

niteliği taşıyacağı için eğitim sistemimize girmesinin son derece yararlı olacağı inancındayız. Bu çalışma aşama aşama seçilecek pilot bölge okullardan başlayarak daha geniş bir alana yayılabilir, daha sonrada ilköğretim programına kalıcı olarak girmesi sağlanabilir. İlköğretimin dördüncü ve beşinci sınıfın programında verilmesi çocukların gelişimi açısından son derece önemlidir. Çünkü değerler eğitimi çocuklarda yeterlilik ve olgunluk için şarttır,(Carbone&Peter, 1991: 3).

7. İlköğretim programına uygulanma aşamasında İnsani Değerler Eğitiminin bir zorunlu bir ders olarak gösterilmemesi, hayatlarının her aşamasının bir parçası olan bir program olarak gösterilmesi ve verilmesi gerekmektedir.

8. Önemli unsurlardan birisi de uygulamaya katılan grup üyelerinin gruba devamlılığının sağlanmasıdır. Ancak bu durumda programa katılan grup üyeleri tam anlamıyla faydalanabilir.

9. Bu programı okullarda uygulayacak öğretmenlerin konunun uzmanları tarafından verilen seminerlere katılmaları, gereken süpervizyonları almaları gerekmektedir.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi vermek ve Ahlâki Olgunluk Ölçeği ile bu programın etkililiğini sınamaktır. Bu çalışmada kullanılmak üzere bir Ahlâki Olgunluk Ölçeğinin geliştirilmesi de bir alt amaç olarak kabul edilmiştir.

Bu amaca yönelik olarak İnsani Değerler Eğitim Programını Türk kültürüne uyarlama çalışmaları yapılmış ve bir Ahlâki Olgunluk Ölçeği geliştirilmiştir. Bu araştırma İstanbul İli Kadıköy İlçesi Küçükyalı Çocuk Esirgeme Kurumunda gerçekleştirilmiştir. Uygulamada bu kurumda kalan 18' deney ve 18' denek de kontrol grubu olmak üzere 36 kişi yer almıştır. Araştırmaya katılanlar 11' i dördüncü sınıfta, 7' side beşinci sınıfa devam eden 10 ve 11 yaşlarındaki öğrencilerdir. Araştırma süreci, 26 Mart 1999 ile 25 Haziran 1999 arasını kapsamaktadır. Bu araştırmanın tez olarak yazılması aşaması ise Ekim 1999 da tamamlanmıştır.

Ahlâki Olgunluk Ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapıldıktan sonra, öğrenci grubu seçilmiştir. Deney ve kontrol grubu yansız olarak oluşturulmuştur. Grupların denk olduğu istatistiksel olarak test edilmiştir. Deney grubunda yer alan 18 öğrenciye 36 oturum süren İnsani Değerler Eğitimi verilmiştir. Bu oturumlar haftada 3 oturum, her oturum bir saat olmak üzere 36 oturumda yapılmıştır. Kontrol grubuna ise her hangi bir eğitim verilmemiştir. Uygulamaya ilişkin bulguları şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Deney grubunun öntest ölçüm puanları ile sontest ölçüm puanları arasında sontest lehine anlamlı bir farklılık vardır. Kontrol grubu için böyle bir farklılık söz konusu değildir.

2. Deney ve kontrol grubunun sontest ölçüm sonuçlarına göre deney grubu lehine anlamlı bir farklılık söz konusudur. Bu sonuç da vermiş olduğumuz programın etkisini göstermektedir.

3. Deney ve kontrol grubundaki dördüncü sınıf öğrencilerinin sönest sonuçları arasında deney grubundakiler lehine anlamlı bir fark vardır.

Bu sonuç İnsani Değerler Eğitim programından geçmiş dördüncü sınıf öğrencilerinin AOÖ' inden anlamlı derecede yüksek puan aldığını göstermektedir.

4. Deney ve kontrol grubundaki beşinci sınıf öğrencilerinin sönest sonuçları arasında deney grubundakiler lehine anlamlı bir fark vardır.

Bu sonuç İnsani Değerler Eğitim programından geçmiş beşinci sınıf öğrencilerinin AOÖ' inden anlamlı derecede yüksek puan aldığını göstermektedir.

5.Cinsiyet alt grupları olarak bakıldığında deney ve kontrol grubunda yer alan kız öğrencilerinin sönest ölçüm sonuçlarında deney grubunda yer alan kız öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık söz konusudur.

6.Deney ve kontrol grubunda yer alan erkek öğrencilerinin sönest ölçüm sonuçlarına bakıldığında deney grubunda yer alan erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık söz konusudur.

İnsani Değerler Eğitiminden elde edilen bulgular ışığında bu programın ilköğretime giden çocukların ahlâki olgunluk düzeyinin gelişmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study was to give the Human Value Education Program to 4th and 5th grade students of primary schools and to evaluate the efficiency of the program using Moral Maturity Scale. Developing a Moral Maturity Scale was also a subaim of the study.

Firstly, English Form of Human Value Education Program was adopted into Turkish culture and a Moral Maturity Scale was developed. The study was given the inhabitants of the Küçükyalı Çocuk Esirgeme Kurumu, Kadıköy, İstanbul.

36 subjects, (18 of them in experimental group and the other 18 in control group) were participated the research. The groups were consisted the 11 students from 4th grade and 7 students from 5th grade aged between 10 and 11 years old. The research period was between the March 26th 1999 and June 25th 1999.

After the reliability and validity study of The Moral Maturity Scale, the student groups were selected. The experimental and control groups were formed in an unbiased way. 18 students formed the experimental group was given Human Value Education Program lasting 36 sessions. The sessions were realized as follows: each week 3 sessions were implemented and each session lasted one hour. No program was implemented to the control group and they have no information about program content.

The findings can be summarized as follows:

- 1- In experimental group, there was a significant difference between the pretest and posttest scores on the behalf of the latter one. No difference was found in the control group in this respect.

- 2- There is significant difference between the experiment and control group scores on the behalf of the former one considering posttest scores. This finding can be an evidence for the efficiency of the program.
- 3- There was a significant difference between the posttest scores of the 4th grade students of experimental and control groups on the behalf of the former one.
- 4- There was a significant difference between the posttest scores of the 5th grade students of experimental and control groups on the behalf of the former one.
- 5- In terms of sex variable, There was a significant difference between the posttest scores of girls of experimental and control groups on the behalf of the former one.
- 6- There was a significant difference between the posttest scores of boys of experimental and control groups on the behalf of the former one.

In the light of the findings derived The Human Value Education Program, the results were interpreted and it was concluded that the program was efficient for students' moral maturity in the primary schools.

KAYNAKÇA

Akarsu, B. **Ahlak Öğretileri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No; 1382, İstanbul, 1968.

Anar, S. "**Değerlerin Sosyolojik Açından İncelenmesi**" Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı: 82, Ekim 1983.

Ang, T. "**Gelişmişliğin Kriteri Olarak Eğitim**", Felsefi Açından Eğitim ve Türkiyede Eğitim, İstanbul, 17-18 Kasım 1995.

Arkonaç, S. "**Sosyal Psikoloji**," Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.

Arkonaç, S. "**Grup İlişkileri**" Alfa Yayınları, İstanbul, 1993.

Arthur, T. Jersıld, (Çev: Gülseren Günce), "**Çocuk Psikolojisi**," Ankara Eğitim Üniversitesi Fakültesi Yayınları: No: 79, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1979.

Aydın, B. "**Çocuk ve Ergen Psikolojisi**", Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları No: 1, İstanbul, 1997.

Aydın, M. "**İnsan Yetiştirme Modelimiz ve Değer Eğitimi**" Türkiye Eğitim Felsefesi Kongresi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 5-8 Ekim 1994.

Balcı, A. **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. 72 TDFO Bilgisayar
Yayıncılık, Ankara, 1995.

Baldauf, S. **"Reading, Writing, and Right And Wrong"** Christian Science
Monitor, 1996, Vol: 88-191.

Barth, P. **"The Value Of Values"** Education, Digest, 1994, Vol: 60-2.

Başaran, F. **"Üniversite Eğitim Süresi İçinde Öğrencilerin Değer Tercih
Sıralamalarında Değişme"** VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel
Çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi ,Ankara, 22-25 Eylül 1995.

Bayraktar, F. **"Ailenin Eğitim Görevi"** Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 2, 1995.

Buring, J.L ve B.L. Kintz. **İstatistik**. (Çev. Ali Dönmez). Ankara: Gündoğan
Yayıncılık, 1993.

Bruening, W. H. **"Can Values Be Taught?"** 1979, ED 164397.

Carbone, J& Peter, F. **"Perspectives On Values Education"** Clearing House
Vol: 64-5 , 1991,

Carr, D. **"Educational Values and Values Education: Some Recent Work
"** British Journal of Sociology of Education, Vol: 18-1.

Champion, B, L. **"Should Values Be Taught In Schools"** Journal of Religious
Taught, 1991, Vol: 47-2.

Cottom, C. "A Bold Experiment In Teaching Values" , Educational Leadership, 1996, Vol: 53-8.

Çileli, M. **Ahlak Psikolojisi ve Eğitimi**, V Yayınları, Ankara, 1986.

Çileli, M. "**Gençlik Değerleri Üzerine Bir Araştırma**", Ara Yayıncılık, Ankara, 1990.

Durmuş, Ç. "**Değerlerin Meslek Grupları Açısından İncelenmesi**",
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1996.

Eidle, W, R. "**Values Education And Self-Esteem**" Education, 1997, Vol: 113-4

Erdem, M ve Akman, Y. "**Eğitim Psikolojisi**", Gelişim-Öğrenme-Öğretme, Arkadaş Yayınları, , Ankara, 1995.

Eriñç, S. "**Sanat Eğitiminde Felsefe, Felsefe Açısından Eğitim ve Türkiyede Eğitim**", İstanbul, 17-18 Kasım 1995.

Freedman, J.L. ve Diğerleri "**Sosyal Psikoloji**" İmge Kitabevi, Ankara, 1993.

Heimsoeth, H. "**Ahlak Denen Bilmece**" İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Konferansları, İstanbul, 1957.

Glashapel, J & Diğerleri. "**Valuing Youth Leader's Notebook**", ED 107550, 1975.

Goldbecker, S. "**Value Teaching What Research Says To The Teacher**", ED 124551, 1976.

Güngör, E. "**Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1995.

Güngör, E. "**Değerler Psikolojisi**, Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Yayınları: 8, 1993.

Greene, M. "**Values Education In The Contemporary Momenty**" Clearing House, 1991, Vol: 64-5.

Hacıkadıroğlu, V. "**Özgürlük İçinde İşbirliğini Amaçlayan Eğitim, Felsefe Açısından Eğitim ve Türkiyede Eğitim**, 17-18 Kasım 1995

Jacquin, G. "**Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri**," Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

Jockell, E.Hodal, F. "**Human Education: The Status Of Currend Research And Knowledge. Special Report**", ED, 200471, 1981.

İhsan, T. "**Eğitim Sistemimizin Sorunları**", Felsefe Açısından Eğitim ve Türkiyede Eğitim, 17-18 Kasım 1995.

İnsani Değerler Eğitimi Seminer Programı, Karşılıksız Hizmet Vakfı, İstanbul, 1996.

Kağıtçabaşı, Ç. "**İnsan ve İnsanlar**", Evrim Basımevi, İstanbul, Mart 1988.

Kaya, M. "**Kişilik Özelliklerinin Ahlak Yargısı Üzerindeki Etkisi**" Marmara Üniv. Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 4, 1997. ,

- Kazancı,O. Eğitim Psikolojisi, **“Kuram ve İlkelerden Uygulamaya”**, Kazancı Hukuk Yayınları No: 67, Ankara, 1989.
- Karasar. N. **“Bilimsel Araştırma ve Yöntemi”**, İstanbul, 1986.
- Koca,G. **“İlkokul Birinci Sınıfına Devam Eden Yedi Yaşındaki Çocukların Ahlaki Yargılarını Etkileyen Bazı Faktörler”**, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1987.
- Kuçaridi, J. **“Felsefi Açıdan Eğitim ve Türkiye’de Eğitim**, İstanbul,17-18 Kasım,1995.
- Kulaksızoğlu,A. **“Ergenlik Psikolojisi”**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.
- Kulaksızoğlu, A. **“Öğretmenlik Mesleğinin Ahlaki İlkeleri Konusunda Bir Deneme”** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 7, 1985.
- Lickona. T. **“An Integrated Approach To Moral, Value And Civic Education With Adolescents: An Analysis Of Current Theory And Praticce And Recommendations For Program Implementation”**. ED 137194, 1977.
- Lovat,T. **“Multifaith Religous And Values Education: Apparent Of Real? Background To Research”** Religious Education, 1990, Vol: 90-3,4
- Mabaçoğlu, M. **“İlköğretim Döneminde Ahlak Eğitimi”** 3. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi, Adana,23-24 Ekim 1997.
- Mardin, Ş. **“Sosyal Kuralların Psikolojisi”**, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1985.

Maslow,A. **“Dinler Değerler, Doruk Deneyimler”**, Kuraldışı Yayınları, İstanbul,1996.

McPehesen, M. ve Diğerleri. **"Skilis, Innouations, and Valuse- Future Needs For, Postsecondary Education"**, 1195, Valo: 27-4.

Merrill, B. **"Curriculum Material Reviews"** Journal Of Moral Education, 1996, Vol: 25-4.

Northview Public Schools, Grand Rapids, MI., **"The Projection Student Values. A Report to Interested Citizens"** , ED 041334, 1970.

Oğuzkan, F. **“Eğitim Terimleri Sözlüğü”**, Emel Matbaacılık, Ankara, 1993.

Olmo, B. G. **"Values Education In The New Jersey Secondary Curriculum"** ED 099263, 1974.

Onur, B. **“Ergeni Anlamak”**, İmge Kitabevi, Ankara,1995.

Özer, N. **"Okul Öncesi Dönemde Ahlak Gelişimi ve Eğitim"** Marmara Üniv.. Sosyal Bilimleri Enstitüsü Felsefe ve Din Ana Bilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1994.

Özgüven, İ.E. **“Psikolojik Testler”**, Ankara, 1994.

Pownwy, J.&Others. **"Understanding Values Education In The Primary School. The Scottish Counsil For Research In Education Research Report Series"**, ED 389446, 1996.

Schrank, J. **"Media Value Education; A Critical Guide"**, ED 059579, 1970.

Siegel, S. "**Davranış Bilimler İçin Parametrik Olmayan İstatistikler**". (Çev. Yurdal Topsever). Ankara: Ankara Üniversitesi DTFC Yayınları No: 274, 1977.

Sullivan, D, ve Leary. E. "**Love: A Dimension Of Life**", Counselling & Values, 1992, Vol: 37-1

Şirin, A. "**Gençlerin Değerler Sıralaması Üzerine Bir Araştırma**"
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1983.

Rokeach, M. "**The Nature of Human Values**", New York, Free Press, 1993.

Scott, W& Oulton, C. "**Environmental Values Education: An Exploration Of Its Role In The School Curriculum**", Journal Of Moral Education, 1998, Vol: 27-2.

Tezbaşaran, A.A. "**Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kalvuzu**," Türk Psikologlar Derneği, Ankara, 1996.

Tezcan, S. "**Hayat Felsefesinin Temel Unsurları**", İstanbul, 1982.

Turhan, M, "**Cemiyet İçinde Fert**", Milli Eğitim Basımevi, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, 2. Baskı, İstanbul, 1983.

TÜSİAD. "**Türk Toplumun Değerleri**", İstanbul, 1991.

Tyree, C&Vance, M. **"Teaching Values To Promote A More Caring World"**,
Journal For, A Just& Caring Education, 1997, Vol: 3-2.

Yavuzer, H, **"Çocuk Eğitimi El Kitabı"**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.

Yavuzer, H. **"Çocuk Psikolojisi"**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

Yavuzer, H. **"Ana-Baba ve Çocuk"**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

Yenişehirlioğlu, Ş. **"İnsan Nedir ve Eğitilebilir mi?"**, Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi,
Ankara, 24-28 Eylül 1990.

Wright. I. **"Civic Education Is Values Education"**, Social Studies, 1993, Vol:
84-4.

EKLER

EK: I Ahlaki Olgunluk Ölçeğini geliştirme aşamasında görüşleri alınan uzman grubu.

EK: II Ahlaki Olgunluk Ölçeği Soru Listesi.

EK III İnsani Değerler Eğitimi

EK I

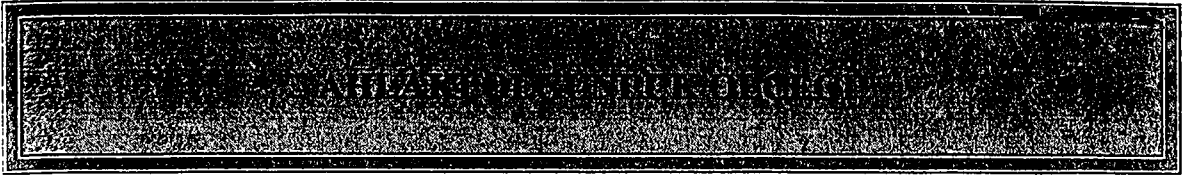
AHLAKİ ÖLGUNLUK ÖLÇEĞİNİN OLUŞTURULMASINDA GÖRÜŞLERİ ALINANA UZMAN GRUB¹

1. Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU (Marmara Üniversitesi)
2. Prof. Dr. Betül AYDIN (Marmara Üniversitesi)
3. Prof. Dr. Muhsin HESAPÇIOĞLU (Marmara Üniversitesi)
4. Doç. Dr. Ayşen BAKİOĞLU (Marmara Üniversitesi)
5. Doç. Dr. Cihangir DOĞAN (Marmara Üniversitesi)
6. Doç. Dr. Esra ARSLAN (Marmara Üniversitesi)
7. Doç. Dr. Ezel TARKUN (Marmara Üniversitesi)
8. Doç. Dr. Hasan ÇELİKKAYA (Marmara Üniversitesi)
9. Doç. Dr. Hoşcan ENSARİ (Marmara Üniversitesi)
10. Doç. Dr. Münevver ÖLÇÜM (Marmara Üniversitesi)
11. Doç. Dr. Nurder ERTURAN (Marmara Üniversitesi)
12. Doç. Dr. Ozana URAL (Marmara Üniversitesi)
13. Doç. Dr. Sefer ADA (Marmara Üniversitesi)
14. Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİRİN (Marmara Üniversitesi)
15. Yrd. Doç. Dr. Levent DENİZ (Marmara Üniversitesi)
16. Yrd. Doç. Dr. Necla TUZCOĞLU (Marmara Üniversitesi)
17. Yrd. Doç. Dr. Nevin ERACAR BAŞAR (Marmara Üniversitesi)

¹ Uzman isimleri akademik ünvanları bağlamında ilk ismin harf sırasına göre sıralanmıştır. Uzmanların akademik ünvanları ve bağlı oldukları üniversiteler, 1999 yılına göre dir.

18. Yrd. Doç. Dr. Nurhayat ÖZDAYI (Marmara Üniversitesi)
19. Yrd. Doç. Dr. Semai TUZCUOĞLU (Marmara Üniversitesi)
20. Dr. Canan SAVRAN (Marmara Üniversitesi)
21. Dr. Mehmet Y. YAHYAGİL (Yeditepe Üniversitesi).
22. Dr. Nezihe ÖZGÜR (Marmara Üniversitesi)
23. Dr. Yıldız GÜVEN (Marmara Üniversitesi)

Sayın Öğrenci,

Bu ölçek sizin bir takım konulardaki düşüncelerinizi değerlendirmek için hazırlanmıştır. Bu ölçekte 66 adet cümle bulunmaktadır. Her bir cümleyi okuduktan sonra bu davranışı ne kadar gösterip göstermediğinizi örnekteki gibi uygun boşluğa (x) işareti koyarak belirtiniz.

Lütfen cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk gelen cevabı işaretleyiniz ve cevaplanmamış cümle bırakmayınız. Kimliğiniz belirtecek isim veya işaret koymayınız.

Aşağıda ölçeğin nasıl cevaplandırılacağına dair bir örnek verilmiştir. Lütfen dikkatlice okuyunuz.

Örnek:

"Canlıların nasıl meydana geldiğini merak ederim." Cümlesini okuduktan sonra eğer her zaman merak ediyorsanız "her zaman doğru", ara sıra merak ediyorsanız "ara sıra doğru" çok az merak ediyorsanız "nadiren doğru" hiç merak etmiyorsanız "hiç bir zaman doğru değil" bölümüne çarpı işareti koyunuz.

Aşağıdaki örneklerde, bir öğrenci birinci cümlede bunun kendisi için çok az doğru olduğunu düşünmüş ve "nadiren doğru" şikkına işaret koymuştur. İkinci cümlede ise kendisi için ara sıra olduğunu düşünerek "ara sıra doğru" şikkına işaret koymuştur. Siz de arka sayfada başlayan cümleleri kendinize en uygun biçimde işaretleyiniz.

- 1- Canlıların nasıl meydana geldiğini merak ederim.
- 2- Yere çöp atmaktan rahatsız olmam.

Her Zaman Doğru	Ara sıra Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
()	()	(x)	()
()	(x)	()	()

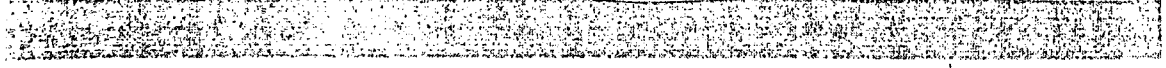
Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Prof.Dr.Adnan KULAKSIZOĞLU
Arş.Gör.Bülent DİLMAÇ

	Her Zaman Doğru	Ara Sıra Doğru	Nafile Doğru	Hiçbir zaman Doğru Değil
Canlıların nasıl meydana geldiğini merak ederim.	()	()	()	()
Yapmam gereken bir işi başkalarına yaptırmam hoşuma gider.	()	()	()	()
Dünyaya gelen tüm canlıların yaşamlarının bir anlamı vardır.	()	()	()	()
Ökelendiğimde karşımdaki arkadaşlarımı incitirim.	()	()	()	()
Görevlerimi yerine getiririm.	()	()	()	()
Doğadaki olayların nasıl meydana geldiğini merak ederim.	()	()	()	()
Doğruları söylemekten çekinirim.	()	()	()	()
Arkadaşımı mutlu görmek beni mutlu eder.	()	()	()	()
Başkalarının mutlu olması için çaba göstermem.	()	()	()	()
Nasıl bir insan olduğum hakkında düşünürüm.	()	()	()	()
Sahip olduklarımla yetinmem.	()	()	()	()
Hayatta olmak bana mutluluk verir.	()	()	()	()
Tartıştığım arkadaşlarımı bağışlamam.	()	()	()	()
Arkadaşlarımın sırlarını başkalarına anlatmam.	()	()	()	()
Kendime karşı saygım yok.	()	()	()	()
Gereksiz akan muslukları kapatırım.	()	()	()	()
Başkalarıyla kavga etmekten hoşlanırım.	()	()	()	()
Sahip olduklarımla yetinebilirim	()	()	()	()
Bana yapılan iyilikleri önemsemem	()	()	()	()
Kurallar bizim mutlu olmamız için konulmuştur.	()	()	()	()
Zamanımı boş geçiririm.	()	()	()	()
Yaptığım hata karşısında özür dilerim	()	()	()	()
Görevlerimi yapmam.	()	()	()	()
İnsanlara karşı sevecenim.	()	()	()	()
Temizliğe önem vermem	()	()	()	()
Yaşamaktan mutluluk duyuyorum.	()	()	()	()
İnsanlara karşı sevgi göstermem	()	()	()	()
Yaptığım bir işi yarım bırakmam.	()	()	()	()
Sağlığım benim için önemli değildir.	()	()	()	()
Başkalarına hizmet etmekten hoşlanırım.	()	()	()	()
Yaşamaktan zevk almıyorum.	()	()	()	()

2. Bütün varlıklara karşı ilgiliyim.	()	()	()	()	()
3. Başkalarının baklarına saygı duymam.	()	()	()	()	()
4. Elimdekileri başkaları ile paylaşabilirim.	()	()	()	()	()
5. Saygı değer bir insan değilim.	()	()	()	()	()
6. Herkese karşı sevgi gösterebilirim.	()	()	()	()	()
7. Doğadan zevk almıyorum.	()	()	()	()	()
8. Yardıma muhtaçlara acıyorum.	()	()	()	()	()
9. Huzurlu bir şekilde uyuyamam.	()	()	()	()	()
0. Arkadaşlık ilişkilerine önem veririm.	()	()	()	()	()
1. Yaşamaktan mutlu olmuyorum.	()	()	()	()	()
2. Benden küçüklere sevgi gösteririm.	()	()	()	()	()
3. Olayların sebeplerini araştırırım.	()	()	()	()	()
4. Dünyadaki yasama karşı ilgi duymuyorum.	()	()	()	()	()
5. Temiz olmak benim için önemlidir.	()	()	()	()	()
6. Kimseye yardım etmem.	()	()	()	()	()
7. Bu ülkenin vatandaşı olmaktan mutluym.	()	()	()	()	()
8. İnsanlar eşit değildir.	()	()	()	()	()
9. Bir işte işimin gerçekleştirilmesi için bekleyebilirim.	()	()	()	()	()
0. Doğadaki yaşam dengesi anlayamıyorum.	()	()	()	()	()
1. Sahip olduğumla yetinebilirim.	()	()	()	()	()
2. Niçin var olduğumuzu öğrenmeye çalışmam.	()	()	()	()	()
3. Yardıma ihtiyacı olanlara yardım ederim.	()	()	()	()	()
4. Doğruyu söylemem.	()	()	()	()	()
5. Doğayı seviyorum.	()	()	()	()	()
6. Yardıma muhtaç olan insanların umursamam.	()	()	()	()	()
7. Olaylara iyi gözle bakmaya çalışıyorum.	()	()	()	()	()
8. Arkadaşlık ilişkilerine önem vermem.	()	()	()	()	()
9. Başkalarıyla kavga etmekten hoşlanmam.	()	()	()	()	()
0. Elimdekileri başkaları ile paylaşmam.	()	()	()	()	()
1. Bana yapılan kötülükleri affederim.	()	()	()	()	()

Her Zaman Doğru
Ara Sıra Doğru
Nadiren Doğru
Hiçbir zaman Doğru Değil

Her Zaman Doğru	Ara Sıra Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir zaman Doğru Değil
--------------------	----------------	---------------	-----------------------------

Yaptığım işlerden çabuk vazgeçerim.

() () () ()

Benim için sağlıklı yaşamak önemlidir.

() () () ()

Yaşamaktan dolayı sevinçliyim

() () () ()

Başkaları ile bir arada olmaktan hoşlanırım.

() () () ()

Başkalarının haklarına saygı duyarım.

() () () ()

İNSANİ DEĞERLER EĞİTİMİ

I. OTURUM

Temel Değer: HAKİKAT

Evrensel Sevgi

Amaçlar

1. Grup üyelerine öntest uygulaması için Ahlaki Olgunluk Ölçeği grup üyelerine verilmesi.
2. Grup üyeleri evrensel bir sevgiye sahip olduklarını ifade edebilmeleri.
3. Farklı kültürden ve dinden olan insanlarla kardeş olarak yaşayabileceğimizi ifade edebilmeleri,
4. Değişik bir yaşam tarzına sahip olsalar bile insanların iyi taraflarını ifade edebilmeleri,

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma şeklini alır,
2. Grup üyelerine öntest için Ahlaki Olgunluk Ölçeği verilmiştir.
3. Tartışma gerçekleştirilmiştir ve sırası ile aşağıdaki etkinlikler yapılmıştır.
4. **Eğitimsel Etkinlikler: "Sessiz Oturuş"**

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş

olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları durumu düşüncelerini grupla paylaşımında bulunurlar.

Verilen telkinde "Sabahın ilk saatleri, puslu hava tarlalarda yavaş yavaş girdap dönüyor... güneş yükselmekte....yaşam verici güce sahip, büyük altın renkli bir daire.... tüm sabah göğü altın ışınların rengine bürünmüş bu harikaya bakarken sabah havasını içimize çekiyoruz....çıplak ayaklarımızla yavaşça yürüyor ve ufacık çiğ damlacıklarımızın ayaklarımıza düştüğünü hissediyoruz. Önümüzde uzanan bu güzelliği zihnimize kaydetmemiz gerekiyor, çünkü az sonra günün sertliğiyle birlikte yok olup gidecek." Sessi oturuş bittikten sonra grup üyelerine sessiz oturuş boyunca ne hissettikleri sorulur.

4. **Eğitimsel Etkinlik:** *"İlgi Uyandıran İpucu" "Yaratılanı Sevelim Yaratandan Ötürü"*

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen özdeyişlerde, atasözlerinde konunun daha kalıcı hale getirilmesi sağlanır. "Yaratılanı Severim Yaratandan Ötürü" Sözünün tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucunda ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

5. **Eğitimsel Etkinlik:** *"Öykü Anlatımı"*

Evrensel sevgiyi tema alan bu öykü "Ahmet ve annesi Türkiye'den uzak bir ülkede yaşamaktalar. Ahmet'in annesi oldukça hasta ve sürekli yatmakta. Ahmet ise dışarıdaki çocukların sesini duyup onlarla oynamak istiyor. Fakat annesi dışarıdaki çocukların kendilerinden olmadığını onlardan uzak durması gerektiğini sürekli dile getiriyor. Bir müddet sonra Ahmet bilyelerini alıp dışarı çıkarken hala annesinin söylemiş olduğu sözler kulağında çınlamakta. Ahmet dışarıda tek başına oynarken yanına gelen çocuklar Ahmet'i de oyunlarına alarak ona bilye ve şeker verdiler. Ahmet kısa bir süre sonra annesinin hasta olduğunu belirterek ayrıldı. Ahmet eve

gittikten bir müddet sonra evlerinin yanında sesler duymaya başladı. Kapıyı açınca gördüğü şey karşısında şaşırmişti. Dışarıda oynadığı arkadaşlarının anneleri, Ahmet'in annesinin hasta olduğunu duyunca yemek, meyve getirmişler. Ahmet ve annesi bunu görünce hem şaşırıp hem de oldukça sevinmişler."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur. Sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

"Günün düşüncesi" olan metin önce grup yöneticisi tarafından okunur, sonra üyeler tarafından tekrarlanır ve daha sonra defterlerine yazmaları istenir.

Başkalarını da sevmeyi,
Paylaşmayı ve eşit derecede vermeyi,
Biliyoruz ki biz hepimiz kardeşiz
İnsanlık ailesine ait olan.

Daha sonra günün düşüncesinin ne ifade etmek istediği sorulur.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Kelime Arama Bilmecesi"

Kelime arama bilmecesi olarak adlandırılan bilmecede kardeşlik, kötülük, hizmet, evrensel sevgi, kendine bak, nezaket, şefkat kelimelerinden oluşan tabloda, bu kelimeleri grup üyelerinin arayıp bulmaları ve boyamaları istenir. Bu kelimeler soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru yazılmıştır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Günün düşüncesini defterlerine yazıp, önümüzdeki oturumumuzda metne bakmadan okuyabilecek düzeyde öğrenmek,"

"Bir sonraki oturum kadar evrensel sevgiyle ilişkili olan yaşantılarını defterlerinize yazıp bu yaşantıları daha sonraki oturumda grup yönetici ve diğer grup üyeleriyle paylaşmak."

9. Kapanış:

Grup üyeleriyle bir sonraki oturumda buluşmak için vedalaşılır.

II. OTURUM**Ulusal Bilinç****Amaçlar:**

1. Ulusal ve küresel bilinci geliştirmek.
2. Suyu havayı ve yeryüzünü kirletmenin tüm hayatımızın doğal dengesini bozacağı farkında olduklarını söylemeleri.
3. Bu olumsuzlukların tüm canlıları olumsuz olarak etkileyeceğinin farkında olduklarını söylemeleri.
4. İçinde bulunduğumuz hayatı korumazsak bir çok canlı türünün yok olacağını ve hayatın anlamını kaybedeceğinin ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır,
2. Geçen oturumda ev ödevi olarak vermiş olduğumuz günün düşüncesini defterlerine yazıp yazmadıklarını sormak, metne bakmadan okumalarını istemek ve geçen oturumdan bu yana evrensel sevgiyle ilgili yaşanan duyguların paylaşımı.
3. Grup yöneticisi geçen oturumun tekrar bir genel değerlendirmesini yapar ve aşağıdaki etkinlikler gerçekleştirilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımında bulunurlar.

Sesiz oturuşta verilen telkinde " Önünüzde yumuşak yeşil çimden oluşmuş bir patika var. Her iki yanda dalları yeşilin güzelim tonlarıyla süslenmiş olan ağaçlar yer alıyor...ve aralarında kırmızı, pembe, beyaz altın ve leylak gibi güzelim renkleriyle çiçekler ve çalılıklar uzanıyor. Size yararlı olacağını hissettiğiniz bir renk seçin." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: " İlgi Uyandıran İpucu" "*Bağımsızlığa Giden Yol, Tasarruf Ettiklerimizle Döşenir*"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen özdeyişin grup üyeleri tarafından tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerin bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitsel Etkinlik: "Şiir Okunması"

Dinazorlar

Keşke dinazorlar çağında yaşasaydım.
Ozan tabakalarından ve çöp yığınlarından önce,
Kirlenmiş gezegenimizin korunması gereken
Armağanı yok eden insanlardan önce,
Acaba dinazorlar ne yapardı.
Eğer bugün dünyamızda yaşasalardı.
Gittikleri her yer çöp bırakan,
İnsanlar hakkında ne düşünürlerdir.

Şiir grup üyelerince okunması istenir, daha sonra şiirde çıkaracakları dersler nelerdir? Diye sorulur.

Şiirde yer alan düşünceler oturumda paylaşılır.

7. Eğitsel Etkinlik: "Çöp Sayfası"

Çöp sayfası adını taşıyan sayfada grup üyeleri kağıtta yer alan çöpleri kalemle yuvarlak içine alır. Bu durumda yeryüzüne zarar veren maddeleri öğrenip yeryüzünü bunlardan korumayı önler.

8. Eğitimsel Etkinlik "Ev Ödevi"

"Grup üyelerinin defterlerine bir temizlik makinesi çizmelerini ve boyamalarını grup yöneticisi ister. Ayrıca bu makineyi yeryüzünün yararına nasıl kullanabiliriz? Bunun bir sonraki oturumda grup üyeleri tarafından paylaşılması istenir."

9. Kapanış Metni: Bir yazılı metinden okuyarak yeryüzündeki ağaçları, bitkileri ve çevreyi zarar vermeden nasıl kazanmamız gerektiği grup üyeleri ile paylaşılır.

III. OTURUM

Merak

Amaçlar:

1. Bir önceki oturumda verilen çöp makinesinin çizilip boyandığını ve bunun için yaptığımızı, çöp makinesini yeryüzünü korumak için yeryüzündeki çöpleri çöp makinesine atarak bunlardan kurtarmayı başardıklarını ve bu yolla da çevremizi koruyabileceğimizin grup üyeleri tarafından söylemeleri.
- 2.Öğrenmenin başlıca temel faktörünün merak olduğunu grup üyeleri tarafından ifade edebilmeleri.
- 3.Grup üyelerinin evrenin bütünlüğünü merak ettiklerini söyleyebilmelerini sağlamak.
- 4.Yeryüzündeki meydana gelen doğa olaylarının nasıl meydana geldiğini araştırmaya yöneldiklerini ifade edebilmeleri.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

- 1.Grup U şeklinde oturma biçimini alır.
2. Geçen oturumdan bu yana yaşanan duyguların paylaşımı.

3. Geçen oturumun bir değerlendirmesi yapılır ve eğitimsel etkinliklere geçilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceleri grupla paylaşımda bulunulması istenir.

Verilen telkinde "Yeşil çimenlerle kaplı bir bahçeden gökyüzündeki yıldızları seyrediyorsunuz." Denir. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine üç dakika süren sessiz oturuş sonunda neler hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Merak Öğrenmenin Başlangıcıdır"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Merak Öğrenmenin Başlangıcıdır." Sözünün grup üyeleri tarafından ne çağrışım yaptığını, olaylarla bağlantı kurarak paylaşımı sağlamak. Bu sözün grup üyeleri tarafından defterlerine yazdırılıp, metne bakmadan okunması istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü Anlatımı"

Merak'ı konu alan öykü "Erol Anadolu'nun şirin bir kasabasında yaşayan zeki ve çalışkan bir çocuktur. Erol'un annesi ve babası kiraz festivaline katılmak için komşu kasabaya gideceklerini söylediler. Erol da yeni bir şeyler öğrenmek, yeni yerler görmek için komşu kasabaya gitmek istemiş. Erol komşu kasaba gider. Kasabada edinmiş olduğu arkadaşları Erol'a patika yollardan geçerken dikkatli olmasını isterler. Yol kenarlarında bulunan çalılardan garip seslerin geldiğini

söylediler. Erol o akşam uyuyamamıştı. Yol kenarlarında bulunan çalılıklarda neler olduğunu merak ediyordu. Erol ertesi sabah patika yolda bulunan çalılıkların olduğu yere geldi. O noktaya yaklaşırken Erol'un kalbi hızlı çarpıyordu. Görmüş olduğu şey Erol'u fazla şaşırtmamıştı. Sadece köpek ve yavruları olduğunu görmüş. Fakat yinede merakını gidermiş.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur. Sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

"Dünyanın harikalarını keşfetmekte sonsuz bir mutluluk duyalım. Bu elde ettiğimiz bilgileri başkalarına yardım için kullanalım." Günün düşüncesi olarak verilen metin grup yöneticisi tarafından okunur ve grup üyeleri tarafından tekrarlanması istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak grubun düşüncesi alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Şarkı"

"Nereden Çıktı"? şarkısını grup üyeleri beraber söyleyip, şarkıda verilmek istenen mesaj üzerinde durulur.

Nereden Çıktı

"Güneş çıktı, ay çıktı, yeryüzüne bitki çıktı, insan çıktı, isim çıktı fiil çıktı ya bu yalan bu yalan nereden çıktı"

9. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma kadar çevrenizdeki canlıların nasıl meydana geldiğini araştırıp bunlar üzerinde düşünmenizi istiyorum" denilir.

10. Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.**IV. OTURUM****Ayırtetmek****Amaçlar:**

1. Bir önceki oturumda ev ödevi olarak verdiğimiz konudan öğrenmiş olduklarını grup üyeleriyle paylaşmaları.
2. Grup üyelerinin kendilerini iyi ve kötü yanlarını görebildiklerini ifade edebilmeleri.
3. Başkalarının iyi ve kötü taraflarını görebildiklerini söylemeleri.
4. Başkalarının düşüncelerine önem verebildiklerini ifade edebilmeleri.
5. Karşısındaki insanların duygularını anlamak için çaba gösterdiklerini ifade edebilmeleri.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metninin bakılmadan grup üyeleri tarafından okunması ve sonra aşağıdaki etkinlikler gerçekleştirilir.

3. Eğitimsel Etkinlik:”Sessiz Oturuş”

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımda bulunurlar.

Sessiz oturuşta verilen telkinde “kendini iç huzur ve sevgi saçan parlak bir ışık olarak bu enerjiyi bildiğin ve bilmediğin herkese yaydığını düşün. Ne kadar çık verirsen o kadar çok alacaksın. Bu enerjinin büyüklüğünü hisset.... onu düşünerek ve başkalarıyla bir olmanın zevkini tat.” Denilir.

Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine ne hissettikleri sorulur. Grup üyeleri kendilerinin de içinde yer aldıkları olayları dramatize ederek anlatırlar.

4. Eğitimsel Etkinlik:” İlgi Uyandıran İpucu” “İnsan Kendi Kanaatlerine Uymayan Görüşlerde de Hakikat Bulabileceğin; Ne Zaman Öğrenecekler”

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen “İnsan Kendi Kanaatlerine Uymayan Görüşlerde de Hakikat Bulabileceğin; Ne Zaman Öğrenecekler” cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

5.Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün Düşüncesi

Haydi yürüyelim, haydi koşalım,
Onların da bütün görüşlerini işitelim,
Haydi dinleyelim ve yürüyelim.

Metin önce ver grup yöneticisi tarafından okunur, sonra grup üyelerince tekrarlanır ve kalıcı olması için defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

6. Eğitimsel Etkinlik"Şiir"

Kuşlar Gibi

Ne şeker şeysin diyor annem,
Kuşlar gibi yiyorsun,
Karıncalar uyanmadan
Erkenden kırlara gidiyorsun,
Balığa, kiraza, elmaya
Gördüğün her şeye kuş diyorum,
Babam kuşlara benziyorsun deyince,
Gözlerim kapalı gülüyorum.

Şiir grup üyeleri tarafından okunması istenir . Daha sonra bu şiirin bize iletmek istediği mesaj sorulur.

7. Eğitimsel Etkinlik:" Yedi Kör Adam ve Fil İsimli Etkinlik Sayfası"

Bir fil ve etrafında, filin değişik organlarına dokunan yedi kör adam bulunan resmin olduğu bir etkinlik sayfası hazırlanır.

Bu etkinlik sayfasını grup üyelerine verip, onlardan bunu defterlerine yapıştırıp daha sonra boyayıp bu adamların ne yaptıklarını ifade etmelerini istenir.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Gelecek toplantıya, çevrenizde geçinemediğiniz bir arkadaşınızın iyi taraflarını bulmaya çalış, bir sonraki oturumda bunu grupta paylaşılır" önergesi grup üyelerine verilir.

9. Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.**V. OTURUM****Kendini Analiz Etmek****Amaç:**

1. Bir önceki oturumumuzda vermiş olduğumuz ödev hakkında paylaşımında bulunulması.
2. Çevremizdeki bütün canlı ve cansız varlıkların, her şeyin değiştiğini ifade etmeleri.
3. Dünyada var olan nesnelere yok mu oluyor yoksa başka şeylere mi dönüşüyor? Bunun farkında olduklarının ifade edilmesi.
4. Grup üyeleri tarafından insanların da zamanla değiştiklerinin ifade edilmesi.
5. Değişmelerin yüzeysel mi yoksa kalıcı bir değişiklik mi olduğunun farkına varılmasını sağlamak.

6.Değişime ayak uyduramazsak ne gibi sonuçlarla karşılaşırız bunların fakına varmalarını ve grupla paylaşımlarını sağlamak.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki, günün düşüncesini, metne bakmadan grup üyelerince okunması.
3. Bir önceki oturumda grup üyelerine verilen ders ödevini grupla paylaşılması istenir.

4. Eğitimsel Etkinlik:"Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Üç dakika süren sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımında bulunulması istenir.

Bu oturumun sessiz oturuşunda grup üyelerine "siz bir kır böceğisiniz, tarlalar ve vadiler üzerinde uçup meydana gelen değişiklikleri gözlüyorsunuz" bu değişimin farkında mısınız? "Ne hissettiklerini grupla paylaşın " talimatı verilir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Hakikat Ne Değişir, Ne De Yok Olabilir"

İlgi uyandıran ipucu olarak grup üyelerine verilen "Hakikat Ne Değişir, Ne De Yok Olabilir" sözünün grup yöneticisi tarafından okunup arkasında grup üyeleri tarafından tekrarlanması istenir.

Bu ipucundan ne anlamaktayız? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün Düşüncesi

Mevsimler değişiyor, bizler değişiyoruz,
Güne, ay, met ve cezir gibi,
Gözlerimi aç bende göreyim,
Kendi içimde iyiye yönelik değişim belirtileri.

Üyeler, "günün düşüncesi" olarak grup üyelerine verilen metni önce grup yöneticisi tarafından okunur, sonra üyeler tarafından tekrarlanır ve daha kalıcı olması için üyeler tarafından defterlerine yazılması istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Şiir"

Hangi Bahar

Sonbahar diyor herkes,
Yapraklar
Rüzgar ve güneş eşliğinde

Toprağa merhaba deyince
Sonbahar ha
Gelmeyecek bir daha

İlkbahar diyorlar şimdide.
Çiçekler ve kuşlar görününce,
Anlıyorum büyükleri
Her beraber
Beni kandıracaklar
Karar ver artık
İlk mi son mu?
Sizin yüzünüzden şaşkına döndüm,
Sevgili bahar.

Ayırt etme ile ilgili olan şiir grup yönetici tarafından okunur, daha sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanması istenir.

Daha sonra grup üyelerine bu şiirin ne anlatmak istediği sorulur, görüşleri grupla paylaşımına gidilmesi sağlanır.

8. Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

VI. OTURUM

Tüm Hayata İlgi Duymak

Amaç:

1. Bir önceki oturumumuzda vermiş olduğumuz ödev hakkında paylaşımda bulunulması.
2. Arkadaşlarıyla eşyalarını paylaşabilmenin gerekliliğini söyleyebilmeli.
3. Kurmuş oldukları arkadaşlık ilişkilerinde süreklilik gösterebilmeli.
4. Başkalarına yardım etmenin gerekliliğini ifade edebilmeli.
5. Başkalarından yardım alabileceğini gösterebilmeli.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metninin bakılmadan grup üyeleri tarafından okunması.
3. Geçen oturumun kısa bir paylaşımı yapılır, sonra aşağıdaki etkinliklere geçilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımda bulunurlar.

Bu oturumda verilen telkinde " grup üyelerinin bir sevgi tüneli oluşturmaları istenir ve oluşturdukları bu sevgi tüneline kimlere ulaşabileceğimizi sorup paylaşımı istenir." Sessiz oturuş boyunca ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: " İlgı Uyandıran İpucu" "Sevmek Yaşamak Kadar Önemlidir"

İlgı uyandıran ipucu olarak grup üyelerine verilen "Sevmek Yaşamak Kadar Önemlidir" ipucunu grup yönetici okur, sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanması istenir ve defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Aslan ile Fare

Ormanlar kralı aslan yatmış uyumuş. Bir fare de korkusuzca aslana yaklaşmış. Aslanın ayağı ile kuyruğu ile oynarken aslan uyanmış. Fareyi görünce de kızmış. Hemen ağzını açmış, kocaman pençesini fareye uzatmış. Fare korkmuş, yalvarmaya başlamış. Sen ormanlar kralısın. Elimde olmadan seni uyandırdım. Beni bağışla. Benim de sana bir yardımım olur. Aslan farenin bu sözlerinden duygulanmış ve fareyi bırakmış. Aradan bir süre geçmiş, Aslan bir gün avcılarının tuzağına düşmüş. Fare de oradan geçiyormuş. Aslanı hemen tanımış ve yanına gitmiş. Aslanı bağlı olduğu ağaçtan kurtarmış. Sana bir gün yardım olur demiştir. Doğru söylemişim değil mi? O gün beni öldürmüş olsaydın, şimdi tutsak olarak kalacaktın, demiş.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi" "Sevgiyi Başkalarına Verirsen Daha Fazla Geri Alırsın, Eğer Bir Köşeye Saklarsan Daima Azalacaktır"

Günün düşüncesi olarak verilen "Sevgiyi Başkalarına Verirsen Daha Fazla Geri Alırsın, Eğer Bir Köşeye Saklarsan Daima Azalacaktır" Sözü grup yöneticisi tarafından okunur ve grup üyelerince de tekrarlanması istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

"Armağan Vermek" isimli etkinlik sayfasında grup üyelerine verebilecekleri armağanları kutu içine yazın yönergesi verilir. Grup üyeleriyle daha sonra kutulara yazmış oldukları armağanların isimlerini okumaları istenir.

9. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

Bir sonraki oturuma kadar geçen sürede arkadaşlarınızla olan ilişkilerinizde geçen süreci oturumda grupta paylaşımında bulunmaları istenir.

10. Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer

VII. OTURUM

Temel Değer: SEVGİ

Merhamet ve Bağlılık

Amaç:

1. Bir önceki oturumumuzda vermiş olduğumuz ödev hakkında paylaşımda bulunulması.
2. Arkadaşlar arasında kurmuş olduğunuz ilişkilerde samimi olduklarınızı gösterebilmeleri.
3. Arkadaşları arasında çekememezliğin olmadığını söyleyebilmek. Bunu yaşantı yoluyla gösterebilmek.
4. Arkadaşlarına karşı sabırlı davranışlar gösterebilme.
5. Gerektiği durumlarda arkadaşlarına fedakarlıkta bulunabileceğini ifade edebilmeli.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metninin bakılmadan grup üyeleri tarafından okunması.
3. Geçen oturumun kısa bir paylaşımı yapılır.
4. Geçen oturum verilen ödevde arkadaşları arasındaki ilişkilerinizde neler hissettiniz, ne gibi durumlarla karşı karşıya kaldınız yönergesi verilir. Bu konunun tartışılmasından sonra eğitimsel etkinliklere geçilir.

5. Eğitimsel Etkinlik:"Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin anlatmış olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "Bir ilkbahar sabahı güneşin doğuşunu izliyorsunuz. Güneşin ışınları yüzünüze vuruyor. Kendinizi mutlu hissediyorsunuz" Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine neler hissettikleri sorulur.

6. Eğitimsel Etkinlik:" İlgı Uyandıran İpucu" "*İyi Dost Kara Günde Belli Olur*"

İlgı uyandıran ipucu olarak verilen "iyi dost kara günde belli olur" atasözünü grup yöneticisi okur, grup üyeleri tarafından tekrarlanmaları ve defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

7. Eğitimsel Etkinlik:"Öykü"

Dostluk duygularının grup üyelerinde gelişmesi amacı ile yapılan etkinliklerden biri de konuyla ilgili öykü anlatımı ve öykü sonrası tartışmadır.

Anlatılan öykü de iyi bir arkadaş olan Ali ve Ahmet arasında geçen bir dostluk ilişkisini konu almakta. Ali, Ahmet çok zeki, çalışkan ve sürekli beraber çalışan iyi not alan iki öğrenci. Ahmet'in babası yok, annesi de bir süre sonra ölür, Ahmet bundan sonra yaşamını teyzesinin yanında geçirir fakat derslerine çalışmaz, başarısız olur. Ali de kötü notlar almaya başlamaktadır. Öğretmenleri bir gün Ali'ye "niçin başarısız oluyorsun "diye soru yönelttiğinde Ali de Ahmet kendisinin iyi not aldığına üzülmeyin diye çalışmadığını söyler. Fakat bunu Ahmet'in duymamasını ister.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Bir arkadaş sen oradasın" adlı iki mısralı şiir, grup yöneticisi tarafından okunur, arkasına grup üyeleri tarafından tekrar edilir. Günün düşüncesinin bizlere neler anlatmak istediğini sorduğumda, dostların, insanlar üzüldüğünde teselli için, kaşlarımızı çattıklarımızda yardım için, beraber gülmek için yanlarında olan insanların dost ve arkadaş olduklarını ifade ederler.

9. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

Etkinlik sayfası olarak verilen "Arkadaş Nedir?" sayfasında yer alan kutular içerisindeki ifadelerden size göre arkadaşlarınızın olması gereken vasıflardan hangileri yer almalıdır? Yönergesi verilir.

10. Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer

VIII. OTURUM

Dostluk

Amaç:

1. Grup üyeleri cömert davranışlar gösterebilmeli.
 2. Ellerindeki başkalarıyla paylaşabilmeli.
 3. Özel günlerde arkadaşlarına armağan vermenin doğru bir davranış olduğunu ifade edebilmeli.
-

4. Başarılı oldukları derslerde arkadaşlarıyla bilgisini paylaşabileceğini söyleyebilmeli.

5. Çevresindeki insanlara gerektiğinde zaman ayırabileceklerini ifade edebilmeli.

6. Arkadaşlarının mutluluğu için kendi zamanlarını ayırabileceklerini ifade edebilmeli.

7. Yaşlılarla ilgilenmenin bir zaman kaybı olmadığını ifade edilebilmesi.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.

2. Geçen oturumdaki günün düşüncesinin metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması.

3. Geçen oturumun kısa bir paylaşımı yapılır ve etkinlikler girilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorulur.

Bu oturumda grup üyelerine sessiz oturuş esnasında verilen telkinde "Kendilerini mis kokan bir çiçek bahçesinde buluyorlar. Orada bir gülün arasında onlara uzatılan bir armağan var. Bu armağanı başkalarıyla paylaşmaları isteniyor. Bu armağan bir sevgi." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine neler hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Cömertlik Mutluluğun Anahtarıdır."

İlgi uyandıran verilen ipucu "cömertlik mutluluğun anahtarıdır", sözünü grup yöneticisi okuyup arkasına grup üyeleri tarafından tekrarlanması istenir ve daha sonrada defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Yavru Papağan

Anne Papağan, süte bastırılmış ekmeği, yavrusuna yedirdikten sonra:

-Beni dinle yavrum, dedi. Yarın hayata atılacaksın. Sana şimdi nasıl konuşman gerektiğini öğreteceğim. Dinliyor musun?

-Dinliyorum, anneciğim.

-Tatlı dilli ol. Tatlı dil, yılanı bile deliğinden çıkarır.

-Boşboğaz, kalp kırıcı, alaycı müzevir, itirazcı, cahil, dedikoducu olma.

- Konuşurken gösteriş yapma.
- Ellerindeki ihtiyacı olanla paylaş.
- Tartışmaktan kaçın.
- Övünme.
- İkide birde öğüt vermeye kalkışma.
- Cömertlikten asla vazgeçme.
- Plavra atma
- Ona buna sırlarını açmaktan sakın
- Ateşi körükleyecek konulara yaklaşmaktan kaçın.
- Saygısızlığa, laübaliliğe düşme.
- Tanıdıklarından, tanımadıklarından bahsederken saygılı ol.
- Az konuş, çok dinle.

- Konuştuğun kimseye önem ver.
- Açık, kısa konuş.
- Hiç kendinden bahsetme.
- Kimsenin sözünü kesme.
- Ne demek istediğimi anladın mı, yavrum?
- Anladım, anneciğim.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen" bize karşılık beklemeden vermeyi öğret, hayatımızdaki çok özel armağanlar olan sevgi, kahkaha ve sağlığın paha biçilmez olduğunu bize daima hatırlat" mısralar grup yöneticisi tarafından okunur ve arkasından grup üyeleri tarafından tekrarlanır ve kalıcı olması içinde defterlerine yazdırılır.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma kadar çevrenizdeki arkadaşlarınıza her hangi bir şey verdiğinizde hangi duyguyu yaşıyorsunuz? Bu duygularınızı bir sonraki oturumda paylaşalım," yönergesi verilir.

9 . Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

IX. OTURUM

Cömertlik

Amaç:

1. Geçen oturumda verilen ödevi grupta paylaşım yoluna gitmek.
2. Başkalarının duygularına saygı duyduğunu ifade edebilmek.
3. Neşeli davranışlar gösterebilmeli.
4. En ufak bir olaydan neşelenmeyi sağlamak ve bunu gösterebilmek.
5. Canımız sıkıldığında can sıkıntısını meydana getiren nedenleri arkadaşlarımıza anlatıp çözüm bulmaya yönelmek.
6. Arkadaşlarımızın mutlu olmaları için çaba sarf edeceklerini söylemek.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakılmadan grup üyelerince tarafından okunması.
3. Geçen oturumun kısa bir paylaşımında bulunulması istenir.

4. Eğitimsel Etkinlikler: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin anlatmış olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceleri grupta paylaşımında bulunurlar.

Bu oturumda grup üyelerine sessiz oturuş esnasında verilen telkinde "kendinizi bir fen odasında canlandırın. Üzerinizde beyaz bir önlük giymişsiniz. Önünüzde renk renk sıvılar var. Bu sıvılarla iç huzurun bir formülünü bulacaktımsın, renkleri istediğin yöne akıtın" denilir. Sessiz oturuş bittikten sonra, ne hissettiniz, hissettiklerinizi grupla paylaşır mısınız? Diye sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Mutluluğun Büyüsünü Ele Geçirmek İstiyorsan, Kötü Arkadaşlardan Uzak Durun"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "mutluluğun büyüsunü ele geçirmek istiyorsan, kötü arkadaşlardan uzak durun" sözün grup yöneticisi tarafından okunur ve grup üyeleri tarafından tekrarlanır daha sonra daha kalıcı olabilmesi için de defterlerine yazdırılır.

Grup yöneticisi bu sözden ne gibi uyarılar çıkarabiliriz, bu sözün bize ifade etmeye çalıştığı nokta neler olabilir? Diye sorar.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

İç mutluluğun gelişmesine yönelik yapmış olduğumuz etkinliklerden biri de öykü anlatımıdır. Bu öyküde bilim adamı olan karı ve koca laboratuvarlarında geliştirmiş oldukları bir maddenin bir çok öldürücü hastalığı iyileştirip bir çok hasta insana yararlı olabildiği için kendilerini dünyanın en mutlu insanı olarak görüyorlardı."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen " hepimizin üzüntü göz yaşları vardır, bunlar hayatımızın birer basamağıdır, birbirimize yardım edelim ki, her güne ve her yarına göğüs gerelim" sözcükler grup yöneticisi tarafından grup üyelerine okunur. Grup üyeleri günün düşüncesini tekrarlayıp defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma gelirken bu süreç boyunca nelerden mutlu oluyorsunuz? Hangi davranışlar sizin mutlu olmanıza yetiyor. Bunlar üzerinde düşünüp, defterlerine yazıp, bir sonraki oturumda paylaşalım" denilir.

9 . Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

X. OTURUM

İç Mutluluk

Amaç:

1. Geçen oturumda verilen ödevi grupta paylaşım yoluna gitmek.
2. Başkalarına candan ve sıcak davranışlar gösterebilmek.
3. Başkalarını umursadığınızı gösterebilmek.
4. Başkalarına yardımcı olabileceklerini ifade edebilmek.
5. Başkalarıyla işbirliği yapabileceklerini söyleyebilmek.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesinin metne bakılmalı grup üyeleri tarafından okunması.
3. Geçen oturumda verilmiş ödev hakkında grupla paylaşımında bulunulur. Üyelere hangi davranışlardan mutlu oluyorsunuz? Denilerek tartışma başlatılır.

4. Eğitimsel Etkinlikler: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımında bulunurlar.

Bu oturumda grup üyelerine sessiz oturuş esnasında verilen telkinde " bir mum ışığını zihninde canlandır, parlak bir şekilde yanmaya devam etsin, bu ışığın çevrene, ailene, arkadaşlarına ulaştığını hisset" denilir. Sessiz oturuş bittikten sonra, grup üyelerine ne hissettikleri sorulup, düşüncelerini grupla paylaşmaları istenir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Şefkat, Sağırların İşitebileceği ve Körlerin Görebileceği Bir Dildir."

Günün düşüncesi olarak verilen " şefkat, sağırların işitebileceği ve körlerin görebileceği bir dildir", sözü grup yöneticisi tarafından okunur, grup üyeleri grup yöneticisini takiben tekrarlar. Daha sonra kalıcı olabilmesi için defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: " Öykü "

Şefkat ve düşünceliğe ilişkin yapmış olduğumuz etkinliklerden birisi de öykü anlatımına gitmektir. Bu öyküde iki arkadaş yolda gezerken biri balta bulur, balta buldum satıp para kazanacağım der, arkadaşı da beraber değil miydik? Biz ortağız der. Fakat baltayı bulan hayır, ben buldum, para benim olacak, sana vermem" der. Birkaç dakika sonra balta sahibi ortaya çıkar ve baltasını tanıyarak her iki arkadaşı da baltasını çalmakla suçlar, baltayı bulan arkadaş eyvah şimdi başımız belada diye mırıldanır, öbür arkadaş bizim deme benim başım belada demelisin." Diyerek arkadaşını uyarır. "

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "bana yardım et, en iyi olabilmem için, her iyiliği yapabilmem için, her ne zaman olursa olsun," sözleri grup yöneticisi tarafından okunur, sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanır ve defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra günün düşüncesinden kendimiz açısından ne gibi dersler çıkarabiliriz? Diye bir soru yöneltir. Ve grubun bu konuda düşüncelerini söylemesine fırsat verilir.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

"Günü birlik gezmeye gitmek" başlıklı etkinlik sayfamızı grup üyelerine verip böyle bir gezide sessizliğe ve kasvete bürünüp sebebini söylemeyen bir

arkadaşınızla günü birlik gezmeye gittiğinizde ne yaparsınız? Sorusu sorularak onlardan bu konudaki görüşlerini grupta paylaşmaları istenir.

9.Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XI. OTURUM

Şefkat

Amaç:

- 1.Geçen oturumla ilgili bir paylaşımda bulunmak.
- 2.Arkadaşlarına karşı sabırlı olduğunu gösterebilmek.
- 3.Arkadaşlıkların uzun ve kalıcı olabilmesi için davranışların hoşgörülü olması gerektiğini söyleyebilmek.
- 4.İlişkilerde sevginin çok önemli olduğunu ifade etmek.
- 5.Başka insanların görüşlerine hoşgörülü olmanın gerekliliğini vurgulamak.
- 6.Farklı dinlerde olan insanlara hoşgörülü davranmak gerektiğini vurgulamak.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesinin metne bakılmadan grup üyeleri tarafından okunması, daha sonra aşağıdaki etkinliklerin yapılmasına geçilir.

3. Eğitimsel Etkinlikler:"Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceleri grupla paylaşımında bulunurlar.

Bu oturumda üyelere verilen telkinde, "ışığı yüreğinizde hissedin, güneşi kalbinize yerleştirin, sevgi bir dalga gibi insanlardan insanlara aksın" sessiz oturuş bittikten sonra sessiz oturuşta hangi duyguları yaşadınız, neler hissettiniz diye sorulur.

4. Eğitimsel Etkinlik"İlgi Uyandıran İpucu" " Canlı Hiçbir Şeyi İncitme; Mutlu Bir Yaşam Onların da Hakkıdır"

" Canlı hiçbir şeyi incitme; mutlu bir yaşam onların da hakkıdır," bu söz grup yöneticisi tarafından okunur, arkasından üyeler tarafından tekrarlanır.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır. Bu tür bir yaşam süresinin kolay olmadığı konusundaki düşünceler de dikkate alınmalıdır.

5. Eğitimsel Etkinlik"Öykü"

Bu öyküde Ayşe ilköğretim beşinci sınıfa giden bir öğrenci, gözleri iyi görmediğinden annesiyle doktora gittiklerinde doktor Ayşe'ye gözlük verir. Ayşe sevinerek okula gelir artık gözleri iyi görebiliyor, derslerine iyi çalışabilecek. Bu duyguları yaşarken, bir anda arkadaşlarından bazıları Ayşe'yle dört gözlü diyerek alay etmeye başlarlar. Bunu gören birkaç arkadaşı da olaya müdahale ederek diğer arkadaşlarını uyarırlar. Her insan gibi Ayşe'nin de kendi yaşamını seçme hakkına sahip olduğu, takmış olduğu gözlüğü kendi sıhhati için taktığı, ona karşı hoş görülür

olmanın gerektiğini dile getirirler." Bunun üzerine diğer arkadaşları da Ayşe'den özür dilerler.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Bu oturumda grup üyelerine verilen "kimin doğru olduğunu bulmamı önle, iyi düşünceler vermeme yardım et, çünkü hayat özel bir bağıştır", sessiz oturum bitiminden sonra grup üyelerine sessiz oturum sonunda sessiz oturum boyunca ne hissettikleri, bu sözün ne ifade ettiği sorulur.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Şarkı"

Birbirimizi Kötüleme Hakkında

Bundan daha da kötü olabilir mi? Onu daima TV'de işitiyorum.
Kim demiş ki iyi değil? Ben bunu daima okulda işitiyorum.
Hiç de kötü bir şey olamaz, çünkü onu babamdan öğrendim.

Gerçekten bazı adi kelimeler var,
Bunlar boyuna kulaktan kulağa dolaşıyor,
Ve işittiğimiz zaman, iğrenç anlamı bizi incitiyor.
"Giysileriniz, burnunuz ve saçınız hakkında,
"Anneniz hakkında, tahammülü çok zor olan şeyler,
Yürüyüşünüz, konuşmanız ve şehrin neresinde oturduğunuz hakkında...

Ne demek istediğimi anlıyorsunuz ya,
Birbirimizi kötöleme hakkında konuşuyorum,
Kö-ö-ö-ö-tü-tü-tü-tü-le-le-me-me- hakkında!

"Birbirinizi kötöleme hakkında" ki şarkı grup üyeleriyle beraber okunur. Daha sonra şarkının sözlerinin bize iletmek istediği mesajının neler olduğunu grup üyeleriyle paylaşılır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Okulda arkadaşlarınıza karşı göstermiş olduğunuz hoşgörölü davranışları defterlerinize yazıp bir sonraki oturumda paylaşımında bulunalım" denilir.

9.Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XII. OTURUM

Doğayı Sevme

Amaç:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
 2. Geçen oturumda verilen ödev hakkında grup üyelerinin görüşlerini almak.
 3. Doğanın harikalarının değerini bildiklerini ifade etmek.
 4. Doğanın harikalarından ders alınabileceğini söyleyebilmek.
 5. Doğada meydana gelecek bir takım değişikliklerden biz insanların da etkilenebileceğini vurgulamak.
-

6. Doğanın bize vermiş olduğu bu güzelliklere rağmen bizden hiçbir karşılık beklemeyeceğini dile getirmek.

7. Doğanın bize vermiş olduğu bu harikalara karşı bizim de doğayı korumamızın gerekliliğini vurgulamak.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metnin bakılmadan grup üyeleri tarafından okunması.
3. Geçen oturumda ki ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur. Grup üyelerine arkadaşlarınıza göstermiş olduğunuz hoşgörülü davranışlar nelerdir? Sorusu yöneltilir, sonra eğitimsel etkinliklere devam edilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceleri grupta paylaşımda bulunurlar.

Grup üyelerine sessiz oturuşta verilen telkinde "avucunun içinde bir yıldızın parlak ışıklarını etrafa saçtığını düşün, yıldızların bir sel gibi akan enerji ışınlarını görmek istediğinde her hangi bir şeyin üzerine konup tekrar sana geldiğini hisset", bu telkinde sonra grup üyelerine ne hissettiklerini, hangi duygu içinde olduklarını sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Doğadaki Yaşam Dengesi Bozulduğunda Hayatın Anlamı da Yok Olmaya Mahkumdur."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Doğadaki yaşam dengesi bozulduğunda hayatın anlamı da yok olmaya mahkumdur," ifade grup yöneticisi tarafından okunup grup üyeleri tarafından tekrarlandıktan sonra, daha kalıcı olması için defterlerine yazmaları istenir. Defterlere yazıldıktan sonra grup üyelerinden bu sözden nasıl bir ders çıkarabileceğimizi sorulur.

6. Eğitimsel Etkinlik "Öykü"

Doğanın insan yaşamındaki önemini belirten bir öyküde, yaşlı bir bayan bir gölün kenarında yaşamış. Gölden su içmeye gelen hayvanlara su içermemek için gölde nöbet tutarmış. Bu hayvanlar kendi aralarında bir işbirliği yaparak su içmeyi başarmışlar. Yaşlı kadın hayvanların su içtikten sonra hiçbir zararının olmadığını görmüş. Bundan sonra yaşlı kadın hayvanlara karşı eski tutumunu bırakıp, iyi davranmaya başlamış.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Bu oturumda grup üyelerine verilen "doğanın güzelliklerini görüp değerini bilerek öğrenelim, ders alalım. Çiçekler, kuşlar, gördüğümüz her şey yaşam hakkına sahiptir," sözünü önce grup yöneticisi dile getirip, üyeler tarafından tekrarlandıktan sonra defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra bu sözden ne gibi uyarılar çıkarabiliriz diye soru yöneltilir. Gruptakilerin görüşleri alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ekinlik Sayfası"

Verilen resimde çöplerin bir daire içine alınarak boyanması istendi. Daha sonra üyeler bu sayfada yer alan kola şişelerini, elma kabuklarını, pet şişelerini, muz kabuklarını daire içine alıp boyarlar. Bunlar doğamız açısından zararlı olan maddelerdir. Bir şekilde doğada bırakılması çevremiz açısından zararlı ve sağlığımızı tehdit edici unsurlardır. Bunların bu durumda doğada bırakılmayacaklarını, piknik alanında bu tür çöplerin bırakılmaması gerektiği belirtilir.

Bu tür davranışları yapanların uyarılması gerektiği vurgulanarak eğitimsel etkinlik tamamlanır.

9. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Gitmiş olduğunuz bir piknik alanında çevreye zarar verilen maddelerin bırakıldığını gördüğünüzde nasıl davrandığınızı bir sonraki oturumda paylaşımında bulunmak için defterlerinize yazınız" yönergesi verilir.

10. Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XIII. OTURUM

Temel Eğitim: İÇ HUZUR

Kanaatkarlık

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturumda verilen ödev hakkında grup üyelerinin görüşlerini almak.
- 3.Sahip olamayacağımız bir şeyi istemeyeceğimizi bu konuda ısrarlı olmayacağımız konusunda düşüncelerini dile getirmek.
4. Elimizde sahip olduklarımızla yetinebileceğimizi ifade etmek.
- 5.Aç gözlü davranmamızın kendimize ve çevremize zararı dokunacağını söyleyebilmek.
6. Sahip olduklarımızla tatmin olmanın mutluluk getireceğini ifade etmek.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
- 2.Geçen oturumdaki günün düşüncesi metne bakılmadan grup üyelerince okunması.
- 3.Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımında bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin anlatmış olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne

hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşırlar.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "bir ilkbahar sabahı kendiniz bir tepede, mavi göğün altında yalnız başınıza hafifçe dalgalanan çiçeklerin içerisindeyiz, kuşlar ötüyor, huzurlu ve mutlusunuz." Denildikten sonra sessiz oturuşu bitirip, sessiz oturuş anında hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Kanaatkar Olmayı Bilen, Zengindir."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Kanaatkar Olmayı Bilen, Zengindir" sözün grup yöneticisi tarafından okunur, arkasından grup üyeleri tarafından tekrarlanır ve kalıcı olması için defterlere yazdırılır. Grup üyelerine bu sözden ne gibi çıkarımlarda bulunabilirsiniz denilir.

6. Eğitimsel Etkinlik "Öykü"

Kanaatkar yaşamının insan hayatındaki önemini belirtilen öyküde "bir gencin elindekilerle yetinmeyip başka insanların haklarına da saldıran bir gencin daha sonra düşmüş olduğu kötü durumdan bahsediliyor", öykü anlatılıp, tartışma kısmındaki sorular cevaplandıktan sonra bu öyküden ne gibi ders çıkarılabilir diye sorulur.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Bu oturumda grup üyelerine verilen " Eğer Sıkıntılıysan, Uyumuyorsan, Sana Allah'ın Vermiş Olduğu Nimetleri Say " günün düşüncesi grup yöneticisi tarafından okunup arkasında grup üyeleri tarafından tekrarlanır. Sonra kalıcı olması için defterlerine yazılması istenir.

Daha sonra bu sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

8. Kapanış Metni: Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XIV. OTURUM

Mutluluk

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Kendimizi mutlu kılmanın bizlere iç huzur verdiğini ifade etmek.
3. Başkalarını mutlu görmenin insanı mutlu kıldığını dile getirmek.
4. Başkalarını mutlu görmenin kendilerin de mutlu ettiğini ifade etmek.
5. Okulda başkalarını mutlu ettiğimizde, kendimizi mutlu hissettiğimizi dile getirmek.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesinin metne bakılmadan grup üyelerince okunması.
3. Geçen oturumda verilen ödev hakkında grupta paylaşımında bulunulur. Geçen oturumun konusu olan kanaatkarlığın yararları grupta paylaşılır. Bu oturuma kadar geçen sürede hayata nasıl baktıkları sorulur. Sonra diğer etkinliklere geçilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımda bulunurlar.

Sessiz oturuşta verilen telkinde " bir ışığı veya bir çiçeği gözünüzün önüne getirin. Bu ışığı çevrenize ve herkese verene kadar yönlendirin, sevinci ve huzuru hissedin" sessiz oturuş bittikten sonra, oturuş sırasında neler hissettiniz denilir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Mutluluk Benimle Başlar."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Mutluluk Benimle Başlar" sözün yönetici tarafından okunur, daha sonra üyeler tarafından tekrarlanır. Grup yöneticisi, grup üyelerine ilgi uyandıran ipucundan ne çıkardıkları sorulur.

6. Eğitimsel Etkinlik "Öykü"

Mutluluğu insan yaşamındaki yerine değinirken öykü olarak, "Nazan bir gün bebeğiyle gezerken, bir küçük kız da bebeğiyle geziyordu. Küçük kız karşıdan karşıya geçerken bebeğini yola düşürdü ve gelen arabalarda bebeğin üzerinde geçerek parçaladılar. Kız ağlamaya başlayınca Nazan bebeğini küçük kıza verdi ve ağlamamasını istedi. Eve gelince Nazan annesine olayı anlattı, bebeğini özleyeceğini fakat bunun, birisini mutlu etmeye değer." Olduğunu söyledi.

Bu öykü grup üyelerine okunduktan sonra tartışma kısmında yer alan sorular cevaplanmasında grupla paylaşımda bulunulur. Daha sonra yönetici, üyelere buradan kendimize ne gibi bir pay çıkarabilirsiniz." Diye soru yöneltir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Bu oturumda grup üyelerine verilen " mutluluğun sırrı, sevdiğiniz şeyi yapmakta değil, yapmak zorunda olduğunuz şeyi sevmektir". Sözü grup yöneticisi tarafından okunur ve grup üyeleri tarafından tekrarlanır. Defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

Grup üyelerine verilen etkinlik sayfasında mutlu olduğunuz veya mutlu olmadığınız anları yazmaları istenir.

Üyeler verdikleri cevaplar grupla paylaşılır.

9. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XV. OTURUM

Kendisine ve Çevresine Saygı Duymak

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Kendine güven duymanın, kendine saygı duymanın ve kendini kabul etmenin, hayata karşı mutlu, sağlıklı bir tavır takınmak için gerekli olduğunu dile getirmek.
3. Hayata karşı iyimser olduklarını ifade etmek.
4. Kendilerine güven duyduklarını ifade etmek.

5. Anne babalar, yaşlılara, öğretmenlere , yasalar ile düzene saygı göstermenin gerekliliğini dile getirmek.

6. Kendilerini toplumun yararlı birer üyeleri olarak gördüklerini söylemeleri.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.

2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metnine bakılmadan bakmadan grup üyeleri tarafından okunur. Daha sonra diğer etkinliklere geçilir.

3. Eğitimsel Etkinlik:" : "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımında bulunurlar.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "ailenizle veya size bakan insanlarla birlikte olduğunuzu hayal edin. Herkes birini sevgiyle selamlıyor. Herkese, siz de dahil olmak üzere, sanki, çok önemli kişilermiş gibi davranıyorlar, birbirlerinin ihtiyaçlarına saygı duyuyorlar." Bu telkinden sonra öğrencilere sessiz oturuş durumunda neler hissettikleri sorulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Sizler Geleceğimizin Temel Taşlarıdır"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Sizler Geleceğimizin Temel Taşlarıdır" önce grup yöneticisi tarafından okunur, sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanır ve defterlerine yazılır.

Daha sonra grup yöneticisi grup üyelerine ilgi uyandıran ipucu olarak verilen sözün bizim için ne gibi önemi vardır?Diye sorar ve tartışma açılır.

5. Eğitimsel Etkinlik"Öykü"

Kendimize ve çevremize karşı göstermiş olduğumuz saygı ve sevginin insan yaşamındaki yerine değinirken öykü olarak; "bir büyükannenin torununa vermiş olduğu bir takım nasihatları içermektedir. Büyükanne torununa çevrende sevilme ve saygı görmek istiyorsan başkalarına saygılı olmalısın, onların, duygu ve düşüncelerine önem vermelisin, bu hayatta senin gibi diğer insanların da yaşam haklarının olduğunu sakın unutma. Başkalarına vermiş olduğu değerler karşısında değerlenirsin" öyküsü verilir.

Bu öykü grup üyelerine okunduktan sonra tartışma kısmında yer alan sorular cevaplanmasında grupta paylaşımda bulunulur. Daha sonra yönetici, üyelere buradan kendimize ne gibi bir pay çıkarabilirsiniz." Diye soru yöneltir.

6. Eğitimsel Etkinlik:"Günün Düşüncesi"

Bu oturumda grup üyelerine verilen günün düşüncesinde "Ya Olduğun Gibi Görün, Ya da Göründüğün Gibi Ol" sözü önce grup üyelerine okunur. Daha sonra grup üyelerine tekrarlatılır ve defterlerine kalıcı olması için yazdırılır.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

7. Eğitimsel Etkinlik : "Etkinlik Sayfası"

Grup üyelerine verilen etkinlik sayfasında "bu sayfada yer alan kutulara kendiniz hakkında sevdiğiniz dört şeyi yazınız" diye yönerge verilir. Dörde bölünmüş bir sayfadaki dört kutunun her birine hoşlandığı ve benimsediği birer davranışı yazan üye bunları diğerleri ile paylaşılır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Gelecek oturuma geldiğinizde, iyi niteliklerinizi(özelliklerinizi) yazıp, grupla paylaşımda bulunulacak" yönergesi verilir.

9. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XVI. OTURUM**Sabır****Amaçlar:**

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturumda verilen ödev hakkında grup üyelerinin görüşlerini almak.
3. Sabrın bir çok soruna çözüm getirdiğini dile getirmek.
4. Arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde sabırlı davranışlar gösterebilmek.
5. Yemekhanede, otobüs sırasında, sıra beklemenin gerekliliğini dile getirmek.
7. Bir arkadaşımızın işini bitirmesini beklerken sabırlı davranmamızın gerektiğini ifade etmek.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupla paylaşımda bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımında bulunurlar.

Sessiz oturuşta grup üyelerine verilen telkinde "aklınıza bir daire getirin. Siz sevgi noktasısınız, daire sizin etrafınızda dönüyor. Daireye ne kadar sevgi yollarsanız o kadar sizin noktanız genişliyor, ta ki siz ve daire bir olana kadar. Dönmeye devam edin. Bu iş sabırla olur." Sessiz oturuş bittikten sonra, grup üyelerine ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Sabreden Derviş Muradına Ermiş"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Sabreden derviş muradına ermiş", atasözünü, okuduktan sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanması istenir. Tekrar yapıldıktan sonra da defterlerine yazmalarını söylenir.

"Bu atasözünden kendimize ne gibi bir pay çıkarabiliriz?" denir ve bunu grupta paylaşmaları istenir.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Sabrın daha iyi anlaşılması için anlatılan öykü" Dokuz yaşında bir çocuk olan Ahmet mahalledeki yaştaşları arasında en iyi top oynayan birisi olmak istiyormuş. Bunun için futbol okuluna gitmiş. Fakat Ahmet futbol okuluna başlar başlamaz en iyi futbolu kendisinin oynayacağını zannetmiş. İlk zamanlar umduğunu bulamamış, canı

sıkılmış halbuki buraya iyi bir futbolcu olmak için gelmişti. Hocası Ahmet'in bu davranışlarının farkına varmada geç kalmamıştı. Bir gün Ahmet hocasıyla konuşurken buraya gelmesinin amacının olduğunu fakat bunun şu ana kadar gerçekleşmediğini belirtmiş. Hocası da hiçbir işin aceleyle olmadığını, zamanla her şeyin yoluna gireceğini fakat bunun sabırla gerçekleşeceğini Ahmet'e söylemiş. Ahmet'te hocasının dediklerini dikkate alarak çalışmaya devam etmiş ve bir süre sonra iyi bir futbolcu olmayı başarmış."

Bu öykünün anlatımından sonra öykü sonrasında yer alan tartışma kısmındaki soruların grupla paylaşımı yapılır. Daha sonra grup üyelerine ne tür bir ders çıkardıklarını sorulur

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Bu oturumda verilen günün düşüncesinde "insanlarla iyi geçinmek işlerimizi başarmak için, bize sabırlı olmayı öğret," sözü önce okundu arkasından grup üyelerince tekrar edilmesi istenir. Daha sonra da defterlerine yazdırılır.

8. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XVII. OTURUM

Kendini Kontrol Altına Almak

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Kontrol dışı öfkenin sonuçlarının neler olabileceğini bildiklerini söylemek.
3. Öfkelendiğimizde öfke duygularını nasıl dışarı atabileceğimizi bildiklerini dile getirmeleri.

4. Sadece kendimizi değil, başkalarını da incitecek şekilde kontrolden çıkmış bir araba gibi olmaktan nasıl kaçınabileceklerinin farkında olduklarını ifade etmeleri.

5.Öfkelendiğimizde içimizde neler olduklarının farkında olduklarını bilmeleri ve bunu dile getirmeleri.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metne bakmadan grup üyelerince okunur. Tartışmadan sonra eğitimsel etkinliklere geçilir.

3. Eğitimsel Etkinlik: : "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımında bulunurlar.

Sessiz oturuşta grup üyelerine verilen telkinde "ormanlar, tepeler, vadiler ve ırmaklar gibi, huzur dolu bir manzaraya bakıp, hoş gelen müzikle kendinizi huzurlu hissedin", sessiz oturuş bittikten sonra neler hissettiniz denilerek cevapları grupta paylaşılması istenir.

4.Eğitimsel Etkinlik:" İlgi Uyandıran İpucu" "*Huzur, Bir Gülümsemeyle Başlar*"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "huzur, bir gülümsemeyle başlar," sözünü grup yöneticisi okuduktan sonra grup üyeleri tekrarlar. Daha kalıcı olması için defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra bu sözün onlar için ne ifade ettiği sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Kendisini kontrol altına alma ile ilgili anlatılan öyküde "Uzun zaman önce Fırat isminde bir köylü, karısı ve oğlu ile birlikte köydeki kulübelerinde yaşarlarmış. Birde çok sevdiği köpekleri varmış. Bir gün bir akrabasını ziyaret etmek için karısıyla beraber yakın bir köye gitmeye karar vermiş. Fırat köpeğini odaya alarak kendisi ve karısının olmadığı zaman oğluna iyi bakmasını söylemiş. Fırat ve hanımı akrabalarını ziyaret için köye gidip kendi evlerine döndüklerinde ilk iş olarak oğlunun odasına gitmiş. Fakat odaya girdiğinde müthiş bir manzarayla karşılaşmış . Beşik başaşağı yuvarlanmış, yatak ve çarşafın her tarafı kan izine bulaşmış, fakat en kötüsü de çocuk yerinde yokmuş. Köpeğin tüyleri de kurumuş kan izleriyle kaplıymış. Fırat köpeğine bakarak "bunu nasıl yaparsın", deyip büyük bir öfke ile kılıcını çekmiş ve köpeği öldürmüş. Tam o sırada çarşafın altında bir kıpırdama hissedilmiş. Çarşafın altında gülümseyen oğlunu görmüş. Yanında ise köpekle mücadele sonunda ölmüş bir yılan yatıyormuş. Bir anda Fırat neler olduğunu kavramış. Sadık köpeği oğlunu kurtarmak için yılanı öldürmüştü. Fırat ellerini yüzüne kaparak ben ne yaptım. Eğer birazcık bekleseydim bunlar olmazdı demiş. O günden sonra Fırat hiçbir zaman öfkesinin kendisine ani kararlar aldırmasına müsaade etmemiş. Daima karar vermeden önce olayları iyice incelemiş.

Bu öykünün anlatımından sonra öykü sonrasında yer alan tartışma kısmındaki soruların grupla paylaşımı yapılır. Daha sonra grup üyelerine ne tür bir ders çıkardıklarını sorulur.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Bu oturumda grup üyelerine verilen "günün düşüncesinde" bir anlık öfkeyi bastıralım ve böylece bütün bir gün üzüntüyü önleyelim", bu düşünce önce grup yöneticisi tarafından okunur ve sonra üyelerinin tekrarlamaları istenir.

Daha sonra grup üyelerine günün düşüncesinden ne gibi sonuçlar çıkarabiliriz, bizim açımızdan ne gibi etkileri olabilir denilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

Verilen etkinlik sayfasında yer alan bulutların üzerinde iç huzura yönelik olan bulutları bir renge, iç huzura yönelik olmayanları bir renge boyamalarını ve bunların hangileri olduklarının gruba anlatılması istenir.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma kadar her sürede soğukkanlı olduğunuz zaman kaybettiklerinizi ve kazandıklarınızı defterlerinize yazınız" yönergesi verilir.

9. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XVIII. OTURUM

Sağlıklı Yaşam

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımda bulunmak.
3. Sağlıklı yaşam için, sağlıklı alışkanlıklar geliştirmenin gerekliliğinin ifade edilmesi.
4. Yemek yerken açgözlü olarak davranmanın sağlığımız açısından faydalı olmadığını söylemeleri.

5. Gıdaların ölçülü miktarda alındığında, kendimiz açısından yararlı olduğunun farkında olduklarının ifade edilmesi.

6. Bize zararlı olan çok şekerli veya baharatlı yemekler, sigara gibi uyuşturucuların zararlarının bilindiğinin ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.

2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metnine bakılmadan grup üyeleri tarafından okunması sağlanır.

3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur. Geçen oturumda soğukkanlı olduğunuz zaman kaybettikleriniz ve kazandıklarınız nelerdir? Bunları düşünüp defterlerinize yazın, denilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımda bulunurlar.

Grup üyelerine sessiz oturuşta verilen telkinde " başınızın üzerinde beyaz bir ışık hayal edin, bu ışık tüm bedeninizde akan bir şaledir. Bu su bedeninizin her yerine doğru akmaya başladığında ışık bedeninizin her yerine ulaşacaktır. Kendinizi rahat ve huzurlu hissedin." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine neler hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Biz Ne Yersek Oyuz"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "biz ne yersek oyuz" cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorular ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Sağlıklı yaşamla ilgili olarak anlatılan öyküde " bir tilki, bir çiftçinin bir ağacın boş gövdesine koyduğu yiyecekleri keşfeder ve karnı acıkınca da gidip bu yiyecekleri yemiştir. Bir gün o kadar çok yiyecek varmış ki; bütün yiyecekleri yiyip bitirmiş ve ağaçtan çıkmak isteyince de sıkışmış, çıkamamış. Tilki, yardım edin! yardım edin! diye bağırmaya başlar. Tam o sırada yoldan sansar geçmekteymiş. Sansar tilkiye zayıflayancıya kadar orada kalacağını söylemiş. Tilki iki gün boyunca öylece beklemiştir."

Bu öykünün anlatımından sonra öykü sonrasında yer alan tartışma kısmındaki soruların grupla paylaşımı yapılır. Daha sonra grup üyelerine ne tür bir ders çıkardıklarını sorulur

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Bu oturumda grup üyelerine verilen "günün düşüncesinde" doğru kararlar ve doğru seçim yapmam için, sorunları düşünüp taşınmam için bana yardımcı ol". Bu söz önce grup yöneticisi tarafından okunur. Arkasında grup üyeleri tarafından tekrarlanır. Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

Etkinlik sayfası olarak verilen sayfaya faydalı ve zararlı gıdaları yazınız, denilir. Gruptakiler tek tek faydalı ve zararlı yiyeceklerin ne olduğunu söylerler.

9. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XIX. OTURUM**Sebatkarlık****Amaçlar:**

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Hayatın herhangi bir döneminde herkesin zor işlerle karşılaştıktan sonra mücadeleyi bırakmadan işlerin üstesinden gelebileceklerini söylemeleri.
3. Hayata atıldıklarında, rekabetin içine girdiklerinde, kararlılık ve sebatı geliştirmek zorunda olduklarını ifade etmeleri.
4. Sebatkar olmak için ihtiyaçları olan niteliklerini bildiklerini dile getirmek.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metne bakılmadan grup üyeleri tarafından okunur.

3. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımda bulunurlar.

Sessiz oturuş esnasında verilen telkinde "zihninizde, başarılı olmayı istediğiniz fakat kendinize güvenmediğiniz bir etkinliği düşünün. Kendinizi istediğiniz bu şeyi yaparken görün. Bu, yüzmek, top oynamak gibi olabilir." Sessiz oturuş bittikten sonra, "sessiz oturuş sırasında verilmiş olan telkin boyunca neler hissettiniz," denilir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Eğer İlk Seferinde Başarılı Olmazsanız, Bir Daha Deneyin."

İlgi Uyandıran İpucu olarak verilen "Eğer ilk seferinde başarılı olmazsanız, bir daha deneyin." Sözünü önce grup yöneticisi okur, arkasından grup üyelerince söylenir. Grup üyeleri tarafından okunduktan sonra ilgi uyandıran ipucundan neler çıkarabiliriz? Sorusu yöneltilir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Sebatı konu alan oturumda öykü olarak "üç kurbağa varmış bunlar oldukça macera sever ve yaramazlarmış. Bu kurbağalarının her birinin karakterleri farklıymış. Bir tanesi tembelliğinden problemlerinin çözülmesi için bir başkasının yardımlarını beklermiş. İkincisi zorbanın biriymiş. Üçüncüsü ise yaptığı işlerde büyük bir sebat gösterir ve çıkan problemleri çözermiş." Sıcak bir günde Serinlemek isteyince "çiftlik evinin mutfağında bulunan bir kase kremanın içinde yüzmekten daha iyi ne olabilirdi ki!" diye düşünerek hemen içine dalmışlar. İlk zamanlarda hepsi zevkle yüzüyorlarmış. Fakat biraz sonra yorulmaya başlamışlar. Kasenin dışına çıkmayı bir müddet başaramamışlar. Birincisi pes edip dibe çökmeye

başlamış. İkincisi ise üçüncünün sırtına binerek dışarı çıkmaya çalışmış fakat düşmüş ve dibe çökmüş. Üçüncüsü her türlü çabayı göstermiş. Hiç durmadan yüzmüş. Sıvı sertleşinceye değin yüzmüş yüzmüş. Sonunda dışarı çıkmayı başarmış."

Bu öykünün anlatımından sonra öykü sonrasında yer alan tartışma kısmındaki soruların grupla paylaşımı yapılır. Daha sonra grup üyelerine ne tür bir ders çıkardıklarını sorulur

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesinde "hayat bir meydan okumadır, onu karşıla., elimizden geleni yapalım, ve gerisine karışmayalım." Sözü grup yöneticisi tarafından okunup, arkasından grup üyeleri tarafından tekrarlandıktan sonra defterlerine yazılması istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Şarkı"

Vazgeçme

Ne olursa olsun vazgeçme.

Ancak denersen başarısın.

Anacak gerçekten denersen.

Ancak en iyisini yaparsın.

Gerçekten dene.

En iyisini yap, en iyisini yap.

Sebatı daha iyi pekiştirmek için yapılan etkinliklerden biri de şarkıdır. Bu oturumda ise şarkı olarak "vazgeçme" isimli şarkıyı söylenir. Bu şarkıda grup üyelerine aldıkları mesaj sorulur.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

Bir sonraki oturuma geldiklerinde geçmişte göstermiş oldukları sebatkar davranış örneklerini defterlerine yazıp, grupla paylaşılması gidilmesi istenir.

9. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XX.OTURUM

Temel Değer:DOĞRU DAVRANIŞ

Dürüstlük

Amaçlar:

- 1.Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupla paylaşımında bulunmak.
3. Dürüstlüğün kişilik oluşumunda ve iyi isim yapmada çok önemli bir yön olduğunu ifade etmeleri.
4. Birbirimizi tanıma ve karşılık güvenin en iyi çare olduğunun bilinmesi ve bunun dile getirilmesi.
5. Söz, düşünce ve davranışta birliğin olmaması, kendimize ve başkalarına karşı dürüst olmadığımızın bir göstergesi olduğunun dile getirilmesi.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metnine bakılmadan grup üyeleri tarafından okunur,
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımda bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "Ressamın yapmış olduğu tuval resmi size verilecek, siz de bu tuvali boyayıp, o tuvale yeni yapabileceksiniz. İstedığınız resmi yapabilirsiniz. Haydi bakalım güzel vakit geçirin" denir. Sessiz oturuş bittikten sonra ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu " "Kendi Kişiliğine Karşı Dürüst Ol...başkalarına Karşı İki Yüzlü Olmayasın"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Kendi kişiliğine karşı dürüst ol...başkalarına karşı iki yüzlü olmayasın" bu söz grup yöneticisi tarafından okunup, üyelerce tekrarlandıktan sonra, defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Bu oturumda anlatılan öykü " Bir zamanlar bir ülkede Can ve Cem isminde iki arkadaş yaşarmış. Bir gün Cem ve Can hükümdarın kötü bir insan olduğundan konuşurken, askerlerden biri bunu duyarak hükümdara şikayet etmiş. Hükümdarda bunları tutuklattırır ve idam edilmelerini ister. Can, anne ve babasını görmek için izin ister. Hükümdarda bunu Cem'in rehin kalması şartına bağlar. Can gider. Aradan dört hafta geçmesine karşın Can hala yoktur. Cem idam sehпасına götürülürken, çevredekiler kendisiyle alay etmeye başlar. Arkadaşın Can seni aldattı şimdi onun yerine sen öleceksin derler. Cem arkadaşına güvendiğini yaşıyorsa mutlaka geleceğini söyler. Bu sırada askerler Can'ın geldiğini haber verirler. Hükümdar bu ikisinin arkadaşlığını görünce Can ve Cem'i öldürmekten vazgeçer. Benimle arkadaş olur musunuz, bundan sonra iyi bir hükümdar olacağım der."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, Sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilir. Herkesin bu konudaki düşüncelerini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "henüz öğreneceğimiz çok şey var, fakat ben bir şeyden eminim, elimizden gelen her şeyi yapıp bir kenara bırakacağız, kalplerimizi daha saf yapmak için," düşüncelyi okunduktan sonra grup üyeleri de tekrarlarlar ve daha sonrada defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiğı sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

8.Eğitimsel Etkinlik: "Şarkı"

Sözümü Tutacağım

Her gün sözümü tutacağım

Her gün sözümü tutacağım

Her gün sözümü tutacağım

Ah evet her gün

Bana her zaman güvenebilirsin

Bana her zaman güvenebilirsin

Bana her zaman güvenebilirsin

Ah evet her zaman

Hiçbir şekilde seni hayal kırıklığına uğratmayacağım

Hiçbir şekilde seni hayal kırıklığına uğratmayacağım

Hiçbir şekilde seni hayal kırıklığına uğratmayacağım

Ah, hayır, hiçbir şekilde.

Her gün sözümü tutacağım

Her gün sözümü tutacağım

Her gün sözümü tutacağım

Ah, evet her gün.

Şarkı olarak da "Sözümü Tutacağım" isimli şarkıyı söyledik.

Bu şarkının sözlerinin bize ne mesajlar ilettiğini sorulur ve düşüncelerini grupta paylaşımda bulunulur.

9. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma geldiğinizde, daha önce arkadaşlarınızla olan ilişkilerinizde söz verip de yapmadığınız oldu mu? Varsa bunları defterlerinize yazılıp, bir sonraki oturumda paylaşılır."

10. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXI.OTURUM

İyi Davranışlar

Amaçlar:

1. Geçen oturumu bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımda bulunmak.
3. Temizlik, yeterli egzersiz ve dinlenme sayesinde bedensel sağlığı korumak olduğunu söylenmesi.
4. Sağlıklı ve mutlu olmak için hoş bir çevreye ihtiyacımız olduğunu ifade edilmesi.
5. Sağlıklı olmak için ne tür beslenme yapacaklarını bildiklerini ifade etmesi.

Kullanılan Materyaller: Defter, kalem, tahta, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesi metnine bakılmadan grup üyeleri tarafından okunur ve defterlerine yazmaları istenir.
3. Geçen oturumda verilmiş olan ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceleri grupta paylaşımda bulunurlar.

Sessiz oturuş için verilen telkinde," Zihninizde durgun bir göl canlandırın, öyle durgun ki, yanında ki karla kaplı dağı görebiliyorsunuz. Gölün kenarında çiçekler arasında oturuyorsunuz, gölün tadını çıkarın ve kendinizi huzurlu hissedin." Sessiz oturuş bittikten sonra, ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik:"İlgi Uyandıran İpucu " "*Sen Aslında Üç Kişisin, Kendin Olduğunu Bildiğin Kişi, Başkalarının Senin Olduğunu Sandığın Kişi, Aslında Olduğun Kişi*"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen ipucunda "sen aslında üç kişisin, kendin olduğunu bildiğin kişi, başkalarının senin olduğunu sandığın kişi, aslında olduğun kişi" olarak verilen bu söz önce grup yöneticisi tarafından okunur, arkasından grup üyeleri tarafından tekrarlanır ve defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik:"Öykü"

Bu oturumda anlatılan öykü "İnsanın farklı kişilerce farklı olarak algılandığını, insanların kendilerinin göremediği bir çok yanında bulunduğunu kabullenmesinin kolaylaştırılması için bu öykü seçilmiş." Kötü kraliçe aynaya bakarak şu soruyu sormuş; Ayna, ayna kimdir en güzel söyle bana?, Ayna şu cevabı vermiş... pamuk prenses demiş. Bu dünya üzerinde küçük, büyük, süslü, güzel aynalar duvarlara asılmaktadır. Bu aynaların sadece insanların bir tarafını aksettirdiğini hiç düşündünüz mü? Ayna önünde çoğunlukla kendimizi en iyi şekilde gösterecek biçimde dururuz. Fakat başkaları acaba bizi sınıfta, oyun sahasında ve evde nasıl görüyorlar? Kendinizin gördüğü o tatlı, iyi bakışlı hayali görebiliyorlar mı?. Öykü okunduktan sonra tartışma kısmında yer alan sorulara verilen cevapları grupla paylaşımında bulundular.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Duvardaki ayna sadece bizim bir yanımızı gösterir. Kendimizi, başkalarının bizi gördüğü gibi görmemiz gerekli". Günün düşüncesi grup üyeleriyle birlikte okunur sonra , daha sonra bu sözün ne anlam ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir daha ki oturuma kadar geçen süre boyunca sizce yapılmasında mahsuru olmayan fakat arkadaşlarınız ve çevrenizdeki insanlar tarafından görülüp de beğenilmeyen davranışlarınızın neler olduğunu bunların düzeltilmesi için neler yapılabileceğinin hakkında bir sonraki oturumda paylaşımda bulunulacaktır" denilir.

9. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXII.OTURUM

Görev

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımında bulunmak.
3. Cesaret olarak tanımladığımız davranışların neler olduğunun ifade edilmesi.
4. Hayattaki engelleri aşmanın birer cesaret örneği olduğunun ifade edilmesi.
5. Korkularının neler olduklarının farkına vardırılıp, bunların söylenmesi.
6. İnanığımız şeylerin cesaretle savunulması gerektiğinin dile getirilmesi.
7. Fikrimizin hiç çekinilmeden söylenmesi gerektiğinin ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesin metne bakılmadan grup üyelerince okunur ve daha sonra defterlerine yazmaları istenir.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımında bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımında bulunurlar.

Bu oturumda verilen telkinde "Yanan bir mumun ışığına bakın ve sakinleşin. Zihninizin dalgalı bir denizin durgun bir denize dönüşmesi gibi sakinleştiğini

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımda bulunmak.
3. Cesaret olarak tanımladığımız davranışların neler olduğunun ifade edilmesi.
4. Hayattaki engelleri aşmanın birer cesaret örneği olduğunun ifade edilmesi.
5. Korkularının neler olduklarının farkına varılarak, bunların söylenmesi.
6. İnanığımız şeylerin cesaretle savunulması gerektiğinin dile getirilmesi.
7. Fikrimizin hiç çekinilmeden söylenmesi gerektiğinin ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesin metne bakılmadan grup üyelerince okunur ve daha sonra defterlerine yazmaları istenir.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşüncüyü grupta paylaşımda bulunurlar.

Bu oturumda verilen telkinde "Yanan bir mumun ışığına bakın ve sakinleşin. Zihninizin dalgalı bir denizin durgun bir denize dönüşmesi gibi sakinleştiğini

hissedin. Bu ışık size büyük bir huzur verir. Bu huzuru hissedin. Tamamiyle gevşeyin. tüm üzüntüler ve korkuların sizi terkettiğini düşünün."

Sessiz oturuş bittikten sonra, sessiz oturuş sırasında kendinizi nasıl hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu " "İnandığımız Şeyi Cesaretle Savunun ve Fikrinizi Hiç Çekinmeden Söyleyin."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen ipucunda "İnandığımız şeyi cesaretle savunun ve fikrinizi hiç çekinmeden söyleyin." Cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Bu oturumda anlatılan öykü cesaretle ilgili bir takım düşüncelerin pekiştirilmesi için bu öykü seçilmiştir. " Ayşe doğduktan 18 ay sonra hummalı bir hastalığa yakalanır. Sonunda bu hastalıktan kurtulunca kör olduğu farkedilir. Bu durum Ayşe de öfke nöbetlerinin gelmesine sebep olur. Ayşe yedi yaşına gelince kendisine bir öğretmen tutulur. Çok yavaş olmasına karşın Ayşe ile öğretmen arasında iletişim kurulur. Daha sonraları da Ayşe Braille'i öğrenir. Ayşe alfabeyi öğrendikten sonra okulda büyük bir başarı göstermişti. Kör olan bir insanın böyle bir işi başarması büyük bir cesaret işi olduğu çevresi tarafından dile getirildi.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Zorlandığımızda yolumuza devam edelim, doğru olanı savunalım, sorunlara karşı koyalım." Sözü grup yöneticisi tarafından okunur. Arkasından grup üyeleri tarafından tekrarlanması istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

8.Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXIII. OTURUM

Cesaret

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
- 2.Görevleri yerine getirmenin, sorumlu olmanın gerekli bir parçası olduğunu söylemeleri.
3. Düşüncelerimizde ve yaptıklarımızda sorumlu olduklarımızın bilinmesi ve bunun ifade edilmesi.
4. Eğer sorumlu ve güvenilir olmayı uygularsak ve sağduyumuzu geliştirirsek. liderlik niteliklerini geliştirebileceğimizin farkında olması ve bunun ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.

2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunur ve defterlerine yazmaları istenir.

3. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımda bulunulmaları istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde," İçimizde üç ayrı insan gibi hareket eden üç ayrı kısım vardır. Her birimizin içinde, bir anne-baba, bir yetişkin ve bir de çocuk vardır. Davranışlarımızda farklı kısımlarımızın devreye girdiğini farkedelim. Bu üç kısmımızı tanıyalım...onları sevelim...onları anlayalım. Şimdi . olduğumuz gibi ...özgür ve mutlu bir şekilde kendinizi rahat hissedin...

Sessiz oturuş bittikten sonra, sessiz oturuş sırasında neler hissettiniz? Diye sorulur. Grubun paylaşımına gitmesi sağlanır.

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu " "Ne Olduğumuzu Yaptığımız Şeylerle Gösteririz".

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen sözde "Ne olduğumuzu yaptığımız şeylerle gösteririz." Sözü önce grup yöneticisi tarafından okunur, sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanır. Daha sonra defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

5. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Bu oturumda anlatılan öykü cesaretle ilgili bir takım düşüncelerin pekiştirilmesi için bu öykü seçilmiştir." Öyküde zamanın birinde bir köy ağası

yaşarmış. Genç adam olan bu ağa çok tembelmiş ve parasını boş yere Çar çur edermiş. Eğer ona akıllıca hareket etmediğini söyleyen beş arkadaşı olmasaymış bütün parasını ve varlığını kaybedecekmış. O da arkadaşlarının öğüdüne uyarak huyunu değiştirmiş ve arazisini kurtarmış. Bu ağaya öğüt veren kişileri kendisinden yaşça küçük hem de maddi olarak düşük seviyede olan insanlarmış."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Cesaret göstermemiz, kalbimizi açık tutmamız. hayatlarımızı iyi yaşamak için çalışmalıyız." Metin grup yöneticisi tarafından okunur, grup üyeleri tarafından tekrarlanması ve defterlerine yazmaları istenir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma gelirken yaşamış olduğumuz toplumda sorumluluklarınız nelerdir?" Bazılarını yazınız.

8. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXIV. OTURUM

Ahlak

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımında bulunmak.
3. İyi davranış sayesinde güven kazanacaklarını bildiklerini söylemeleri.
4. Başkalarında kusur bulmanın ahlaki bir davranış olmadığını ifade etmeleri.
5. Kendimizi övmenin iyi bir davranış olmadığını söylemesi.
6. Başımıza gelen talihsizler için başkaları suçlamanın yersiz olduğunu ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunur ve defterlerine yazmaları istenir.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımında bulunulur. Toplumdaki sorumluluklarımız nelerdir? Sorusuna yanıt aranır.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımında bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde"Önünüzde, her birinizin bir şekilde esinleneceği bir resim var. Her biriniz resimler hakkında farklı duygular içindediniz. Resminizden her neyi elde etmeyi arzu ediyorsanız, bunu edinmek için birkaç dakika harcayın." Telkin verildikten sonra ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik:"İlgi Uyandıran İpucu " "Sen Elinden Gelenin En İyisi Yaptığında Herkes Kazanır."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen sözde "Sen elinden gelenin en iyisi yaptığında herkes kazanır." Sözü grup yöneticisi okuduktan sonra tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz?Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik:"Öykü"

Bu oturumda anlatılan öykü yapmış olduğumuz davranışların ahlaki olması yönünde grup üyelerine bir takım mesajlar içermesi amacıyla anlatılmıştır. "Öykümüz kibirli karga her şeyi kaybediyor ismini taşımaktadır. Bir gün kibirli bir karga tavus kuşu tüyleri bulur. Onları kendi siyah tüyleri arasına sokuşturur ve arkadaşlarının arasında çalımlı çalımlı yürüyerek onların ne kadar sıkıcı göründüklerini söyler. Büyük bir tavus kuşu grubuna katılır. Fakat tavus kuşları bu kargayı kovalarlar. Tekrar kargaların bulunduğu gruba gelir fakat kendi arkadaşları da kovalar. Artık karganın hiçbir arkadaşı kalmamıştır. Elindekilerle yetinmeyenlerin sonunda elindekilerden de olduğunu görür."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Kendi hatalarımızı görelim ki, başkalarının hatalarını aramayalım ." Günü düşüncesi olarak verilen bu söz grup yöneticisi tarafından okunur daha sonra da grup üyeleri tarafından tekrarlanır. Yönetici bu cümleyi üyelerin defterlerine yazmaları ister.

Daha sonra sözün ne anlam ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8.Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXV. OTURUM

Minnettarlık

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Ailelerin destek verici bir nitelikte olduğunun ifade edilmesi.
3. Aile kurumunun bir üyesi olduğunun söylenmesi
4. Ailelerin sevgi, destek, barınma, saygı, sevecenlik, öğüt, yiyecek sağladıklarının ifade edilmesi.
5. Ailemize yardımcı olmamızın gerekliliğinin söylenmesi.
6. Ailede huzurlu bir ortamın oluşmasında kendimizin katkısının büyük olduğunun dile getirilmesi.
7. Ailemizi huzursuz eden davranışlardan kaçınılmasının gerekliliğinin ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunur ve defterlerine yazmaları istenir.

3. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş "

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımda bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta size verilen telkin " Bir aile toplantısındaınız, aileniz açısından önemli bir karar alınması gerekiyor. Ailede büyük olan bireyler konuşuyor, bu durum hakkında görüş bildiriyorlar. Siz de bu ailenin en küçük bir ferdisiniz. Sıra size geliyor. Size de konu hakkında düşünceleriniz soruluyor."

Grup üyelerine ne hissettikleri sorulur ve grupla paylaşımda bulunulmaları istenir.

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu " "Eylemler, Sözden Daha Yüksek Sesle Konuşurlar"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen sözde "Eylemler, sözden daha yüksek sesle konuşurlar" cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorular ve tartışmalar açılır.

5. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Minnettarlık, birlik, yardımseverlik, ve bağışlayıcılığın grup üyeleri tarafından daha iyi pekiştirilmesi için öykü anlatımında bulunulmuştur. " Rüzgar ve Güneş devamlı tartışıyorlarmış. Güzel bir gün sabahında bir tepede karşılaşmışlar. Her ikisi de yaptıkları güzel şeylerden sayarak kendilerini övmüşler. Fakat daha sonra yaptıkları bir yarışmada güneş rüzgara karşı üstünlük sağlamış. Rüzgar artık güneşle hiçbir zaman tartışmamaya karar vermiş."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Ailemize minnettarız ve hep başkalarını düşünen ve yardım elini uzatmasıyla hazır halde olmamız dileğiyle" sözünü grup yönetici okuduktan sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanır. Üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir. Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

Verilen etkinlik sayfasında, ailenin, anlamını ifade eden birkaç cümleyi kartın içine yaz. İbaresinin bulunduğu bir sayfa verilir.

Ailenin anlamını ifade eden cümleleri söylerler.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturama kadar geçen sürede ailenizin yanınızda olmasını istediğiniz durumları defterlerinize yazıp, burada grupta paylaşımında bulunalım." Denir.

9. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer

XXVI. OTURUM

Birlik

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımında bulunmak.
3. Bir ekip olarak çalışmanın görevlerimizi ve sorumluluklarımızı yarıya indirdiğinin grup üyeleri tarafından ifade edilmesi.
4. Birlik, grup uyumu ile işbirliğini geliştirdiğinin farkına varıp söylenmesi.
5. Bir ekiple çalışmanın, paylaşmayı, hoşgörülü olmayı birbirimize katlanmayı öğrettiğinin dile getirilmesi.
6. Bir ekip olarak çalıştığımızda, tüm sorunlarımızın biteceğinin dile getirilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunur ve defterlere yazmaları istenir.

3.Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur. Grup üyelerinin ailelerinin en çok yanlarında olmayı istedikleri zaman hangi zamanlar olduğunun açıklanması istenir.

4. Eğitimsel Etkinlik:"Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımda bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde" Yapılan bir işi hayal edin. Fakat bu işi yapmada çok zorlanıyorsunuz. Çünkü yapılacak olan bu iş yalnız başınıza yapılacak bir işten ibaret değildir. Çevrenizde tanımadığınız insanlar yardımınıza geliyor. Bu insanların gelmeleriyle rahatlıyorsunuz. İş bitiriyor, kendinizi rahat ve mutlu hissediyorsunuz." Verilen telkin bittikten sonra, grup üyelerinin ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik:"İlgi Uyandıran İpucu" "Bir Ekip Olarak Çalıştığımızda, Tüm Sorunlarımız Çözülür."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen sözde "Bir ekip olarak çalıştığımızda, tüm sorunlarımız çözülür." Cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışmaya açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik:"Öykü"

Ekip olarak çalışmanın faydalarını pekiştirmek için şu öyküyü anlatarak katkıda bulunabiliriz. "Bir köylü kışları karla örtülü dağlarda dolaşmış. Bir gün

korkunç fırtınadan kurtulduktan sonra, kendisi gibi dağda gezen bir köylüye rast gelir. Bir yolculuk da birbirlerine yardım etmişler. O adamı orada görünce köye götürerek hayatını kurtarmış."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "başkalarının ihtiyaçlarını fark etmeyecek ve dikkate almayacak kadar kendi sorunlarımıza gömülmemize izin vermeyelim" önce grup yöneticisi tarafından okunur ve grup üyeleri tarafından tekrarlanır, defterlerine yazılması istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

Bir sonraki oturumda okulda veya yuvada, ekip halinde çalıştığını takdirde o işi daha mükemmel bir şekilde yapabileceğiniz bazı örnekleri önümüzdeki oturumda paylaşalım.

10. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXVII. OTURUM

Liderlik

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımda bulunmak.
3. İyi davranışın herkesin yararının olduğunu söylemesi.
4. İyi davranışı oluşturan hareketlerin neler olduğunu ifade edilmesi.
5. Nazik ve sevecen olmanın iyi davranış için önemli olduğunu ifade etmek.
6. Bütün toplumların vatandaşlarını korumak için herkesin güvenliğini sağlayıcı kuralları olduğunu ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunur ve defterlerine yazılır.
3. Geçen oturumda verilmiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceleri grupta paylaşımda bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde “ Küçük bir yıldızınızın olduğunu düşünün. Bu yıldızınızı dilinize götürün. Bu yıldızı dilinize yapıştırın. Dilinizin güzel sözler söylemenize yardımcı olabileceğini unutmayın. Şimdi yıldızınızı ellerine götürün ve bırakın orada kalsın. Ellerinizle sevecen bir iş yapabilirsiniz. Ayaklarınız götürün, sizi mutlu bir yere götürsün.” Sessiz oturuş bittikten sonra, grup üyelerine neler hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu " "Örnek Ol"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen sözde “Örnek Ol” verilen bu sözün önce grup yöneticisi olarak okudum, daha sonra da grup üyelerinden tekrarlamaları ve defterlerine yazmalarını isterim.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışmaya açılır

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

İyi davranışları pekiştirmek amacı ile verilen öykü “Ahmet geziye gideceği diye çok heyecanlıydı. Annesi gerekli hazırlığı yaptıktan sonra ertesi gün yola çıktılar. Otobüste Ahmet'in arkadaşları ve diğer grupta yer alan çocuklar da vardı. Öğretmenleri yol üzerindeki yerleri tarif ederken, Ahmet ve arkadaşları dışında olan çocuklar sürekli gürültü yaparak çevrelerindeki insanları rahatsız ediyorlar. Dağıtılan çayları bile yerlere döküp kirlenmesine neden oluyorlar. Bir süre sonra öğretmenleri hediye vereceğini açıkladı, ancak yaramazlık yapmayan, örnek davranışı gösterene diye açıklama yaptı. O an sanki ölüm sessizliği çevreyi sarmıştı. Öğretmen hediyeyle birlikte Ahmet ve arkadaşının yanına gelip, hediyeyi Ahmet arkadaşına verdi. Onları tebrik edip, iyi davranışlarının sürekliliğini diledi"

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen" her şeyde iyi olalım, neşelenerek örnek olarak, okullarımızda , oyunlarımızda" bu sözü önce grup yöneticisi olarak okuduktan sonra grup üyelerinden tekrarlamaları istenir. Daha sonra defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiğini sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

Verilen etkinlik sayfasında mutsuz ve mutlu çiçeklerden oluşan iki çiçek var. Mutlu görünen çiçeğin yapraklarına doğru davranışı gösteren şeyleri ve mutsuz çiçeğin yapraklarına da yanlış davranış gösteren şeyleri yazın. Boş yapraklara yazacak şeyler düşünebilir misiniz? Diye sorulur.

9. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma gelirken, hangi kelimeler naziktir, hangi kelimeler değildir. Bunları defterlerinize yazıp grupla paylaşımaya gidelim." Denir.

10. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXVIII. OTURUM

Zamanı İyi Kullanma

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupla paylaşımında bulunmak.
3. Zamanın uygun kullanımının tatmin duygusuna yol açığının ifade edilmesi.
4. Zamanı tasarruflu kullanmanın kendimiz açısından fayda sağlayacağını söylemesi.
5. Boşa geçen zamanın insanın ömründen boşa giden bir zaman olduğunun anlatılması.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunup defterlerine yazmaları istenir.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupla paylaşımında bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımında bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "size verilen bir işin zamanında bitirilmesi gerekiyor. Verilen işi zamanında bitirmeniz için elinizdeki zamanı dikkatli kullanın. Sonra işinizi zamanında bitirdiğiniz için kendinin mutlu ve huzurlu hissedeceksiniz." Sessiz oturuş bittikten sonra sessiz oturuş boyunca ne hissettikleri sorulur.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu " "Boşa Harcanan Zaman, Boşa Harcanan Hayattır"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Boşa harcanan zaman, boşa harcanan hayattır" cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerin bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Şiir "

Bir Gün

Gelecekte benim değildi ve ben onu boşa harcadım,
 Zaten kalıcı değildi ve ben onu kaybettim,
 Elime geçen o bütün fırsatları sokağa attım,
 Ama şimdi artık çok iyi biliyorum ve görebiliyorum,
 Bütün günlerim bana yalnızca ödünç verilmiş,
 Bundan böyle önüme çıkan her yeni günde,
 Onu değerlendirip bir hazine gibi korumaya söz veriyorum,
 Zaman boşa harcanacak bir şey değil.

Zamanın uygun kullanımı ile yapılan etkinliklerden biri de şiir anlatımıdır. Şiir okunduktan sonra grup üyelerine şiirden ne gibi dersler çıkabiliriz? Diye sorulur.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "zamanı akıllıca kullanmamız ve bugünü daha iyi kullanmamız gerekiyor". Sözüğü grup yöneticisi olarak okuduktan sonra grup üyelerinin tekrarlamalarını ve defterlere yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiğı sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.**XXIX. OTURUM****Temel Değer: ŞİDDETEN KAÇINMA****Bağışlayıcılık****Amaçlar:**

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Kin gütmenin zararlı olduğunun ifade edilmesi.
3. İnsanları bağışlama mutluluğına yol açar.
4. Arkadaşlar arasında kin gütmenin ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini ifade etmek.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunup ve defterlerine yazmaları istenir.

3. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımında bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde " Bir göl kenarındasınız. Mevsimlerden ilkbahar, kuşların sesini dinliyorsunuz. Çok mutlu ve huzurlusunuz. Bütün insanlarla şu anda içinde bulunduğunuz duyguları paylaşmak istiyorsunuz." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine neler hissettikleri sorulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "sevgi; vermek ve bağışlamaktır, yoksa almak ve unutmak değil." Bu söz önce grup yöneticisi olarak okuduktan sonra grup üyelerinden tekrarlamalarını ve defterlerine yazmalarını istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır?

5. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Oturumun amacın ulaşması için yapılan etkinliklerden biride öykü anlatımı . Bugünkü öykü olarak da " iki arkadaş arasında geçen bir tartışma sonucu, birbirlerine kırılan iki arkadaşın bir müddet sonra dayanamayıp tekrar konuşmalarını içeren bir öyküdür."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen metin, "Nasıl kin tutulmayacağını göster, bize. Sevecen, yardımsever ve bağışlayıcı olmanın yollarını geliştirmemizde yardımcı ol." Grup yöneticisi tarafından okunur. Grup üyeleri de tekrarladıktan sonra defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

7. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXX. OTURUM

Hoşgörü

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Irki ayırımının uyumsuzluğa yol açabileceğini ifade edebilmeleri.
3. Herkese karşı kardeşlik duygularının geliştiğini söylemek.
4. Başka kültürleri takdir etmenin gerekliliğini ifade etmesi.

5. İnsanların birbirlerindeki uyumsuzlukların gereksiz olduğunun ifade edilmesi.
6. Farklı devletlerin vatandaşı olan insanların kardeş olabileceklerinin söylenmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter, makas.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunur.

3. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceleri grupla paylaşımında bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "Bir aynaya baktığınızı hayal edin ve bir Afrikalı, İspanyol, Hintli yüzü görün. Gördüğünüz en son yüz sizinkidir. Aynada kendi gözlerinizin gözüne bakarken, diğer bütün yansımaları da sanki hepsi birmiş gibi sizinkilerle içiçe geçmiş bir halde görünüz." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine neler hissettikleri sorulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Zarar Verecek Herhangi Bir Şey Söylemekten, Düşünmekten ya da Yapmaktan Kaçının."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Zarar verecek herhangi bir şey söylemekten, düşünmekten ya da yapmaktan kaçının." Sözünü grup yöneticisi okuduktan sonra, grup üyelerinden bu sözü ben okuduktan sonra tekrarlamaları ve defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışmaya açılır.

5. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Oturumun amacını gerçekleştirmeye yönelik etkinliklerden biri de öykü anlatımı ve sonraki paylaşımlardır. Bu oturumda ise öykü olarak "Ahmet ve annesi ülkelerinde uzak bir yerde yaşamaktalar. Annesi çok ağır hasta olan. Ahmet annesinin başından hiç ayrılamıyor. Oysa ki, Ahmet dışarıda oynayan çocukların yanına gitmek istiyor. Bir yandan da annesinin söylemiş oldukları kulağında yankı yapıyor. "Ahmet onlar yabancı, onlarla oynama." Fakat Ahmet dayanamıyor ve çocukların yanına gidiyor. Yabancı çocuklar, Ahmet'e şeker, bilye vererek oyunlarında oynamasına izin veriyorlar. Biraz sonra çocukların anneleri, Ahmet'in annesine ilaç ve yiyecek getirmişler."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Herkes, mutlu, sevinçli, emniyet ve mutlu bir aile gibi yaşasın." Bu sözü önce grup yöneticisi olarak okuduktan sonra, grup üyeleri tarafından okunup, defterlerine yazmaları istenir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Etkinlik Sayfası"

Verilen etkinlik sayfasında, birçok kültürden oluşan insanlar yer almaktadır. Üyelerden bunların aynı ve farklı özelliklerini yazmaları istenir.

8. Eğitimsel Etkinlik: "Ödev"

"Bir sonraki oturuma gelirken; dünyada uyumu nasıl sağlarız? Bunu düşünüp, defterlerinize yazıp, burada grupta paylaşımına girilecektir." Denir.

9.Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXXI. OTURUM**Kardeşlik****Amaçlar:**

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımında bulunmak.
3. Kendi değerimize ilişkin bir anlayış geliştirdiğini ifade etmek.
4. İyi bir vatandaş olmanın gerektiğinin vurgulanması.
5. Daha iyi bir yarın için bazı tedbirlerin alınmasının gerektiğinin vurgulanması.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması istenir.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımda bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "Savaşın olmadığı bir dünyada yaşadığımızı, hiçbir anlaşmazlığın olmadığı, insanlar arasında mutluluk rüzgarlarının estiği bir dünyada yaşadığımızı hissedin ve kendinizi mutlu ve huzurlu hissedin." Sessiz oturuş bittikten sonra sessiz oturuş sırasında hissettiklerini ifade etmeleri istenir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" " Ben İyiyim, Sen İyisin."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen " Ben iyiyim, sen iyisin." Bu söz grup yöneticisi okuduktan sonra grup üyelerinden tekrarlayıp defterlerine yazmalarını istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışmaya açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "olumlu olmamız, yanlış ayırt etmemiz ve iyi bir vatandaş olmamız gerek" söz grup yöneticisi tarafından okunduktan sonra grup üyeleri tarafından tekrarlanır ve defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

7. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXXII. OTURUM

Başkalarına Hizmet Etmek

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Diğer insanların istekleri karşısında anlayış göstermemizin gerektiğini dile getirmek.
3. Çevremizdeki insanların ihtiyaçlarının neler olduğunun öğrenilmesinin gerektiğinin söylenmesi.
4. Bütün insanların ilgiye ihtiyacı olduğunun ifade edilmesi.
5. Başkalarına verilen hizmet için harcanan zamanın boşa geçmeyen bir zaman olduğunun ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması.

3. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupta paylaşımında bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "Karanlık bir odada olduğunuzu hayal edin, Odada başkalarının da olduğunu hissediyorsunuz. El yordamı ile yolunuzu bulup ışığı yaktığınızda çevrenizde farklı özür grubuna sahip insanları gördüğünüzün farkına varırsınız. O insanların da başkalarının ilgisi ve hizmetine ihtiyacı var." Sessiz oturuş bittikten sonra ne hissettikleri sorulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Eylemler, Sözlerden Daha Yüksek Sesle Konuşurlar."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Eylemler, sözlerden daha yüksek sesle konuşurlar." Cümlesi tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerin yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

5. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "Sıkıntıda olan birine yardım edebilirsem, yükünü hafifletebilirsem, daha fazla mutluluk yayabilirsem, ne mutlu bana." Sözü grup yöneticisi okur Grup üyelerince defterlerine yazmaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Ev Ödevi"

"Bir sonraki oturuma kadar geçen sürede çevrenizdeki insanlara vermiş olduğunuz hizmetleri, yardımları defterlerine yazın ve grupla paylaşımında bulunulması istenir."

8.Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXXIII. OTURUM**İyimserlik****Amaçlar:**

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupla paylaşımında bulunmak.
3. Düşünmenin, konuşmanın ve olumlu olmanın insana daha mutlu bir yaşam sağlayacağını söylemeleri.
4. Olayların iyi taraflarının görünmesinin gerekliliğini ifade etmeleri.
5. İyimser ve ümit dolu olan bir insanın daha yeni bir günü ipe çektiğinin grup üyeleri tarafından söylenmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması istenir.

3.Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupla paylaşımda bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerinin neler hissettikleri sorulur.

Sessiz oturuşta verilen telkinde " Zihninizde yemyeşil, hafifçe meyilli bir tepenin eşiğini canlandırın. Tam bu tepenin üstünde güneşin doğduğunu görüyorsunuz. Güneş bütün görkemiyle kırmızı, turuncu ve sarı renkleriyle çok yavaş yükseliyor. Işınlardan sizleri ısıttığını hissediyorsunuz, neredeyse yepyeni hoşlanacağınız bir güne girmek üzeresiniz". Neler hissettiklerini grupla paylaşmaları istenir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Hayatta Her Zaman Kötülüklerden Çok İyilik Vardır."

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Hayatta her zaman kötülüklerden çok iyilik vardır." Cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Oturumun amacına gerçekleştirmeye yönelik yapılan etkinliklerden biri de öykü anlatımıydı. Bugünkü öykü ise " Bir zamanlar bir çiftçi varmış. Her olayın iyi yönünü görmüş bundan dolayı da adı iyimser çiftçi olarak kalmış. Bir yaz müthiş

kuraklık olmuş ve haftalarca bir damla bile yağmur yağmamış. Çiftçinin bütün otlakları sararmış ve buğdayları kuramaya başlamış. Duygulu bir komşusu çiftçiyi teselli etmeye geldiğinde samanlıkta gayet mutlu bir şekilde ıslık çaldığını görerek hayretlere düşmüş. Komşusunu güler yüzle karşılayan çiftçi, “Gel, benim mısır tarlamı gör” demiş. Komşusunun samanlığının arkasına baktığında kullanılmaz hale getirdiği araziye görmüş. Fakat kuraklık bataklığı da kurutarak geride bereketli bir mısır tarlası yaratmak için zengin ve verimli bir toprak bırakmıştı. Uzun mısır sapları alabildiğince yeşil bir renkle boyanmış gibiydi. Çiftçi büyük bir gururla , “Kuraklıktan önce burada hiçbir şey yetiştiremiyordum. Şimdi ise on hektarlık bir mısır tarlası kazandım” dedi.

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: “Günün Düşüncesi”

Günün düşüncesi olarak verilen “ biraz verin, biraz alın, kaş çatmayı boş verin.” Verilen bu sözü grup yönetici tarafından okunur ve tekrarlamaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Eğitimsel Etkinlik: “Ödev”

“Bir sonraki oturuma gelirken, iyimser kimse neyi görür?, kötümser kimse neyi görür?, kim kendisini en mutlu hisseder? Sorularının cevaplarını düşünüp, duygu ve düşüncelerinizi defterlerinize yazınız.” Denilir.

9.Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXXIV. OTURUM

Vatandaşlık

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımda bulunmak.
3. Uyum içinde yaşamının sözde, düşüncede ve eylemde şiddetten kaçınmayı gerektirdiğini ifade etmek.
4. Şiddete başvuran bir insanla başbaşa kalmanın olumlu olmayacağını ifade etmesi.
5. İnsanları rahat bırakmayan kimselerden uzak durmanın bizler açısından daha faydalı olduğunu söylemesi.
6. Şiddet eylemleri her ne sebeple olursa olsun haklı görülemeyeceğini dile getirmek.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması istenir.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımda bulunulur.

XXXIV. OTURUM

Vatandaşlık

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımında bulunmak.
3. Uyum içinde yaşamının sözde, düşüncede ve eylemde şiddetten kaçınmayı gerektirdiğini ifade etmek.
4. Şiddete başvuran bir insanla başbaşa kalmanın olumlu olmayacağını ifade etmesi.
5. İnsanları rahat bırakmayan kimselerden uzak durmanın bizler açısından daha faydalı olduğunu söylemesi.
6. Şiddet eylemleri her ne sebeple olursa olsun haklı görülemeyeceğini dile getirmek.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması istenir.
3. Geçen oturumda vermiş olduğumuz ödev hakkında grupta paylaşımında bulunulur.

4. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi grupla paylaşımda bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "Gelin, her şeyin huzur içinde olduğu, her tarafa yayılmış sevgiyi hissedebileceğiniz yemyeşil meralara doğru dalalım. Çevredeki bütün şeyler sevgi ile yaratılmıştır. Ve bu nedenle sevginin yarattığı bu yerde yürürken sevgiyi düşün ve kendinin düşün. Zira sen sevgi ile yaratıldın." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyeleri neler hissettiklerini grupla paylaşmaları istenir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Şiddet Eğilimi Olmayan Biri İçin, Tüm Dünya Tek Bir Ailedir"

İlgi uyandıran ipucu olarak verilen "Şiddet eğilimi olmayan biri için, tüm dünya tek bir ailedir." Cümlesi tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelere bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz_ Diye sorulur ve tartışma açılır.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Öykü"

Etkinliklerden öyküde ise " Ali arkadaşları arasında sevilen bir çocuktur. Bir gün Ali'nin sınıfına yeni bir çocuk gelir. Çocuk çevresindekileri incitmekten, üzmetten zevk alan bir insandır. Bir gün yeni gelen çocuk okulda kendisinden küçük bir çocuğu döverken, Ali rastlar. Ne yaptığını, yaptığı şeyin kötü bir davranış olduğunu söyler. Fakat çocuk Ali'yle de tartışmaya girer. Fakat Ali bundan kaçınarak olay yerinden uzaklaşır. Bir müddet sonra yeni gelen arkadaş birileriyle

kavga eder ve dövülür, oradan da Ali geçerken görür. Ali başkalarını incitme, sıra sana da gelir, etme bulma dünyası bu dünya der. Arkadaşı bundan sonra hiç kimseyi incitmeye çalışmaz."

Bu öyküyle ilgili tartışma soruları sorulur, sonra da bundan ne pay çıkarabiliriz sorusu yöneltilebilir. Herkesin bu konudaki düşüncesini söylemesi teşvik edilir.

7. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Günün düşüncesi olarak verilen "tüm nefretin, kırgınlığın kaldırılmasına yardımcı olalım." Bu söz önce grup yöneticisince okunur, sonra grup üyelerince tekrarlamaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşü alınır.

8. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXXV. OTURUM

Paylaşma

Amaçlar:

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Bir birlik anlayışı geliştirdiklerini ifade etmek.
3. Farklı dinler ve kültürler içinde olumlu duygular geliştirdiklerini ifade etmeleri.
4. Farklı kültürlerdeki gruplara katılmaya hazır olduklarını söylemeleri.

5.Farklı kültürden insanlarla tanışıldığında, yeni şeylerin öğrenildiğinin ifade edilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

Uygulama Süreci:

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.
- 2.Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri tarafından okunması istenir.

3. Eğitimsel Etkinlik:"Sessiz Oturuş"

Grup yöneticisi oturumun konusuyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik eşliğinde okunur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okumuş olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşüncüyü grupla paylaşımında bulunulması istenir.

Sessiz oturuşta verilen telkinde "Çok uzakta bir ülkeye bir yolculuk yapalım. Önümüzde, ufak halılardan oluşan, seçme parçalar var. Birini seçin. Bu, emrettiğiniz bir yere yolculuğa çıkarabilecek sihirli bir halıdır. Yerden birkaç metre yukarıda yol alırken siz de sadece yolculuğu gözleyin." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine sessiz oturuş boyunca neler hissettikleri sorulur.

4. Eğitimsel Etkinlik:"İlgi Uyandıran İpucu" "Gezegenin İhtiyaçları, Bir İnsanın İhtiyaçlarıdır."

İlgi uyandıran ipucu olara verilen "Gezegenin ihtiyaçları, bir insanın ihtiyaçlarıdır." Cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelerden bu cümleyi defterlerine yazmaları istenir.

Bu ipucundan ne anlıyorsunuz? Diye sorulur ve tartışma açılır.

5. Eğitimsel Etkinlik: “Şiir”

Paylaşma

Önem vermek, paylaşmak,
Affetmek ve vermek;
Hepimiz böyle olmalıyız,
Yaşamı değeli yapabilmek için,

Bizler aynı bahçenin çiçekleriyiz,
Bizler aynı ağacım yapraklarıyız,
Gelin bize katılın,

Bizler aynı gökkuşağının renkleriyiz,
Bizler aynı güneşin ışınlarıyız,
Gelin bize katılın,

Önem vermek, paylaşmak,
Affetmek ve vermek,
Hepimiz böyle olmalıyız.
Yaşamı değerli yapabilmek için.

Şiir okunması istenir. Daha sonra şiirin bize iletmek istediği mesajın ne olduğu sorulur.

6. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

Verilen günün düşüncesinde "başkalarını sevmeyi, paylaşmayı ve eşit derecede vermeyi deneyelim." Verilen bu sözü grup yöneticisi tarafından okunur ve tekrarlamaları istenir.

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır.

7. Kapanış metni okunur ve oturum sona erer.

XXXVI. OTURUM**Doğru Sözlülük****Amaçlar:**

1. Geçen oturumun bir paylaşımını yapmak.
2. Geçen oturum verilen ödev hakkında grupta paylaşımında bulunmak.
3. Günlük uygulamalarımızda ve ilişkilerimizde doğru sözlü olmanın, mutluluk ve onurlu başarı için bir yol olduğunu ifade etmek.
4. Yapmış olduğumuz davranışların devamlı peşinde olunması gerektiğinin ifade edilmesi.
5. Bizim görüş acımızın herkesçe kabul edilmesinin mümkün olamayacağını ifade etmek.
6. Grup üyelerine. son test için Ahlaki Olgunluk Ölçeğinin verilmesi.

Kullanılan Materyaller: Kağıt, Kalem, tahta, defter.

istenir.

Günün düşünceyi olarak verilen "öfkeyi sevgi ile yenelim, kötülüğü iyilik yaparak yenelim, hırsı cömertlikle yenelim, yalancığı, hakikatle yenelim." Günün düşünceyi olarak verilen bu söz grup yöneticisi olarak okunur ve tekrarlamaları istenir.

5. Eğitimsel Etkinlik: "Günün Düşüncesi"

yazmaları istenir.

Cümlesini tekrar etmeleri istenir. Sonra üyelere bu cümleyi defterlerine ilgi Uyandıran İpucu olarak verilen "Acı da olsa doğruyu söyleyelim."

Söyleyelim."

4. Eğitimsel Etkinlik: "İlgi Uyandıran İpucu" "Acı da Olsa Doğruyu

sonra grup üyelerine sessiz oturuş esnasında neler hissettikleri sorulur.

büyümlerini gözlemle. Ve kendini huzurlu ve mutlu hisset." Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine sessiz oturuş esnasında neler hissettikleri sorulur. Sessiz oturuşta verilen telkinde "Bir göl kenarına oturup göldeki dalgalıkları seyretmek, dalgalıcılara doğru uzanıp dokunmak. Dalgalıkların kabarmaları

grupla paylaşmada bulunulması istenir.

hissettiklerini, ne yaşadıklarını sorar, grup üyeleri de içinde buldukları düşünceyi yaşamaya çalışır. Sessiz oturuş bittikten sonra grup üyelerine grup yöneticisi ne olduğu metin doğrultusunda kendilerini o oyunun içinde dramatize ederek olayları eşliğinde okunur. Grup üyeleri sessiz ve gözleri kapalı şekilde yöneticinin okuması Grup yöneticisi oturumun konusyla ilgili olan kısa metni hafif bir müzik

3. Eğitimsel Etkinlik: "Sessiz Oturuş"

tarafından okunması istenir.

2. Geçen oturumdaki günün düşüncesini metne bakmadan grup üyeleri

1. Grup U biçiminde oturma durumunu alır.

Uygulama Süreci:

Daha sonra sözün ne ifade ettiği sorularak gruptakilerin görüşleri alınır

6. Eğitimsel Etkinlik: "Son testin verilmesi"

Grup üyelerine son test için Ahlaki Olgunluk Ölçeği verilerek, yönerge doğrultusunda cevaplamaları istenir. Grup üyeleri yönerge metnine uyarak ölçeği cevaplandırırlar.

Grup üyeleri ile kapanış toplantısı yapılarak grup sonlandırılır.

